

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana St. Matiu

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

'A 'ua? Tara'i 'oha 'o arungana do'ia God 'a agoheta'i hadahada tarai'o? 'A he'ua i 'iraraa amuai taha na 'ia God 'a rabasia do'oi haua 'anai ha'a-wa'ewa'ea?

Naasi ta'i mareho na 'iraau saeni Jiu na'i madoraana Jisas rau 'adoma'inia do'a to'iraau. Na'i 'ohasi, 'e hai 'arangi harisi murinai hadahada ana God tanaraau beiai rarabea Malakae. Rau to'oraai Usu-usu Maea ana God beiraau, ma 'e ta'i mareho nagu taritari'a 'inia, rau ai'a raba araisuria. Tabu'a na 'ia God naagu ai'a ha-hadahada tarairaau'a 'inia.

Na'i madoraasi, ni gaumani na'i Rom 'a marungiraau Jiu mana ano na 'ia God na duruduru tanaraau 'inia. Rau 'adoma'inia do 'iia 'ai ha'ataaria mai ta mwaeraha hehe'oi 'anai ha'a-hura'ahiraau baaniai heimarungi 'anai gaumani anai Rom.

Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a boi na'i marewana 'a ha'a-arotaha'i taha na 'iraau rarabea ra 'unu'i 'abaiai Ha'atahi. Ma'ata rei'uaa na o'asi, 'a rago i saeni Jiu narau ai'a hinihinia do 'iia naasi nai ha'atahiraau. Rau ai'a raba hinihini'i ma'ua araisuri'i taha na 'ia Jisas na maani'i tanaraau.

Tara'i 'oha 'ia God 'a mamarota'i hadahada tanagia na'i 'oha na 'iia 'a bwane 'unu'i tanagiai taha 'anai haa'i ma mamasigaa do gai araisuria. Naasi na'i 'oha na 'oi 'oha'iniai Taroha Goro ana St. Matiu, 'oi rongorongo 'iniai taha na 'ia God nai 'unua tana'o.

Mamaani 'Iniai Burungana Jisas Kraest

(Luk 3:23-38)

1 Naani mamaani 'iniai burungana Jisas Kraest na huta mai baaniai burungana Deved mea Ebrahim.

2 'Ia Ebrahim naasi amana Aisak,

'ia Aisak amana Jekop,

'ia Jekop amana Jiuda miraaui do'orana'i,

3 'ia Jiuda amana Peres mia Sira (inadarua 'ia Tama).

'Ia Peres amana Hesron,

'ia Hesron amana Ram,

4 'ia Ram amana Aminadab,

'ia Aminadab amana Nason,

'ia Nason amana Salmon,

5 'Ia Salmon amana Boas ('ia Rehab naasi inana).

'Ia Boas amana Obed (inana 'ia Rut),

'ia Obed amana Jesi,

6 'Ia Jesi amana Mwaeraha Deved.

'Ia Deved amana Solomon (inana 'ia Batsiba, nararu ha'iwai ga'u a Uraea).

7 'Ia Solomon amana Rehobom,

'ia Rehobom amana Abaeja,

'ia Abaeja amana 'Asa,

8 'Ia 'Asa amana Jehosofat,

'ia Jehosofat amana Joram,

'ia Joram amana Usaea,

9 'Ia Usaea amana Jotam,

'ia Jotam amana Ehas,

'ia Ehas amana Hesikaea,

10 'Ia Hesikaea amana Manase,

'ia Manase amana Amon,

'ia Amon amana Josaea,

11 'Ia Josaea amana Jekonaea miraau i do'orana'i. Rau huta gaarangiai madoraa ra wairaaui Israel 'ari na'i Babilon 'anai ha'i slev 'iniraaui.

12 Na'i murinai wairaaui ada i Israel 'ari Babilon

'ia Jekonaea amana Saltiel,

'ia Saltiel amana Serababel,

13 'Ia Serababel amana Abiud,

'ia Abiud amana Elaeakim,

'ia Elaeakim amana Aso,

14 'Ia Aso amana Sadok,

'ia Sadok amana Akim,

'ia Akim amana Eliud,

15 'Ia Eliud amana Eleasa,

'ia Eleasa amana Matan,

'ia Matan amana Jekop,

16 'Ia Jekop amana Josep, mwane ana Meri. 'Ia Meri inana Jisas nara 'unua 'iniiai Ha'atahi.

17 'E ta'i tangahuru mana hai ugui inoni tahamora beia Ebrahim tari beia Deved, ma'e ta'i tangahuru mana hai ro'u tahamora beia Deved tari madoraa ra wairaaui Israel 'ari Babilon. Mana tahamora na'i 'ohasi tari 'oha na huta i Ha'atahi 'e ta'i tangahuru mana hai ugui inoni ro'u.

Huta Ana Mai a Jisas Kraest

(Luk 2:1-7)

18 Naani mamaani 'iniiai huta ana mai a Jisas Kraest. 'Ia Meri inana Jisas, ra durua tanaa i mwane na atana 'ia Josep. Na'i na'o ma rarugu

ha'iwai, ra sadoia do'a to'ora 'iniaia mena anai Hi'ona Maea. ¹⁹Ia Josep nara duruduru tanaa 'anai waina Meri, 'e sae odo-odo. 'A 'adoma'inia do'ai horosiai duruduru ana ma ai'a raba haua beiai rongo raha, 'inia 'a ai'a raba ha'animaia Meri na'i maadaui noni.

²⁰Na'i 'oha na wai'ado'ado mau suriai mahosi, 'e enjel ana God 'a ha'ata'i tanaa na'i mauru'aa. 'A o'ani 'inia, “Josep baaniai burungana Deved, 'oi abui ha'ata'aiiai 'adoma'imu 'anai waina Meri. 'Inia ni rurua na haua 'iniaia gare, 'a to'o 'iniaia mena anai Hi'ona Maea. ²¹Mana'i 'oha nai huta mai garesi, 'oi ha'a-atana 'inia Jisas, † 'inia 'iia 'ai ruhasiraui sae ana'i baani'i ora-ora'a adaa'i.”

²²Naasi duruduru ana God 'a to'o ha'a-momori'a 'onaai taha na ha'ateenga'inia Araha God na'i ngoonai rarabea o'ani, ²³“E gere urao na ai'a mauru goni mau beia ta mwane nai rurua, ma'ai ha'ahutaa ta gare mwane marai 'unua 'inia Imanuel. Ni 'ado'ado 'anai ata naasi, 'ia God 'a awa beigia.”†

²⁴Oha 'ia Josep 'a rarai baaniai mauru, 'a haua 'onaai 'unua anai enjel ana Araha God. 'A waina Meri, ²⁵ma'ata 'a ai'a mauru goni beia tari 'oha na ha'ahutaa i gare mwane ana. Mia Josep 'a ha'a-atana 'inia Jisas.

'Iraau Sae Madoma Baaniai Dora

Na Ara'a Iei Sina

2 ¹Ia Jisas 'a huta na'i Betlehem, 'e 'omaa na'i Provensi Jiudea 'oha na mwaeraha Herod. Ai'a orema mau ma ra'i sae madoma ra boi baaniai dora na ara'aiei sina ra ada na'i Jerusalem ²mara heisonga'i o'ani, “Na'i hei na hutaiei mwaeraha adaaui Jiu? Meu re'iai hee'u na'i dora na ara'aiei sina na ha'ata'iniaia huta ana, mameu boi 'anai ha'arahesia.”

³Na'i 'oha 'ia Herod 'a rongoa o'asi, 'a ta'aa di'u i 'adoma'ina, beiraaui ro'u hakoi sae na'i Jerusalem. ⁴Ma 'unu goniraaui mai Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses maagu songa'iniraaui o'ani, “Na'i hei nai hutaiei Ha'atahi?”

⁵Miraaui o'ani, “Na'i Betlehem na'i Provensi Jiudea. 'Inia naasi maho na 'ia God na 'unua na'i ngoonai Rarabea o'ani,

⁶‘Betlehem, 'o ororiu di'u na'i Jiudea, 'inia baani'o nai hura'a mai mwaeraha nai marungiraaui noni agu'i, 'iraui Israel.’”†

⁷Mia Herod 'a 'unuraaui giruguru moi sae madoma magu songa'iniraaui 'iniaia 'oha he'ua narau tahamora re'iai hee'u. ⁸'A o'ani 'iniraaui maagu ha'a-taariraaui wou, “Moi 'ari Betlehem mamoi sibaniai garesi. 'Oha moi sadoia, moi aho'i mai 'ini 'anai ha'arangasia tanaau mawaigu 'ari ro'u wou 'anai ha'arahesia.”

1:21 Jisas: Ni 'ado'ado 'anai Jisas naasi “Ia God 'ai ruhasigia.” 1:23 Aisaea 7:14; 8:8; 8:10
2:6 Maeka 5:2

⁹Marau 'ari, rau re'ia ro'u mau ta'i hee'u narau re'ia ga'u ani, 'a na'otaradaau. 'Agu papaku na'i ahoranai dora na awa iei gare. ¹⁰Rau wa'ewa'e raha di'u 'oha rau re'iai hee'u. ¹¹Rau siri ruma marau re'iai gare beia inana 'ia Meri. Rau topira'i ruru marau ha'arahesia. Rau rahi'i hura'a i bane adaa'i marau banea tanaa i gol mana rua mareho si'ini goro nara 'unua 'inia franginsens mana myrrh. ¹²Na'i muri, 'ia God 'a ha'abasuraaau na'i mauru do rai abu aho'i 'ari beia Herod. Miraau aho'i wou na'i 'omaa adaaau na'i tara he'ete'i.

'Ia Josep Mia Meri Raru Hora

Beiai Gare 'Ari Ijip

¹³Murinai aho'i adaaui sae madoma, 'e enjel ana Araha God 'a ha'amaranga tanaa Josep na'i mauru. 'A o'ani 'inia, “Josep, 'oi rarai ma'oi waiai gare mia inana mamoi hora 'ari Ijip, 'inia Herod 'ai sibaniai gare 'anai ha'amaesia. Moi awa 'isi tari 'oha wai 'unua tana'o do moi aho'i mai 'ini.”

¹⁴Mia Josep 'a rarai ma waiai gare mia inana na'i rodosi marau hano 'anai Ijip. ¹⁵Rau awa 'isi tari 'oha na mae a Herod. Rau haua o'asi 'anai ha'ato'oa ha'a-momori taha na 'unua Araha God na'i ngoonai Rarabea o'ani, “'Au 'unua hura'a i gare agua baaniai Ijip.”[†]

Ra Ngahu Ha'amaesiraau

Mwani Garemwane

¹⁶'Oha 'ia Herod 'a sadoia do 'iraau sae madoma rau pwaril'ia'a, 'a taesu'a di'u i ahuna, ma atenga'inia dorai ngahu ha'amaesi'i hako mwane garemwane na'i Betlehem, taraawa'a na'i rua harisi ma dio, mana garemwane suri'i ro'u i 'omaa gaarangi'ai Betlehem. 'Ia Herod 'a haua o'asi suria 'iraau sae madoma rau 'unua do 'e rua harisi na bwane hako murinai ha'ata'i na haa i hee'usi. ¹⁷Na'i 'oha na haua o'asi a Herod, 'a to'o ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Jeremaea na o'ani,

¹⁸“'E angi uru-uru ra rongoa na'i 'omaai Ramaa. 'Ia Resel 'a angisiraaui gare ana'i ma ai'a 'irisia dorai ha'a-aroahuna, 'inia 'iraau gare ana'i ra mae'a.”[†]

Ra Waia Aho'i a Jisas Baaniai Ijip

'Ari Nasaret

¹⁹Murinai mae ana Herod, 'e enjel ana Araha God 'a ha'ata'i tanaa Josep na'i mauru na'i Ijip. ²⁰'A o'ani 'inia, “'Oi rarai ma'oi waiai gare mia inana mamoi aho'i 'ari Israel. 'Inia 'iraau nei ra sibania 'anai ha'amaesia ra mae'a.”

²¹Mia Josep 'a rarai ma waiai gare mia inana marau aho'i 'ari Israel. ²²Na'i 'oha na 'ia Josep 'a rongoa do 'ia Akeleas 'a mwaeraha orisia amana 'ia Herod na'i Provensi Jiudea, 'a mamaa'uta'i aho'i 'ari Jiudea. Mana nata

maho na 'omesia ro'u na'i nata mauru, ra 'unua wetewete tanaa do'ai 'ari Provensi Galili. ²³Naasi rau 'ari marau awa na'i Nasaret ma ha'a-momori'a i taha nara 'unua i Rarabea o'ani, "Rai 'unua 'inia ai Nasaret."

Heitaroha'i Ana Jon Bwareomaea

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

3 ¹Muridi tara'i harisi ra hako, 'ia Jon Bwareomaea 'a taraawa'a taroha'inia hura'ai ha'atee ana God na'i dora mangasara na'i Provensi Jiudea. ²A o'ani, "Moi rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i, 'inia ni madoraa na 'ia God 'ai marungiraaui noni ana'i 'a gaarangi'a." ³Ia Jon naasia mo'o na 'ia rarabea Aisaea 'a ha'ateenga'inia mau mai o'ani na'i 'oha bwani, "E nei nai totoro hura'a na'i dora mangasara. 'Ai ha'atee o'ani, 'Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a. Moi ha'a-odoodoi tara tanaa.'" ⁷

⁴Ia Jon 'a awa 'onaai huunai rarabea. 'A ho'owa'a 'ini'i bwana ra tau'arodi 'ini'i warihui kamel, ma rorowa'a 'inia rorowa'a nara tau'arona 'inia uri-uri mwamwaa mana mahoiingau ana'i naasi ngabo mana modi'o ni hasimou. ⁵Iraau saenai Jerusalem, ma ra'i sae baaniai Provensi Jiudea mana 'omaa gaarangi'ai wai rahai Jodan rau boi beia Jon ⁶'ana'i ha'arangasi'i ora-ora'a adaa'i ma bwareomaeeraau na'i wai Jodan.

⁷Na'i 'oha 'ia Jon 'a re'iraaui Farisei miraaui Sadiusi rau boi beia 'ana'i bwareomaeeraau, 'a o'ani 'iniraaui, "I'amou mwane mwaa ta'a'i! 'A 'ua? Mou 'adoma'inia doni bwareomaea moi nai 'a'auhi'amou 'ana'i bainihu baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai ha'ataaria mai? ⁸'Onaa namou raba bwareomaea mamoi nugasi'i barongamoo'i nara ta'a'i, mamoi hau'i mareho goro nai ha'ata'inia domou rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. ⁹Mou gasigu 'adoma'inia do'ia God 'a bwa'i ha'a-mama'ai'amou do 'inia huta amou mai 'onaai warowarona'i a Ebrahim. 'Inau wai 'unua tana'amou, 'ia God 'a matai ha'a-aho'ita'ini'i hau 'ini, marai ha'i warowarona'i a Ebrahim. ¹⁰Ia God 'a ha'aagau'a 'ana'i ha'a-mama'airaau nei nara ai'a 'adoma'i orisi. 'A 'onaai nei na ha'aagau 'ana'i arai'i dioi mwane hasi'ei. 'Onaa nara bwa'i hungu 'ini'i hua goro, 'ai ara dio suri'i raridi mai gaasi'i ara'ai 'eu 'ana'i suu gata'ini'i.

¹¹"Inau 'au bwareomaea'amou 'inia moi wai 'ana'i ha'ata'inia domou orisi. 'Ia mo'o nai boi murigu 'ai bwareomaea'amou 'inia Hi'ona Maea mana 'eu. 'Iia 'a ororiu di'uau. 'Inau ai'a arari 'ana'i daa'i tanaa i sandol ana'i 'onaai sae tatau'aro ana. ¹²'Iia 'a ha'aagau 'ana'i hoairaui noni goro baaniraaui nei ta'a'i, 'onaai nei na hoai'i koradi wiit ana'i baani'i kahokahodi. 'Iia 'ai nugaraaui noni goro na'i dora goro, ma'ai ha'a-mama'airaau noni ta'a'i, 'onaai nei na nuga ha'agorohi'i koradi wiit ana'i na'i dora 'ada'i mana kahokahodi 'a suu gata'ini'i na'i 'eu na bwarai kuru."

'Ia Jon 'A Bwareomaea Jisas*(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³Mia Jisas 'a hano baaniai Galili ma 'ari wai Jordan do'ia Jon 'ai bwareomaea na'iei. ¹⁴'Ia Jon 'a ai'a 'irisia o'asi ma o'ani, “Ni 'uaana na'ogu boi beiau 'inia 'anai bwareomaea? I'oe na'o ga'i bwareomaeau!”

¹⁵Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Nugaa mai 'onaai 'unua agua. 'Igaraa garai hau ma'ata i hei'irisina God.” Naasi mia Jon 'agu bwareomaea Jisas.

¹⁶Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ara'a baaniai wai, i aro 'a heihoa ma 'omesiai Hi'ona Maea ana God 'a dio na'i hungana 'onaai waibora. ¹⁷Ma'e ringe na ao mai baaniai aro 'a o'ani, “Naani gare agua nau ta'ahia ororiu mau ahugoro 'inia.”

'Ia Saetan 'A Ohongia Jisas*(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

4 ¹Mana Hi'ona Maea 'a waia Jisas 'ari dora mangasara do'ia Saetan 'ai ohongia. ²'Ia Jisas 'a ai'a ngau suriai hai tangahurui dangi mana hai tangahurui rodo magu hioro. ³Mia Saetan 'a boi beia ma o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God, 'oi ha'atee tana'i hau 'ini marai aho'ita'i breidi.”

⁴Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Na'i Usu-usu Maea ra usu o'ani, 'I sae 'a bwa'i tahi moi 'inia huai breidi, ma'ata 'inia ro'u i ha'atee ana God.’”^f

⁵Mia Saetan 'a waia Jisas 'ari Jerusalem, 'i 'omaa nara 'unua ro'u 'inia 'omaa maea. 'A ha'a-urasia na'i dora ahaaha na'i hunganai Ruma Maea ana God ⁶ma o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God 'oi rege auru, 'inia ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, 'Ia God 'ai ha'a-taariraau enjel ana'i 'anai 'a'auhi'o. Rai dau bwarasi'o 'ini'i rimadaa'i mana uwamu'i ra bwa'i maara 'ini'i hau.’”^f

⁷Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Mana Usu-usu Maea 'a 'unua ro'u o'ani, 'Moi abui ha'imaania Araha God amouu.’”^f

⁸Mia Saetan 'a waia Jisas ara'a na'i hunganai hungahunga ahaaha ma ha'ata'ini'i tanaai mwani kantri hako na'i marewana mana toto'ora adaa'i, ⁹ma o'ani 'inia, “Wai haa'i hako tana'o i mwane mareho 'ini 'onaa 'oi topira'i ruru tanaau ma'oi ha'arahesiau.”

¹⁰Mia Jisas 'a o'ani, “Ariwou baaniau Saetan! Ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, 'Moi ha'arahesia moi Araha God amouu, me 'iia moi namoi tau'aro tanaa.’”^f

¹¹Mia Saetan 'a 'arita'inia Jisas miraaui enjel rau boi marau 'a'auhia.

'Ia Jisas 'A Taraawa'a Hauai Tau'aro Ana*(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹²Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoa do'ia Jon 'a awa na'i rumanihio, 'a aho'i 'ari Provensi Galili. ¹³Ma'ata 'a ai'a awa na'i Nasaret, 'a 'ari na awa na'i Kapaniam na'i bobonai kae bwera i Galili, na'i dorai ano anai burungana Sebiulan mea Naftali. ¹⁴'A haua o'asi ma to'o ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,

- 15 “A ragoi nei nara ai'a Jiu narau awa na'i Galili,
na'i dora nara 'unua ro'u 'iniaai ano ana Sebiulan mea Naftali
na'i gaarangi'ai kae bwera i Galili mana'i nata batarau 'iniaai wai Jordan.
16 'Iraaui sae 'isi rau awa na'i kuhi,
ma'ata ra re'ia'a i bewaa.
Rau awa na'i mamaru ni mae,
ma'ata i bewaa 'ai bewaasiraaui.”†
- 17 Mia Jisas 'a taraawa'a ha'ausuriraaui sae. 'A o'ani, “Moi rihosi, na
heimarungi ana God na awa na'i aro, 'a gaarangi'a!”

'Ia Jisas 'A Soiai Hai Sae Ahuahuasi

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hahano na'i bobonai kae bwera i Galili, 'a 'omesiai
rua ha'ido'orada, 'ia Saemon, nata ata 'ia Pita, mia Andru. Na'i 'ohasi,
raru ahuaasi 'iniaai hu'o, suria 'iraruasi ra'i sae ahua-ahuasi. 19 Mia Jisas 'a
o'ani, “Murui suriau! 'Onaai rau'i amuru'i ii'a na'i wai, 'a o'asi ro'u, wai
ha'ausuri'amurua 'anaai wai'i mai sae beiau.” 20 Na'i mau 'ohasi, raru nugasi'i
hu'o adaru'i ma raru suria.

21 Mia Jisas 'a 'ariwou ma re'ia Jems mia Jon na'i ora beia amadarua
'ia Sebedi. Rau orima'ini'i hu'o adaa'i ma o'ani 'iniraru, “Murui suriau.”

22 Mararu 'arita'iniaai amadarua beiai ora mararu hano beia Jisas.

Ni Tau'aro Ana Jisas Na'i Galili

(Luk 6:17-19)

23 'Ia Jisas 'a 'ari suri'i 'omaa na'i Galili ma ha'ausurirai sae suri'i rumani
ha'arahesi adaa'i Jiu. 'A taroha'inia tanaraaui taroha goro 'iniaai heimarungi
ana God na awa na'i aro, ma ha'agorohiraau aho'i nei na to'iraau i mwane
daoha he'ete'i hairiu. 24 I tarohana 'a 'adarara 'ari suriai mwane dora na'i
Galili, tari 'ari na'i Provensi Siria. 'Iraaui sae na to'iraau i mwane daoha
he'ete'i hairiu ma'ua ra rongomaata'i di'u, ra wairaaui mai tanaa. Tara'i sae ra
bwaunira i adaro, ma tara'i sae ra manumanu'a, ma tara'i sae ra mae hakoi
uwadi. Ma'ata 'ia Jisas 'a ha'agorohiraau hako aho'i. 25 E kae ruruha narau
hano suria Jisas baani'i mwane dora he'ete'i hairiu. Tara'i nei baaniai Galili,
mana'i Dekapolis, na'i Jerusalem mei Jiudea mana'i nata batarau wai rahai
Jordan.

'Ia Jisas 'A Ha'ausuriraaui Rongoiusuri Na'i Hungahunga

(Luk 6:20-23)

5 1 Oha 'ia Jisas 'a re'iai rago di'u adaaui sae nara hano suria, 'a hane
ara'a na'i gere hungahunga ma heinagu auru. 'Iraaui rongoiusuri ana'i
rau heinagu garigaria 2 ma ha'ausuriraaui o'ani,

3 “Ia God 'ai ha'agorohiraau nei ra 'u'uria suri'i mwani maho 'onaai sae na pohara.

'Iraau rai awa na'i bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.

4 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei ra ahutotou.

'Ia God 'ai ha'a-aro'i ahudaa'i.

5 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei ra awa manego.

Rai daa'i mwani mareho goro na duruduru 'inia God.

6 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei nara huunai raba awa odo-odo na'i maana,

'inia 'ia God 'ai haua tanaraau i taha nara 'irisiasi.

7 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei rau ahu ta'ahira i nei nara awa ha-ha'aroha'a,

'inia 'ia God 'ai ahu ta'ahiraau ro'u.

8 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei na tahingadaa'i ra odo-odo,

'inia rai re'ia God.

9 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei nara ha'a-hagugoniraau goro i noni.

'Ia God 'ai 'unuraau 'ini'i gare ana'i.

10 'Ia God 'ai ha'agorohiraau nei ra nora ta'airaau 'inia haua adaau taha na 'irisia God.

'Iraau rai awa na'i bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.

11 “Ia God 'ai ha'agorohi'amou na'i 'oha ra ha'atee ha'a-ta'ai'amou, mara nora ta'ai'amou mara 'unu'i mwane maho pwari'i 'ini'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. 12 'Oha na o'asi, moi abui ahutotou, ma'ata moi wa'ewa'e, 'inia 'e heitahari na raha na 'ia God 'a ha'aagau mamasi'amou 'inia na'i aro. Mamoi abui kaku'aa do ra bwane nora ta'airaau o'asi'a ro'u i rarabea na'i 'ohabwani.”

Solt Mana Marewa

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “I'amou mou 'onaai solt tanaraau inoni nai marewana. 'Onaa i solt 'agu bwa'i ngau asi'a'a, 'agu bwa'i here'a ro'u naraigui haua 'anai ha'a-asi'aa aho'i ro'u! 'A goro dorai rasaha'inia hura'a i 'omaa marai buu hunia.

14 “I'amou mou 'onaai raita na bewaasiraau inoni nai marewana na 'iraau hako i sae ra re'ia 'onaai 'omaa nara tau'arona na'i hunganai hungahunga.

15 Bwa'i sae nai suungiai raita maigui nugaa na'i bahainai rabo'o. 'Ai nugaa ma'ata na'i dora 'ana mai marewasiraau hakoi sae na'i raronai ruma. 16 'A o'asi ro'u, moi abui giru'i baaniraau noni here goro namou haa'i. Ma'ata moi ha'ata'ini'i hura'a 'onaai marewa marai re'i'i marai ha'a-aneanea Amamou ara'ai aro 'inia.”

Ringe Ana'ia Moses

17 “Moi abui 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai ha'a-ai'a'i Ringe anal'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea. 'Au boi 'anai ha'ato'o'i huunai 'ado'ado'ada'i. 18 Aro mana ano 'ai anoro ma bwa'i ta gere dora na'i Ringe

ana'ia Moses nai ai'aa. Mwane maho nara usu'i na'iei rai to'o hako. ¹⁹Onaa 'oi raesia ta gere dora na'i Ringe ana'ia Moses ma'oi ha'ausuriraa ro'u tara'i nei 'anai haua 'onaai haua amua, 'o bwa'i ororiu moe'a na'i hourana ni aro. Ma 'onaa 'oi ha'isuri'i hako ma'oi ha'ausuriraaui sae 'anai haua 'onaai haua amua, 'ia God 'ai ha'a-ororiu'o na'i hourana ni aro. ²⁰Iraaui Farisei miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe rau 'adoma'inia dorau odo-odo na'i maana God 'inia suri'i adaa'i Ringe ana'ia Moses. Me 'onaa mou bwa'i odo-odo di'u baaniraaui, mou bwa'i siri mwada'u na'i hourana ni aro.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Taesu'a

²¹Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, 'Abui heingahu,[†] 'inia 'ia mo'o nai heingahu 'ai siri na'i hihiiiri.’

²²Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, 'iatei nai taesu'a 'ana ta sae 'ai siri na'i hihiiiri. Ma 'onaa 'iatei nai 'unu bweu 'inia ta sae, rai waia na'i Kansol[†] 'anai 'i'ia. Ma 'iatei nai 'unu bwau kuhi 'inia ta sae 'a ta'isada dorai gaasia siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.

²³“Naasi 'onaa 'o waai bane amua 'anai nugaa na'i hunganai dorani ho'asi na'i Ruma Maea ana God ma'ogu aidangisia do'e sae na taesu'a mumua, ²⁴'oi nugaa ga'u i bane amua, ma'oi aho'i 'anai hagu aho'i beia mo'o na taesu'a mumua ma'oigui aho'i ro'u 'anai hauai bane amua tanaa God. ²⁵Ma 'onaa na sae na taesu'a mumua 'a raba wai'o na'i kooti, 'oi bonasia ha'a-arataraa raurau beia. 'A gasi taranga'ini'o tanaai sae hihiiiri, mana sae hihiiiri 'ai taranga'ini'o tanaai sae hehei'oi mai gaasi'o na'i rumaniho'o. ²⁶Wai 'unua ha'a-momori tana'o, 'oi awa 'isi tari 'oha 'oi horia hakoi siha ha'a narai 'unua tana'o do'oi horia.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Ha'iwai

²⁷Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou bwane 'iraraa i Ringe ana Moses na o'ani, 'Oi abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua.’[†] ²⁸Ma'ata 'inau wai 'unua tana'amou, 'iatei na re'iai urao ma 'adoma'i sisiwa 'inia, 'ia 'a bwane taritari'a beia na'i 'adoma'ina. ²⁹Naasi 'onaa na maa odomu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi suki gaasia hura'a moi. 'A goro do'oi ha'a-ai'aa ta ta'i dorai abe moi, baaniai abemu hako nai siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i. ³⁰Ma 'onaa na rima odomu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horosia ma'oi gaasia. 'A goro do'oi ha'a-ai'aa ta ta'i dorai abe moi, baaniai abemu hako nai siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Haigaasi

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, 'Iatei nai gaasiai urao ana 'ai haua moi ta usu-usu ni haigaasi tanaa

5:21 Eksodas 20:13; Diutronomi 5:17 5:22 Kansol: Wanasia na'i Diksonari 5:27 Eksodas 20:14; Diutronomi 5:18

ma nugasia'a.'[†] ³²Ma'ata 'inau wai 'unua tana'amou, 'oi abui gaasiai urao amua 'onaa na ai'a taritari'a baani'o. 'Onaa 'oi gaasia ma'ai waina ta saemwane he'ete'i, naia na gaasia amua nagu taritari'a 'inia beiai sae nagu waina ro'u. I sae nagu waina ro'u 'a taritari'a beiai urao anai sae he'ete'i.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Herehere

'Anai Hauai Duruduru

³³Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou 'iraraa do ra ha'a-aburaau wauwa agaa'i 'anai horosi'i duruduru narau haa'i tanaa Araha God narau tohe 'ini'i na'i atana 'anai haa'i. Ra 'unua tanaraau do 'oha rai duruduru, rai araisuri'i ma'ata![†] ³⁴Mawai 'unua tana'amou, 'oha moi hauai duruduru, moi abui tohe 'inia ta maho. Moi abui tohe 'iniai aro, 'inia naasi dora ni heimarungi ana God, ³⁵ma'ua tohe 'iniai marewana, 'inia marewana 'iia ana God, ma'ua tohe 'iniai Jerusalem 'inia naasi 'omaa ana God, i mwaeraha hauasa. ³⁶Abu tohe o'ani ro'u, ‘Onaa wai horosiai duruduru agua, ni warihugu 'ai mamaahui.’ 'Inia i'oe ai'a to'o mena 'anai ha'amamahuia ma'ua ha'a-buruburu'aa'i warihumu. ³⁷Naasi 'onaa 'oi hauai duruduru, 'oi 'unua odo-odo moi 'io ma'ua bwa'i ma hako'a. 'Onaa 'oigui tohe 'inia ta maho ro'u, ma naasi neisi 'a boi'a baania Saetan.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Heisu'usu'u

'Iniai Ta'aa

³⁸Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, ‘Iatei nai kaaniai maana ta sae, rai kaania ro'u i maana. Mia tei nai rubu husiai rihona ta sae, rai rubu husia ro'u i rihona.’[†] ³⁹Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, moi abui heisu'usu'u 'iniai ta'aa. 'Onaa ta sae na hidariai baba odomu, 'oi rihota'i mai hida ro'u na'i nata baba. ⁴⁰'Onaa ta sae nai raba wai'o na'i kooti 'anai rahia i to'oni abe amua 'anai su'uai mareho na'o ha'atari'aa tanaa, 'oi haua ro'u wou tanaa i to'oni tewa amua. ⁴¹'Onaa ta sae hehei'oi nai ha'a-'usu'usu'o 'anai suru'ia tanaa i anga ana suria ta ta'i kilomita, 'oi waia suria ta rua kilomita. ⁴²Na'i 'oha na sae ra ha'angoni mareho, 'oi hisu. 'Oha ra raba waia ga'u ta mareho amua suria moi ta gere madoraa, 'oi abui ruia.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Heita'ahi

(Luk 6:27-28; 32-36)

⁴³Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “I'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, ‘Moi ta'ahirai sae amoo'i, mamoi 'utairaaui maerongamoo'i.’[†] ⁴⁴Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, moi ta'ahiraaui maerongamoo'i mamoi ha'arawesi taradaui nei ra nora ta'ai'amou. ⁴⁵'Onaa moi haua o'asi, naasi 'a ha'ata'inia do 'i'amou ra'i gare ana'ia Amamouu ara'ai aro. 'Inia 'iia 'a hauai

5:31 Diutronomi 24:1 5:33 Levitikas 19:12; Nambas 30:2; Diutronomi 23:21 5:38 Eksodas 21:24; Levitikas 24:20; Diutronomi 19:21 5:43 Levitikas 19:18

sina tanaraau hakoi sae goro mana sae ta'a'i, ma haa'i rangi tanaraau hakoi sae odo-odo mana sae ora-ora'a. ⁴⁶A 'ua? 'Onaa mou ta'ahiraau moi nei ra ta'ahi'amou, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai tahari'amou goro 'inia? Rei'uaa 'iraau sae ha-ha'atakisi namou wana bodio 'iniraauusi, marau haa moi ro'u o'asi. ⁴⁷Ma 'onaa mou goro moi 'iniraau nei ra goro 'ini'amou, naa 'i'amou mou ai'a he'ete'lita baania namoiwou ta sae. 'Inia 'iraau sae ahurodo ra goro moi ro'u 'iniraau nei ra goro 'iniraau. ⁴⁸Naasi 'i'amou moi goro tatarasi 'onaaia Amamou na goro tatarasi.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Hisu

6 ¹Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Moi wai'ado'ado goro na'i 'oha moi haa'i here goro. Mou gasi haa'i beiai ha'a-ta'eta'e na'i maadi noni rago. 'Onaa moi haua o'asi, mamou bwa'i dau heitahari beia Amamou ara'ai aro. ²'Oha 'oi hisungiraau pohara 'oi abu haua beiai rongoo raha, 'inia naasi here rau haa'i sae pwapwari'i suri'i rumani ha'arahesi mei suri'i tara raha, 'inia rau 'irisia do rai ha'atee ha'a-ta'eta'eraau. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. ³'Oha 'oi hisungiraau sae pohara 'oi abui ha'ata'inia hura'a tanaraau sae taha na'o haa, ⁴ma'ata 'oi haua na'i dora bainihu. Taha na'o haua na'i dora bainihu, 'ia Amamu ara'ai aro 'a 'iraraa. 'Iia naigui tahari'o 'iniai taha na'o haua.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'arahesi

(Luk 11:2-4)

⁵“Oha moi ha'arahesi moi abui 'onaairaui sae nara here 'onaa dora odo-odo narau raba ura na'i rumani ha'arahesi mana'i tara raha 'anai ha'arahesi dorai re'iraau. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. ⁶Naasi 'oha 'oi ha'arahesi 'oi siri ahii amua ma'oi honosiai maraaruma ma'oigui ha'arahesi tanaa Amamu na'o bwa'i re'ia. 'Iia na 'iraraa taha na'o haua na'i dora bainihu, 'ia naigu tahari'o.

⁷“Mana'i 'oha moi ha'arahesi, moi abui 'onaairaui sae ahurodo nara 'unu ori-ori'i ha'atee nara ai'a rongo ha'amadomaahu. Ra 'adoma'inia doni hi'ona adaau 'ai arami'i ha'arahesi adaai 'ini'i mwane ha'atee nara haa'i. ⁸'I'amou moi abui 'onaairaui sae o'asi. 'Ia Amamou 'a bwani 'iraraa taha mou 'irisia mamougu ha'angoni. ⁹Naasi 'oha moi ha'arahesi, moi ha'arahesi o'ani:

Amamee na'i aro,
na atamu 'ai maea.

¹⁰ Na houramu 'ai boi.

Na hei'irisimu rai haua na'i anoi bahai
'onaai haua ada na'i aro.

¹¹ Haua tana'ameu i mahoingau 'anai dangini.

¹² 'Oi 'adoma'i nugasi'ameu 'ini'i ora-ora'a amee'i

'onaai 'adoma'i nugasi'i amee'i nei ra haa'i 'ino bwarasi'ameu.

¹³ Ma'oi 'a'auhi'ameu 'anai ura bwarasi'i heiohongu

ma'oi taatahi bwarasi'ameu baania Saetan.

14“Onaa moi 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i nei ra haa'i here ra ai'a goro tana'amou, 'ia Amamouu ara'ai aro 'ai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a amoo'i ro'u. 15Ma 'onaa mou bwa'i, 'ia Amamouu 'a bwa'i 'adoma'i nugasi'i ro'u i ora-ora'a amoo'i.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'ariri

16“Oha moi ha'aririta'i ngau, moi abui 'ome ahutotou beia 'onaai haua adaai sae ra here 'onaa dora odo-odo. Rau 'ome ha'ata'ata'ahi beia do nei narai re'iraa. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. 17Naasi 'oha 'oi ha'ariri, 'oi aromaa ma'oi 'aha'aha goro 18neina bwa'i sae nai 'ome 'iraraa do'o ha'ariri. Ma'ata 'ia Amamu na 'iraraai taha na'o haua na'i dora bainihu, 'iia naigui tahari'o.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Toto'ora Na'i Aro

19“Moi abui boribori'i toto'ora 'anai marewanani, 'inia he'a mana 'adi ra mata'i ha'ata'ai'i, mana sae beriberi ra matai siri na'i ruma 'anai beri'i. 20Ma'ata moi haa'i mwani mareho goro neina 'a 'onaa domou nuga'i toto'ora amoo'i na'i aro, dora i he'a mana 'adi ra bwa'i matai ha'ata'ai'i na'iei mana sae beriberi ra bwa'i matai beri'i. 21Moi haua o'asi, 'inia na 'adoma'imu 'ai awa tarau na'i dora na toto'ora amu'i ra awa na'iei.”

Ha'ausuringa'i 'Iniraai Nei Nara Naga 'Ini'i Mwani Maho

(Luk 11:34-36)

22“*I maa 'a 'onaai raita anai abemu. Na'i 'oha na maamu'i ra goro hako, na abemu 'a honura'i marewa. 23Ma 'onaa na maamu'i ra ta'a'i, na abemu hako 'a honura'i kuhi. 'Onaa 'o 'adoma'inia do 'o awa na'i marewa ma'ogu awa na'i kuhi, i'oe 'o huunai awa na'i kuhi.*”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'a

(Luk 16:13; 12:22-31)

24“*A bwa'i sae nai tau'aro goro tanaai rua bwauodo. 'Onaa nai o'asi, me 'iia 'ai 'itaa ta nei mai ta'ahiai nata nei. Ma'ua 'ai 'adoma'i ha'ahoua tanei mana nata nei 'a bwa'i. Naasi 'a bwara 'anai tau'aro tanaa God ma do'oigui ta'ahia ro'u i ha'a.*

25“*Naasi, wai 'unua tana'amou, 'ai abui ta'aabemu 'iniai tahingamu 'ado dangi, 'iniai taha 'anai ngaua mana gono mana bwana na'oi ho'osia. 'Inia na tahingamu, ai'a moi 'anai ngaa'i mahoingau, mana abemu ai'a moi 'anai ho'osiai bwana. 26Moisui 'omesiraaui manu na'i ahoasara, rau ai'a hasi mahoingau mana 'e'eri ma'ua nuga taguma'ini'i mahoingau na'i hare. Mia Amamouu ara'ai aro 'a hanganiraui manu 'isi. Mi'amou tanaa God, mou ororiu di'u baani'i manu 'isi. 27Ma rei'uaa na towa'i ta'aabemou, me mareho nara ta'aabemou 'ini'isi, ra bwa'i 'a'auhi'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahi namou haa na'i marewana.*

28“‘A 'ua na ta'aabemoou 'inia bwana 'anai abemoo'i? Moisu 'adoma'i suri'i tagai raraaua ni hasimou. Rau ai'a haua ta tau'aro ma'ua tata nadaau bwana. 29Mawai 'unua tana'amou, rei'uaa 'ia Mwaeraha Solomon 'a toto'ora, ma'ata ai'a ta ta'i bwana ana nai 'ome goro ta'isada beia ta ta'i tagai raraaua. 30Hinihinimoo 'a kekerei di'u! 'Onaa 'ia God na ha'a-'omegoro'i tagai raraaua nara ahurara moi gere madoraa maraigui suungi'i, ni 'ua ana na bwa'i haa'i bwana 'inia tana'amou?

31“Naasi, moi abui o'ani, 'E taha gaigui ngaua, ma'ua 'e taha gaigu gonohia, ma'ua ho'osia?’ 32Na'isi mareho na 'iraau sae narau ai'a aidangisia God rau 'adoma'i raha 'ini'i. Naasi 'ai abui ta'aabemoou, 'inia 'ia Amamoo ara'ai aro 'a 'iraraa domou 'irisi'i mareho 'isi. 33Maho na ororiu di'u domoi haua, naasi 'anai awa tarau na'i bahainai heimarungi ana God mana awa suriai hei'irisina. 'Onaa moi haua o'asi, mia God 'ai haua tana'amoui mwani mareho 'isi. 34Naasi 'ai abui ta'aabemu 'inia ho'oa. Dangini 'a to'oraai mareho 'ana haaria 'anai ta'aabemu 'inia.”

Abui Hiiriai Nata Sae

(Luk 6:37-38; 41-42)

7¹“Oi abui hiiriai nata sae, ma naasi nara bwa'i hiiri'o ro'u. 2'Inia rai hiiri'o 'inia ta'i hihii'i na'o haua tanaai nata sae. Mana ta'i herehere na'o haua 'anai hiiriai nata sae, naia ro'u narai haua tana'o.

3“Ni 'uaana na'o bonasiai rahia 'inia i gere mamamo na'i maanai nata sae, ma'ogu ai'a aidangisiai kae mamamo na'i maamu haari'o? 4'A he'ua na'ogu matai 'unua 'inia tanaai nata sae do'oi 'a'auhia 'anai rahiai gere mamamo baaniai maana, mi'oe 'e kae mamamo na awa na'i maamu! 5Pwari'i ta'aa! Na'i na'o 'oi rahia ga'u i kae mamamo baaniai maamu haari'o neina 'oi matai wana goro 'anai rahiai mamamo baaniai maanai nata sae.”

6Mia Jisas 'a hauai heiha'auu 'iniraau nei nara 'itaai ha'atee ana God. 'A o'ani, “Moi abui haua tanaai misu i maho na maea, 'inia 'ai rihota'i aho'i mumua 'anai here ha'ata'ai'o. 'A o'asi ro'u, moi abui gaasi'i maho ra ororiu tanaai boo, 'inia 'ai buu huni'i moi mai rihota'i mumua 'anai here ha'ata'ai'o.”

Ha'ausuringa'i 'Ini Ha'arahesi

(Luk 11:9-13)

7“Naasi, wai 'unua tana'amou, moi abui agoheta'i ha'angoni. Ma naasi na mareho namoi ha'angonia, 'ia God 'aigui watea tana'amou. Moi abui agoheta'i siba. Ma naasi na mareho namou sibania, moigui sadoia. Moi abui agoheta'i pwepwee. Ma naasi 'ia God 'aigui tahangiai maraaruma tana'amou. 8'Inia 'iatei nai ha'angonia God 'ini'i taha na 'irisi'i, 'ai hau'i tanaa. Mia tei nai siba, 'ia God 'ai haua tanaai taha na sibania. Mia tei nai pwepwee, 'ia God 'ai tahangia tanaai maraaruma.

9“‘Iatei 'ini'amou nai matai haua tanaai gare ana ta hau 'onaa 'ai ha'angoni breidi? 10Ma'ua 'ai haua tanaa ta mwaa 'onaa 'ai ha'angoni ii'a?

¹¹Rei'uaa na'o ta'aa he'ua, ma'ata 'o 'irara'i maho goro 'anai haa'i tana'i gare amu'i. 'Onaa na o'asi, mamoi 'iraraa ha'agorohia doni Amamouu ara'ai aro 'ai haa'i mwani mareho goro tanaraau nei narau ha'angonia.

¹²"Ni here na'oi haua tanaai nata nei, 'ai suriai here na'o 'irisia dorai haua tana'o. Naasi 'ado'ado 'anai Ringe ana'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea."

Maraaruma Na 'Ogo

(Luk 13:24)

¹³⁻¹⁴"Na maraaruma anai dora ni mae 'a bwabwahora mana tara 'ana 'a mwada'u 'anai suria. Ma ragoi nei ra suriai tarasi. Na maraaruma anai tahi tarau 'a 'ogo mana tara 'ana 'a bwara 'anai suria, magu ai'a ragoi nei ra suria. Naasi, moi siri na'i maraaruma na 'ogo."

Ha'atee Ha'abasu

'Iniraui Rarabea Pwapwaari'i

(Luk 6:43-44)

¹⁵"Moi 'ome'ome goro 'iniraui rarabea pwapwaari'i. Ra 'ome mamahu 'onaai siip mana'i raromada ra 'onaai misu hahaingau. ¹⁶Moi 'ome 'irara'i moi na'i herengada 'onaai 'ome 'irara'i amoo'i hasi'ei suri'i huadi. 'O bwa'i matai husia ta huai memepu ma'ua ta huai 'aai baaniai warorarak. ¹⁷Hasi'ei goro ra hungu 'ini'i hua goro, mana hasi'ei ta'a'i ra hungu 'ini'i hua ta'aa. ¹⁸Hasi'ei goro 'a bwa'i haa'i hua ta'aa mana hasi'ei ta'aa 'a bwa'i haa'i hua goro. ¹⁹'Adonai hasi'ei nara hungu 'ini'i hua ta'a'i, 'ia mo'o na to'ora'i 'ai ara gata'ini'i marai gaasi'i ara'a na'i 'eu. ²⁰Naasi, moi matai 'ome 'irara'i rarabea pwapwaari'i na'i taha na ha'ata'inia hura'a na'i barongana.

²¹"Ai'a do 'iraau hako nei rau 'unuau 'inia'i Araha adaaui narai siri na'i heimarungi ana God ara'ai aro. 'Iraau moi nei rau ha'isuri'i hei'irisina Amagu na'i aro narai siri na'iei. ²²Na'i dangi ni hihiri 'ai ragoi nei narai o'ani, 'Araha, 'i'ameu meu taroha'ini'i ha'atee amu'i, ma 'inia'i atamu meu taari'i adaro mameu hau'i 'ini'i mwane ha'abu'oahu.' ²³Minau wai o'ani 'iniraui, 'Arai sae ora-ora'a, moi 'ariwou! 'Inau ai'a matai'amou.'"

Rua Sae Tatau'aro Ruma

(Luk 6:47-49)

²⁴Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, "Hoita naasi, 'iatei na rongo'i ha'ausuringa'i agu'i ma ha'isuri'i 'a 'onaai sae madoma na tau'aronai ruma na'i hunganai hau. ²⁵'A dio i rangi raha mana wai ra ahe. I ro'a 'a uuhira'i wetewete mana ruma 'a ai'a arobo 'inia 'a ura baabau na'i hunganai hau. ²⁶'Iatei na rongo'i ha'ausuringa'i agu'i ma ai'a ha'isuri'i 'a 'onaai sae bweu na tau'aronai ruma na'i hunganai nu'unu'u. ²⁷Oha na dio i rangi raha mana wai ra ahe, i ro'a 'a uuhira'i wetewete mana ruma 'a arobo auru na maguru na'i ano."

²⁸Na'i 'oha 'ia Jisas 'a haa'i hako i mamaani 'ini, 'iraui sae ragou rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i. ²⁹'Inia 'a huunai 'irara'i mareho na maani'i, 'a ai'a 'onaairau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae Lepa*(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

8 ¹Oha na 'ia Jisas 'a dio aho'i baaniai hungahunga, 'iraau sae rago rau suria. ²Raugu 'ome ma'e sae lepa na boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas ma o'ani, "Araha, 'onaa 'o mwa'emwa'e, ma'o ga'i ha'agorohia aho'i baaniai daoha na to'iauni."

³Ia Jisas 'a taranga'inia hura'ai rimana, 'a dau wou beia ma o'ani, "Io, 'au mwa'emwa'e moi, 'oi goro'a aho'i." Na'i mau 'ohasi mana abena 'agu goro aho'i. ⁴Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "O'i abu maania ga'u tanaa ta sae i maho na to'o bei'o. 'O'i 'ari odo-odo beiai Piriisi mai 'iraraa haaria do i'oe 'o goro aho'i. Naasi ma'oi hauai bane amua tanaa Piriisi mai ho'asi 'inia 'onaai 'unua ana Moses, 'ana ha'ata'inia tanaraui noni do'o goro'a."

Hinihinai Ta'i Na'ohadaui Hehei'oi*(Luk 7:1-10)*

⁵Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ada na'i 'omaai Kapaniam, 'e ai Rom, 'e na'ohadaui hehei'oi, 'a boi beia ma o'ani 'inia, ⁶"Araha, i sae tatau'aro agua 'a daoha raha. 'Iia 'ari ruma agua. 'A rongomaata'i di'u maagu ai'a ririhota'i'a."

⁷Mia Jisas 'a o'ani, "Io. Wai 'ari ha'agorohia aho'i baaniai daohasi."

⁸Mana saemausi 'a o'ani, "Araha, 'oi abui 'ari, 'inia 'inau 'au ai'a arari do'oi boi na'i ruma agua. 'O'i ha'atee moi mana sae tatau'aro agua 'ai goro'a aho'i. ⁹Au 'iraraa o'asi, suria 'inau 'au to'oraai nei na marungiau nawai ha'isuri'i heiatenga'i ana'i, minau ro'u 'au to'ora'i sae hehei'oi na 'iraau rai ha'isuri'i ro'u i heiatenga'i agu'i. Na'i 'oha nawai o'ani 'inia ta ta'i 'iniraau, "O'i 'ariwou 'isi,' 'iia 'ai ha'isuria'a ma'ata. Ma 'onaa nawai o'ani 'inia ta nei 'iniraau, "O'i boi 'ini,' 'iia 'ai boi'a ro'u ma'ata. Ma 'onaa wai o'ani 'inia sae tatau'aro agua, "O'i hauai tau'aroni,' 'iia 'ai haua'a ma'ata."

¹⁰Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoai ha'atee o'asi ana saemausi, 'a heimwaota'i di'u, ma o'ani 'iniraui nei rau hano suria, "Nau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ai'a ta ta'i saeni Israel nawai 'omesia do'ai hinihini tari 'onaia mo'oni. ¹¹Wai 'unua tana'amou, 'ai ragoi nei ra ai'a Jiu rai boi baaniai mwane dora hako na'i marewana 'ana ngaugoni beia Ebrahim, Aisak, mia Jekop na'i hourana ana God ara'ai aro. ¹²Ma'ai ragoi saeni Israel nara ga'i awa na'i hourana God na'i aro naragu bwa'i'a! Rai gaasirau hura'ai dora kuhi, dora rai angi marai 'ara ha'angingita'i rihodaa'i na'iei."

¹³Mia Jisas 'a o'ani 'inia na'ohadaui hehei'oi, "O'i aho'i 'ari ruma amua, i sae tatau'aro amua 'ai goro'a 'onaai hinihinia amua." Mau na'i 'ohasi, mana sae tatau'aro anasi 'a goro'a aho'i.

Jisas 'A Ha'agorohirau Aho'i**Mwane Sae Daoha***(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴Ia Jisas 'a 'ari ruma ana Pita ma re'ia do na hungona Pita 'a awa moi na'i be'ana, 'inia 'a mata'i ma raorao i abena. ¹⁵A dau wou na'i rimanai uraosi mana mata'i 'a rigisia. Ma suruta'e ma ha'aagau mahoingau 'ana Jisas.

16Na'i moi su'urahi mara wairaa'u'a mai tanaa Jisas nei ra bwaunira i adaro. 'Agu ha'atee moia Jisas mana adaro ra hura'a baaniraa'u, ma ha'agorohiraa'u hako aho'i nei ra daoha. 17Ni haua ana o'asi 'a to'o ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani, "A ha'a-ai'a'i daoha ra to'igia."†

Rua Sae Nararu Raba Suria Jisas

Magu Bwara

(Luk 9:57-62)

18Mia Jisas 'a re'iraaui sae rago i ruru adaau mai ma 'unua tanaraaui rongoiusuri ana'i do rai ta'e 'ari nata batarau 'inia i kae bwera i Galili.

19Ma'e Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses 'a boi beia Jisas ma o'ani 'inia, "Ha'ausuri, 'inau wai suri'o rei'uaa ta dora na'oi 'ari iei."

20Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Na mwane mwamwaa wasi ra to'o dora ni mauru, mana manu ra to'ora'i nu'i. Minau na Gare'i Inoni, 'au ai'a to'o dora ni mono."

21Ma'e ta'i nei 'iniraau nei rau suria Jisas 'a o'ani, "Araha, wai 'ari ga'u mawai toringia amagu."

22Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "O'i suriau'a! O'i nugasiraaui nei ra suriai tara 'anai mae tarau marai toringiraaui nei nara mae."

'Ia Jisas 'A Ha'apapakuai Ro'a Raha

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23Mia Jisas 'a ta'e ara'a na'i ora beiraaui rongoiusuri ana'i marau 'ari nata batarau 'inia i kae bwera i Galili. 24Raugu 'asu'a na'i 'oha rau 'a'ari mau ma'e kae ro'a na to'iraa'u'a. I tabaosi ra abwao ta'eha na'i raronai ora. 'Ia Jisas 'a mauru na'i 'ohasi. 25Miraau rongoiusuri rau 'ariwou ha'araia Jisas, marau ha'atee o'ani, "Araha, 'oi ha'atahigaaui! Gai dodo'a naani!"

26Mia Jisas 'a o'ani, "A 'ua mou maaa'u 'inia? Hinihinimoo'u 'a kekerei di'u!" 'Ia Jisas 'a ura ara'a ma ha'atee wetewete tanaa'i ro'a mana tabaosi do rarui papaku. Mau na'i 'ohasi ma biowaa'a. 27'Iraau rongoiusuri rau heimwaota'i, rau o'ani, "E sae he'ua naani? Rei'uaa ro'a mana tabaosi ra araisuria."

'Ia Jisas 'A Taari Adaro

Baaniraruai Rua Sae

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28Na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tarau 'ari nata batarau na'i kae bwera i Galili, rau 'oto na'i dora ra 'unua 'inia i Gadara.† Rau 'ari wou marau haisuara'i beiai rua saemwane na bwauniraru i adaro. Raru hura'a mai baani'i wabwa ra toringi'i ei sae mae. 'A ha'amagugu abe do ta sae nai taha wou na'i dorasi 'inia raru here 'onaai adaro wawauru. 29'Oha raru re'ia

8:17 Aisaea 53:4 8:28 Gadara: Tara'i Baebol bwani ra 'unua Garasa.

Jisas raru awara o'ani, “Jisas, garena God, 'o raba 'uamiria? 'A 'ua? Ai'a madoraa mau 'anai hihiiiri, ma'o bwane boi'a 'anai ha'a-mama'ai'amiria?”

³⁰Gere ha'atau wou baaniai dorasi 'e kae wareai boo nara suasua 'isi.

³¹Mana adaro ra bongal'inia wetewete Jisas o'ani, “'Onaa 'oi taari'ameu hura'a ma'o watea mei siri suri'i boo.”

³²Mia Jisas 'a o'ani, “Moi 'ari!” Mana adaro ra hura'a baaniraruai rua saesi mara siri suri'i boo. Mana mwani boo 'isi ra 'eba dio suriai ahana mara rege dio na'i wai mara mae hako.

³³'Iraaui nei ra 'omesuri'i boo 'isi rau 'eba 'ari 'omaa narau maaniai taha na to'o beiraaui boo mana rua sae na bwauniraruai adaro. ³⁴Mana sae na'i 'omaasi rau hura'a mai 'anai heisadoi beia Jisas marau bongal'inia do'ai hano daara'i baaniai dora adaau.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae

Na Nugu i Abena

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

9 ¹Ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ta'e ara'a na'i ora marau aho'i 'ari na'i 'omaa na awa-awa iei. ²'Oha rau ada, ra'i sae rau suru'ia mai sae na abena 'a nugu tanaa Jisas na'i be'ana. 'Oha 'ia Jisas 'a 'ome 'iraraai hinihinidaau, 'a o'ani 'inia saesi, “Garegu, 'ai abui ta'aabemu. Na ora-ora'a amu'i 'au 'adoma'i nugasi'i hako.”

³Tara'i nei 'iniraui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ra 'ado'ado o'ani, “'Ia mo'oni 'a 'adoma'inia gasi do 'a ta'isada beia God. 'Ia 'a ha'atee ha'ata'ia God!”

⁴Ma'ata 'ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaau ma o'ani 'iniraui, “'A 'ua namou to'oraa 'inia 'ado'ado ta'asi? ⁵Taha na mwada'u? 'Anai 'unua tanaa saesi do'au 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i, ma'ua 'anai 'unua tanaa do'ai ura maai hahano? 'Anai 'unua tanaa mo'osi do'au 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i 'a mwada'u, 'inia 'a bwarai 'iraraa 'onaa ra 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i ma'ua ai'a. ⁶Naasi, 'inau i Gareu Inoni, wai hauai maho namou 'adoma'i ha'abwaraa ma moigu'i 'iraraa do 'au to'oraa ro'u i mena 'anai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a na'i marewanani.”

Naasi maagu o'ani 'inia sae na abe nugusi, “'O'i ura ara'a ma'oi suru'iai be'amua ma'oi 'ari ruma amua!”

⁷Mana saesi 'a ura ara'a ma 'ari ruma ana. ⁸'Oha 'iraaui inoni hunga rau re'iai maho na to'osi rau maaa'u marau ha'a-aneanea God 'inia hua ana i mena o'asi tanaa noni.

'Ia Jisas 'A Soia Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hano baaniai 'omaasi 'a re'iai sae ha-ha'atakisi, atana 'ia Matiu, 'a heinagu na'i dorani tatau'aro ana. Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “'O'i boi suriau 'onaai rongoiusuri agua.” 'Ia Matiu 'a ura ara'a ma suria'a.

9:1 'Omaa na awa-awa iei: Kapaniam (Wanasia 4:13)

¹⁰Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ngau na'i ruma ana Matiu. 'A ragoi sae ha'atakisi mana sae ta'a'i narau ngau beiraa. ¹¹Ma tara'i Farisei rau re'iai haua o'asi ana Jisas marau songa'iniraa'u a i rongoiusuri ana'ia Jisas o'ani, "Ni 'uaana na Ha'ausuri amoo'u a ngau 'inia beiraaui sae ha-ha'atakisi mana sae ta'a'isi?"

¹²Mia Jisas 'a rongoa ma o'ani 'iniraa, "Na sae nara goro moi abedi ra bwa'i rabasiai hei'a'auhi baaniai sae na matai ha'agorohi'i daoha, me 'iraaui moi nei nara daoha nara rabasiai hei'a'auhi. ¹³'A o'asi ro'u, 'inau boi na'i marewana, ai'a do 'anai 'a'auhiraau noni odo-odo, ma'ata 'au boi 'anai 'a'auhiraau noni ora-ora'a. Moi 'ari mamoi sibaniai 'ado'ado anai usu-usu na'i Usu-usu Maea na o'ani, 'E ta'i maho na ororiu domoi haua, naasi goro 'iniraaui nata sae. Ni mahosi 'a ororiu di'u'i ho'asi namou haa'i tanaau.'"[†]

**Ha'ausuringa'i Bwani 'A Bwa'i 'Ari Goni
Beia Mwada'u i Ha'ausuringa'i Haoru**

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴'Iraaui rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomaea rau boi beia Jisas marau songa'inia o'ani, "I'ameu miraaui Farisei meu matai ha'aririta'i ngau. Ni 'uaana na rongoiusuri amu'i rau ai'a haua o'asi 'inia?"

¹⁵Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, "'A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'iraaui nei ra awa na'i rongo-ni-ha'iwai rai ahutotou na'i 'oha na awa beiraaui a mo'ora ha'aha'iwaia? 'Abwa'i! Ma'ata na'i 'oha rai waiwai nei nara ha'aha'iwaia baaniraaui, ma raigui matai nuga ngau aho'ita.'[†]

¹⁶"'Abwa'i nei nai haa ta maakari bwana haoru 'anai tai bwarasiai dora na maakari na'i bwana bwani. 'Onaa 'ai haua o'asi, na'i 'oha raigui wasiai bwanasi, na maakari bwana haorusi 'ai niniro, mai haua'a ta kae maakari nai raha di'u ro'u wou na'i bwana bwanisi. 'Inia na maakari bwana haoru ai'a ta'isada beiai bwana bwani.

¹⁷"Nata mareho ro'u, 'abwa'i nei nai matai nuga waen haoru suri'i bei uri-uri mwamwaa bwani, 'inia na bei bwani ra bwane 'a'asi. Na'i 'oha na waen haoru 'ai su'u, na bei bwani rai pusu. Naasi mana waen rai ahe gata'ini'i, mana bei rai maakari ta'a'i. Na waen haoru rai niga'i ma'ata na'i bei haoru mararui awa goro hako."

**Gare Urao Na Mae
Mana Urao Na To'iai Abu Raha**

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸Na'i 'oha 'ia Jisas 'a mamaani mau, 'e saemaua adaui Jiu na boi ma topira'i ruru bwarasia Jisas ma o'ani 'inia, "Gare urao agua 'a bura'i mae moi. 'Oi boi karohia maai tahi aho'i."

¹⁹Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ura ara'a marau suriai saesi.

²⁰Ma'e urao na to'iai 'abu raha suriai ta'i tangahurui harisi mana rua na

^{9:13} Hosea 6:6 ^{9:15} Ni 'ado'ado 'anai heiha'auuni 'a o'ani: Ai'a ta'isada do'iraaui rongoiusuri ana'i Jisas rai nuga ngau 'oha 'ia Jisas 'a awa mau beiraaui. Na'i 'oha 'ia God 'ai waia Jisas baaniraaui, naasi madoraaui goro 'anai nuga ngau.

awa ro'u na'i 'ohasi. 'A 'ariwou na'i murina Jisas ma karohia wou na'i gaonai to'oni tewa ana Jisas. ²¹'A 'iraraa haaria do 'onaa 'ai karohia moi na'i to'oni ana Jisas ma 'a ga'i goro aho'i baaniai daoha na to'iasi.

²²Mia Jisas 'a rihota'i ma o'ani 'inia, "Ina, 'oi wa'ewa'e. Na hinihinimu na ha'agorohi'o aho'i." Na'i mau i 'ohasi mana uraosi 'a goro'a.

²³Na'i 'oha nagu siri a Jisas na'i ruma anai saemaua adaui Jiu ani, 'a re'iraau sae ra ada'ima'e ra ago-ago mara rongo raha ma ra'i nei nara uuhi'i gana suri'i 'au 'ini ahutotou. ²⁴Ma o'ani 'iniraau, "Moi hura'a baaniai ruma! I gare uraosi 'a ai'a mae, 'iia 'a mauru moi." Miraau da'ata'inia. ²⁵'Oha rau ha'a-taariraau hako hura'a, 'ia Jisas 'a siri wou na'i ahii anai garesi ma dau na'i rimana ma ha'a-urata'ea ara'a. ²⁶Na'i muri na taroha 'a 'adarara 'ari suriai dorasi.

'Ia Jisas 'A Ha'a-wanawanaa Rua Sae Kuru

²⁷Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hano baaniai dorasi 'e rua sae kuru raru suria, raru awaawara o'ani, "Pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria."

²⁸Na'i 'oha na siri ruma, raru siri suria ma songa'iniraru o'ani, "'A 'ua? Muru hinihini do 'inau 'au matai ha'a-wanawana'amurua?"

Ma raru ha'atee o'ani, "Araha, miri hinihini."

²⁹Ma dau wou suri'i maadaru'i ma o'ani, "Suriai hinihini amurua, murui goro'a." ³⁰Ma raru taraawa'a wanawana'a. Mia Jisas 'a ha'abasuraru wetewete o'ani, "Murui abui maaniai mahosi tanaa ta sae." ³¹Me raru 'ari nararu taroha'inia Jisas 'ari suria hakoi dorasi.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohiai Sae Baanguu

³²Ai'a orema mau hura'a adaru'a i rua sae kurusi mara waia ro'u mai tanaa Jisas sae na baanguu, 'inia 'a sirihia i adaro. ³³Mia Jisas 'a taaria i adaro hura'a baania mana saesi 'a taraawa'a ha-hadahada aho'i ro'u. 'Iraui noni hunga rau heimwaota'i marau o'ani, "Taraawa'a mau mai, ai'a ta maho o'ani nai to'o na'i Israel."

³⁴Miraui Farisei rau o'ani, "I mwaeraha adaui adaro na haua tanaa i mena 'anai taariraau hura'ai adaro."

'Ia Jisas 'A Ahu Ta'ahiraui Inoni

³⁵'Ia Jisas 'a 'ari suri'i 'omaa raha mana gere 'omaa na'i dorasi 'anai ha'ausuriraui sae suri'i rumani ha'arahesi, ma taroha'inia tanaraui Taroha Goro 'iniai heimarungi ana God, mana ha'agorohi'i aho'i sae nara to'iraui mwani taraani daoha mana riunga he'ete'i hairiu. ³⁶'Oha na re'iraui inoni hunga 'a ahu ta'ahiraui, 'inia rau awa ha'aroha'a marau 'ome ha'ata'ata'ahi 'onaai siip nara ai'a to'o sae 'anai 'omesuri'i. ³⁷Mia Jisas 'a o'ani 'iniraui rongoiusuri ana'i, "Na nei nara ha'aagau 'anai hinihiniau ra rago di'u'a 'onaai mwane hua nara maua'a suri'i hasi'ei. Mara ai'a rago i nei 'anai husi'i. ³⁸Naasi, moi ha'arahesi tanaa God maai ha'ataari'i hura'a tara'i mwane sae tatau'aro 'anai 'a'au na'i mou hasi'eisi."

**'Ia Jisas 'A Ha'ataariraa Hura'a
i Tangahuru Mana Rua Ha'ataari**

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

10 ¹Ia Jisas 'a soi goniraaui ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ma haua tanaraaui mena 'anai taari adaro mana ha'agorohi'i aho'i nei na sadoira i mwani daoha mana riunga he'ete'i hairiu. ²Nara 'ini atadaa'i ta'i tangahuru mana rua ha'ataari:

'Ia Saemon, nata atana 'ia Pita,
mea do'orana 'ia Andru,
'ia Jems mea Jon, rua gare ana'ia Sebedi.

³'Ia Pilip,
'ia Batolomiu,
'ia Tomas,
'ia Matiu i sae na ha-ha'atakisi,
'ia Jems garena Alfias,
'ia Tadius,

⁴'ia Saemon baaniai ruruha narau raba taaria hura'ai heimarungi adaau Rom, mea Jiudas Iskariot, 'ia mo'o na usuha'inia Jisas tanaraaui maerongana'i.

⁵Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ha'aagau 'anai ha'a-taariraa hura'ai ta'i tangahuru mana rua ha'ataari, 'a heiatenga'i o'ani tanaraau, "Oha moi hura'a 'anai 'ari 'anai tau'aro, moi abui taha suri'i 'omaa adaa'i Samaria mei beiraaui nei ra ai'a Jiu. ⁶Moi 'ari moi beiraaui saenai Israel narau 'onaai siip ra teha baaniai 'omesuri siip. ⁷Oha moi hura'a, moi maania doni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a gaarangi'a.

⁸Moi ha'agorohi'i aho'i nei ra daoha ma'ua nei ra lepa. Moi taari adaro baanirai sae mamoi ha'atahi'i aho'i nei ra mae. 'Inau 'au hisu dadara'a tana'amou 'ini'i mareho 'isi, naasi moi hisu aho'i dadara'a ro'u tanaraaui noni.

⁹⁻¹⁰"I sae ra tau'aro 'a arari dorai taguma'iniraaui 'iniau tau'aro adaau. Naasi 'oha moi hano, moi abu waiwai ha'a ma'ua anga ni 'aariha ma'ua sandol ma'ua 'a'abi ma'ua do ta bwana ro'u. ¹¹Oha moi ada ta 'omaa moi siba 'inia ta sae goro nai ha'a-awahi'amou na'i ruma ana. Moi awa beia tari 'oha moi hano baaniai 'omaasi. ¹²Oha moi 'ari ta ruma, moi ha'atee o'ani, 'Gooroha ana God 'ai awa bei'amou.' ¹³Onaa 'iraaui rumasi rai ha'amaoto'amou, 'ia God 'ai ha'agorohiraaui, ma 'onaa rai 'itamou ma bwa'i ha'agorohiraaui. ¹⁴Onaa 'e 'omaa na ai'a raba ha'amaoto'amou, ma'ua ai'a raba rongo'i heitaroha'i amou, moi tarohi'i kahua baani'i uwamoo'i mamoi hano baaniai 'omaasi. Naasi 'e ha'abasu tanaraau do'ia God 'ai ha'a-mama'airaaui. ¹⁵Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i madoraa ni hihiri, ha'a-mama'ai nai haua God tanaai 'omaasi 'ai ta'aa di'u baaniai ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui Sodom mana Gomora."

Ha'atee Ha'abasu

'Iniai Madoraa Ni Rongomaata'i

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Moi 'ome'ome goro, suria 'i'amou mou 'onaai'i siip nau ha'ataari'i hura'a na'i 'uruhadi misu hahairete. Naasi moi

hihinano'a 'onaai mwaa mamoi manego 'onaai waibora. ¹⁷Moi 'ome'ome goro, 'inia tara'i nei rai wai'amou 'anai 'i'i'amou marai rohoroho'amou suri'i rumani ha'arahesi adaa'i. ¹⁸Suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i, rai wai'amou tanaraaui Primia mana Mwaeraha 'anai hiiri'amou. Naasi 'oha goro amoo 'anai taroha'inia hura'a i Taroha Goro tanaraau mei tanarai nei ra ai'a Jiu. ¹⁹Na'i 'oha rai wai'amou 'anai hiiri'amou, moi abui 'adoma'i raha 'inia taha moi maani'i, 'inia moi 'iraraai taha moi maani'i na'i madoraasi. ²⁰Na maho na moi maani'i, ai'a 'ado'adomoo'i haarimoo mei baaniai Hi'ona Maea nai ha'ataaria mai a Amamoo.

²¹“Na'i 'ohasi, sae rai usuha'ini'i do'oradaa'i mana gare adaa'i nara hinihiniau tanaraaui nei nara raba ha'amaesiraa. Mana gare rai ha'imae bei'i amadaa'i mana inadaa'i marai usuha'niraa ro'u tanaraaui nei rai ha'amaesiraa. ²²Iraaui noni rai 'utai'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. Ma 'onaa moi ura baabau tari ha'ahakonai madora ta'aasi, moigu daua namooi tahi tarau. ²³'Onaa rai nora ta'ai'amou ta 'omaa, moi 'eba 'ari na'i nata 'omaa. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, mou bwa'i ada hako mau suri'i 'omaani Israel minau Gare'i Inoni wai aho'i'a mai.

²⁴“Ni rongoiusuri 'a bwa'i ahaaha di'uai ha'ausuri ana, mana sae tatau'aro 'abwa'i ahaaha di'uai bwauodo ana. ²⁵'A arari do ni rongoiusuri 'ai awa 'onaai moi ha'ausuri ana, mana sae tatau'aro 'ai awa 'onaai moia mo'o na bwauodo 'inia. 'Inau 'au 'onaai bwauodonai ruma mi'amou moi 'onaai nei nara awa na'i ruma agua. Naasi 'onaa rai 'unua 'inia Mwaeraha adaaui adaro, † rai matai 'unu'i maho nara ta'aa di'u ro'u wou 'ini'amou.”

**Moi Abui Mamaa'usiraaui Sae,
Me Moi Mamaa'usia God**

(Luk 12:2-7)

²⁶“Moi abui mamaa'usiraaui nei narau raba ha'a-mama'ai'amou. 'Inia mwane maho hako narau awa bainihu suri'i tahingadaa'i mana taha narau giru'i, rai ha'ata'ini'i hura'a. ²⁷Na tarana naasi, maho nau maani'i tana'amou haari'amou, moi maani'i hura'a tanaraau hakoi mwani sae. ²⁸Moi abui mamaa'usiraaui sae, 'inia 'iraaui sae ra matai ha'amaesia moi abemu, mara bwa'i matai ha'amaesia aungamu. Moi mamaa'usia moia God na matai ha'a-mama'ai ai abemu mana aungamu na'i dora ni ha'a-mama'ai. ²⁹'A 'ua? Mou 'iraraai rua gere manu nara raonga'i ta'i sereni moi 'ini'i na'i maketi? Rei'uaa nara hori mwada'u o'asi, ma 'abwa'i ta nei 'ai mae 'onaa Amamoo 'a bwa'i 'irisia o'asi. ³⁰⁻³¹Naasi moi abui mamaa'u, 'inia 'i'amou namou ororiu di'u'i mwani manu rago. Na rei'uaa warihu suri'i bwaumoo'i, 'ia God 'a uduma'ini'i hako.”

^{10:25} *Mwaeraha adaaui adaro*: Na'i ha'ateeni Grik ra 'unua Bielsebul. 'Ado'ado 'ana, 'ia Saetan ma'ua Mwaeraha adaaui adaro.

Ha'arangasia Hura'ai Hinihinia Amua Jisas*(Luk 12:8-9)*

32“*Ia tei nai ha'arangasia tanaraui sae do 'iia 'e rongoiusuri agua, 'inau ro'u wai ha'arangasia tanaa Amagu ara'ai aro do'iia 'e rongoiusuri agua.*
 33*Ma 'onaa 'iatei nai gagata'iniau, 'inau wai gagata'inia o'asi ro'u na'i maana Amagu na'i aro.*”

Na Ha'ausuringa'i Ana'ia Jisas**'A Ha'a-haihoaraui Noni***(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

34“*Moi abui 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai ha'a-awagorohirauu goni inoni na'i marewana. Ai'a! Nau waa mai heihoa.* 35*'Au boi 'anai ha'ahaihoai gare mwane beia amana, mana gare urao beia inana, mana urao ha'iwai beiai hungona.* 36*Ha'amomori, huunai maerongamu 'e sae moi na'i ruma amua.* 37*Onaa 'o ta'ahia amamu ma'ua inamu, ma'ua gare mwane amua ma'ua gare urao amua di'uaui, 'o ai'a arari 'anai ha'i rongoiusuri agua.* 38*Onaa 'o bwa'i suru'iai dadaahoro amua, ' ma'oi suriau, 'o ai'a arari 'anai ha'i rongoiusuri agua.* 39*Onaa 'o raba dau baabau na'i tahingamu na'i marewanani, 'o bwa'i dauai huunai tahi. Ma 'onaa 'oi mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aai tahingamu 'iniau, 'oi sadoiai huunai tahi.*”

Heitahari*(Mak 9:41)*

40“*Iatei na ha'amaoto'amou, 'a 'onaa do'a ha'amaotoau ro'u. Mia tei na ha'amaotoau, 'a 'onaa do'a ha'amaotoa ro'u a mo'o na ha'ataariau mai.* 41*Iatei na ha'amaotoai rarabea 'inia 'a 'iraraa do'e rarabea, 'ai daua nana i ta'i heitahari na 'ia God 'ai haua tanarai rarabea. Mia tei na ha'amaotoai sae odo-odo 'inia 'a 'iraraa do'e sae odo-odo, 'ai daua nana i ta'i heitahari na 'ia God 'ai haua tanarai sae odo-odo.* 42*Ia tei nai haua moi ta panikeni wai wauni tanaa ta nei 'iniraaui nei narau suriau nara 'adoma'i heiheirauu, 'ia God 'ai taharia.*”

'Ia Jon Bwareomaea*(Luk 7:18-35)*

11 1*Oha 'ia Jisas 'a heiatenga'i hako tanaraui ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana, 'a hano ma ha'ausuri ma heitaroha'i suri'i 'omaa gaarangiai dorasi.*

2*Na'i 'ohasi, 'ia Jon Bwareomaea 'a awa na'i rumanih'o ma rongo tarohanai Ha'atahi. Ma ha'a-taarirauu 'ari tara'i rongoiusuri ana'i beia Jisas* 3*marau songa'inia Jisas o'ani, “I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasia ro'u mau?”*

10:38 *Suru'iai dadaahoro amua:* Ni 'ado'ado 'ana 'a o'ani. Gai mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i ma'ua mae 'onaa gau raba suria Jisas.

⁴Mia Jisas 'a o'ani, “Moi aho'i 'ari mamoi 'unu'i tanaa Jon i mareho namou rongo'i mana mareho namou 'omesi'i nau haa'i. ⁵Nei ra kuru ra wanawana'a, nei ra pwaki ra hahano'a, nei nara lepa ra goro aho'i, nei ra pwarongo ra rongorongo'a, na nei ra mae ra suruta'e aho'i baaniai mae, miraui pohara ra bahurongoai Taroha Goro. ⁶Ia God 'ai ha'agorohiai nei na 'omesi'i mareho nau haa'i, ma ai'a 'adoma'i heiruarua'a 'iniau.”

⁷Oha 'iraui rongoiusuri ana'ia Jon rau hano'a, 'ia Jisas 'a taraawa'ai maania Jon tanaraui sae rago. 'A o'ani, “'A 'ua? Na'i 'oha namou 'ari na'i dora mangasara 'anai bahurongoa Jon, 'e taha namou 'adoma'inia domoi 'omesia? 'E sae na orisia tarau i 'adoma'ina 'onaai ade na gegewao? ⁸'A 'ua? 'E sae he'ua namou hura'a 'anai re'ia? 'E sae na siri suri'i bwana 'ome goro? Na sae ra siri suri'i bwana o'asi, ra awa suri'i ruma adaa'i mwaeraha, ai'a suri'i dora mangasara. ⁹Ma'e tahata namou hura'a 'anai 'omesia na'i dora mangasara? 'E rarabea? Ha'amomori, 'e rarabea, ma'ata 'iia ai'a do'e rarabea moi. ¹⁰Ia Jon naasi nei na 'ia God na taroha'i 'abaia o'ani na'i Usu-usu Maea,

'Nau wai ha'ataaria wou i noni heitaroha'i agua na'i na'o 'ini'o,
'iia nai ha'aagaurau noni 'anai boi amua.”

¹¹“Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'ia Jon naasi na ororiu di'u'i haki mwane inoni nara huta mai na'i marewanani. Ma'ata, namoiwou ta sae na ai'a taraa ororiu na awa na'i heimarungi ana God ara'ai aro, 'a ororiu di'ua Jon Bwareomaea. ¹²Taraawa'a na'i madoraa na heitaroha'i a Jon tari 'ohani ra rago i nei ra bonasia di'u dorai siri na'i heimarungi ana God. ¹³I buka ra usu'i Rarabea mana Ringe ana'ia Moses ra mamaani nga'iniai taha ra to'o tari na'i madoraa ana Jon. ¹⁴Ma 'onaa mou hinihini'i mamaani 'isi, 'ia Jon naasia Elaija, i rarabea namou mamasia 'anai boi aho'i ta'oha. ¹⁵Tei na to'o karinga 'anai rongo, 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.

¹⁶“'E taha nawai heiha'auu 'inia nai ta'isada beirauu noni nai 'ohani? 'Iraui rau 'onaai'i gare haha'ariaria nara hainonora na'i dorani maketi. 'E ta'i ruruha nara awara o'ani 'ari tanaai nata ruruha, ¹⁷“Ei, meu uuhi'i gana ni hainonora mamou ai'a raba mao, mameu ganari'i gana ni heitori mamou ai'a raba angi.’

¹⁸I'amou mou ha-ha'ariaria o'asi ro'u! 'Oha na boia Jon 'a ai'a gonohi'i waen ma matai ha'aririta'i ngau mamou 'unua do 'e adaro na bwaunia. ¹⁹Ma na'i 'oha nau boi, Gare'i Inoni, mou re'ia do 'au matai gono waen mau matai ngaungau, mamou 'unua do'au ngangaura'a mau bweu 'ini gonohiai waen, ma do 'inau 'e saegoro adaui inoni ha-ha'atakisi miraui inoni ta'a'i. Ma'ata, na awaha odo-odo adaa'i nei narau hinihini'i ha'ausuringa'i amiria Jon 'ai ha'ata'inia hura'ai madoma nara haa'i ha'ausuringa'i 'isi.”

Oru 'Omaa Narau Ai'a Hinihini

(Luk 10:13-15)

²⁰Suri'i 'omaa na 'ia Jisas 'a haa'i ei mwani ha'abu'oahu rago, 'iraui sae ra ai'a rihosi baani'i herengadaa'i nara ai'a goro. 'Oha 'ia Jisas 'a aidangisia

o'asi, 'a taesu'a i ahuna ma ha'atee o'ani, ²¹“I'amoui Koresin mi'amoui Betsaeda, 'ai ta'aa di'u tana'amou! 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou ra ga'i haa'i tanaraaui sae ta'a'i na'i 'omaai Taea mei Saedon, rau ga'i bwane rihosi orema mau tanaa God. Ra ga'i bwane ho'osi'i bwana do'odo'o'a mana nuga dohu 'ada'i bwaudaa'i 'anai ha'ata'inia do rau ahutotou 'ini'i ora-ora'a adaa'i. ²²Wai 'unua tana'amou, na'i 'oha na 'ia God 'ai hiiriraau noni hako, na ha'a-mama'ai nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui Taea mei Saedon.

²³“Mi'amoui Kapaniam, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai wai'amou ara'ai aro 'anai ha'a-ahaaha'amou? 'A bwa'i! 'Iia 'ai gaasi'amou auru na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i. 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou ra ga'i haa'i tanaraaui sae ta'a'i na'i Sodom, i 'omaasi 'a ga'i ura mau tari na'i dangini. ²⁴Naasi wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihii, 'i ha'a-mama'ai God nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui saenai Sodom.”

Moi Boi Beia Jisas Mamoi Mamaro

(Luk 10:21-22)

²⁵Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ama, i'oe na'o marungiai aro mana ano. 'Au ha'atee ha'agorohi'o suria 'o giru'i mareho 'isi ta'iniraau nei nara madoma mara aidangi, ma'o ha'ata'ini'i tanaraaui nei 'ini nara 'onaai gare. ²⁶'Io Ama, 'a o'asi 'inia naasi huunai hei'irisimu.”

²⁷Ma o'ani ro'u, “Na mwane mareho hako 'ia amagu 'a hau'i hako tanaau. Ai'a tanei nai huunai aidangisiai garena God, me 'iia moia Amagu. Ma ai'a tanei nai huunai aidangisiai Ama, ma'ata 'iia moi garena, miraaui nei na 'inau 'au sigihiraau 'anai ha'a-aidangisiraau 'inia.

²⁸“I'amoui nei namou wai'ate'a mamou magare 'iniai suri'i amoo'i mareho nara ha'ahii'amou 'ini'i, moi boi beiau mawai ha'a-mamaro'amou. ²⁹Moi araisuri'i Ha'atora agu'i minau wai ha'ausuri'amou, 'inia 'inau 'au manego mawai 'abenga'i bei'amou. Moi matai mamaro, ³⁰'inia ni Ha'atora agu'i rai 'a'auhi'amou mara ai'a hihii'a.”

'Iraaui Sae Rau Ororiu

Di'ua i Dangi ni Mamaro

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

12 ¹Na'i dangi ni mamaro 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tahahoro na'i 'ubutadi mou wiit. 'Iraaui rongoiusuri rau rahi'i tara'i kora marau ngaa'i 'inia rau hioro. ²Tara'i nei 'iniraau Farisei rau re'iraau marau o'ani 'inia Jisas, “'Ei! 'Iraau rongoiusuri amu'i rau ga'i bwa'i husi'i wiit 'isi. Na Ringe ana'ia Moses 'a ha'aabu'i tau'aro na'i dangi ni mamaro!”

³Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “'A 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai mamaani 'inia Mwaeraha Deved mana nei rau ta'i hano na'i 'oha narau hioro? ⁴'Ia Deved 'a siri na'i Ruma Maea Saira ana God marau ngaa'i brede nara ha'amaeaa. Na brede 'isi 'iraau moi Piriisi narau ga'i matai ngaa'i. Naasi rau horosia ro'u

i Ringe mia God 'a ai'a taesu'a 'adaau. ⁵A 'ua? 'I'amou mou ai'a 'oha'inia na'i Ringe ana'ia Moses do 'iraaui Piriisi ra matai tau'aro moi na'i dangi ni mamaro? Rei'uaa narau haua o'asi, ma ai'a ta sae nai 'unua dorau taritari'a. ⁶Mawai 'unua tana'amou, 'e ta'i maho na ororiu di'uai Ruma Maea na awa'a. ⁷'I'amou mou ai'a 'iraraai huunai 'ado'ado 'anai maho ra maaniai na'i Ususu Maea 'oha ra o'ani, 'Rei'uaa namou bwa'i suu ho'asi tanaau ma goro moi. Maho moi nau rabasia domoi haua, naasi goro 'iniraaui sae.'[†] 'Onaa moi 'iraraai 'ado'ado 'anai mahosi, mou ga'i bwa'i ha'ahuniraaui rongoiusuri agu'i 'inia maho narau haua na ai'a taritari'a. ⁸Hoita naasi, 'inau na Gare'i Inoni, nau matai 'unu'i maho 'iraaui sae ra matai haa'i na'i dangi ni mamaro, 'inia 'inau naasi Araha 'anai dangi ni mamaro."

Sae Na Mae i Rimana

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi ma siri na'i rumani ha'arahesi adaui Jiu. ¹⁰A sadoia ei sae na rima mae. Tara'i Farisei rau raba sadoia ta maho 'anai subunia Jisas 'inia. Naasi rau songa'inia o'ani, "'A 'ua? 'A odo-odo moi na'i Ringe ana'ia Moses 'anai ha'agorohi'i aho'i sae daoha na'i dangi ni mamaro?" ¹¹Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, "'Onaa 'oi to'oraa ta ta'i siip, mana siipisi 'ai ahoda na'i waumu na'i dangi ni mamaro. 'A 'ua? 'O bwa'i rahia ta'eha? ¹²I sae 'a ororiu di'uai siip. Naasi 'a ha'ata'inia doni Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai hauai maho na goro tanaai sae na'i dangi ni mamaro." ¹³Mia Jisas 'a o'ani 'inia sae na rima mae, "'Oi taranga'inia hura'ai rimamu." Ma taranga'inia hura'a mana rimana 'a goro aho'i 'onaai nata rima. ¹⁴Miraaui Farisei rau hura'a marau haai ha'aradorado 'anai ngahu ha'amaesia Jisas.

Sae Tatau'aro Na 'Ia God Na 'Ome Sigihia

¹⁵Na'i 'oha na 'ia Jisas 'agu 'iraraai taha na 'iraaui Farisei rau 'adoma'inia 'inia, ma hano'a baaniai dorasi. 'Iraaui sae rago rau hano suria, ma ha'agorohiraaui hako aho'i nei ra daoha. ¹⁶Ma'ata 'a ha'a-aburaaui dorai abui maania tanaa ta sae do 'iia 'iatei. ¹⁷A haua o'asi ma ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,

¹⁸ "Naani sae tatau'aro agua nau 'ome sigihia,
 'au ta'ahia mau wa'ewa'e 'inia.
 Wai haua tanaai Hi'ona Maea agua,
 ma'ai taroha'inia tanaraui sae suri'i 'ado marau i hihiri odo-odo nawai haua.

¹⁹ 'Iia 'a bwa'i heitohetohe ma bwa'i awaawara,
 ma bwa'i ha'atee raha suri'i tara.

²⁰ 'A bwa'i raesia ade na mwa'o'o
 ma bwa'i kurui raita na gaarangi kuru.[†]

^{12:7} Hosea 6:6 ^{12:20} Bwa'i kurui raita na gaarangi kuru: 'Ia Jisas 'ai 'abenga'iniraaui sae ha-ha'aro'ha'a. 'Ai wa'ewa'e 'anai awa beiraaui ma bwa'i 'itaraau.

'Ai haua o'asi tari 'oha 'ai ha'ahéhoa hako i ta'aa.

21 'Iraau hakoi saenai marewana rai wana tanaa 'anai ha'atahiraau."

Jisas 'A Mena Di'ua Saetan

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Tara'i sae ra waa mai tanaa Jisas sae na kuru ma baanguu 'inia 'e adaro na bwaunia. 'Ia Jisas 'a ha'agorohia aho'i saesi mana saesi 'a taraawa'a ha-ha'atee ma 'ome'ome aho'i ro'u. 23 'Iraau sae rago rau heimwao'ta'i 'inia, marau heisosonga'i o'ani, "Romwane, 'iia'a gasi naani Ha'atahi nai hura'a mai baaniai burungana Mwaeraha Deved?"

24 'Oha 'iraau Farisei rau rongoa, rau ha'atee o'ani, "'Iia 'a taari'i hura'ai adaro 'inia mena ana Saetan,† i mwaeraha adaui adaro."

25 'Ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaau ma o'ani 'iniraau, "'Onaa 'e kantri na 'iraau inoni rai hei'oi hairiu, na kantrisi 'ai ai'aa. Ma 'onaa 'e 'omaa ma'ua 'e ruruha na'i ruma narai awa heheihó'a moi, i 'omaasi ma'ua ruruhasi 'a bwa'i ura. 26 Naasi 'onaa 'ia Saetan na haua tanaui mena 'anai taari adaro ma 'anai ha'ata'ai ruruha ana haaria, ni ruruha ana 'ai hako raurau moi. 27 Hoita, ma 'onaa na ga'i ha'a-momori do 'inau taari adaro hura'a 'inia mena ana Saetan, mana mena ana tei na 'iraui rongoiusuri amoo'i narau taari adaro 'inia? Ni mena ro'u ana Saetan? Ai'a! 'Iraui rongoiusuri amoo'i rau haua 'onaai haua agua, ma ha'ata'inia do 'i'amou mou taritari'a. 28 Ma 'onaa nau taari adaro 'inia mena ana Hi'ona Maea na boi baania God 'a ha'ata'inia doni heimarungi ana God 'a taha'a bei'amou."

29 Mia Jisas 'a haua ro'u i ha'atee heiha'auu. 'A ha'atee o'ani, "'Onaa 'e nei na raba taari'i hura'ai adaro, i mena ana 'ai wetewete ma'ata'a di'ua Saetan. 'A 'onaai sae na raba sirihiai ruma anai sae wetewete 'anai haa'i mareho ana'i, 'ai wetewete ma'ata'a di'ua ro'u i sae wetewetes. Naasi 'aigu mwada'u tanaa 'anai siri tosi'ai saesi, maigui haa'i bori ana'i.

30 "Iatei na ai'a aba beiau, 'a ha'imae beiau. Mia tei na ai'a 'a'auhiau 'anai wai'i inoni tanaa God, 'a adara'iniraau inoni baania God.

31-32 "Mawai 'unua tana'amou, mwane maho ta'a'i na'o haa'i ma'ua 'unu'i 'ia God 'a matai 'adoma'i nugasi'o moi 'ini'i. Rei'uaa na 'oi ha'atee ha'ata'aiu i Gare'i Inoni 'a matai 'adoma'i nugasi'o ro'u. Ma'ata 'onaa 'oi ha'atee ha'ata'aiu Hi'ona Maea, 'a bwa'i matai 'adoma'i nugasi'o mwada'u, na'i 'ohani mana'i ta 'oha ro'u."

Hasi'ei Mana Huana'i

(Luk 6:43-45)

33 "Mou ga'i 'iraraa doni hasi'ei goro 'a ha'i hua goro, mana hasi'ei ta'aa 'a ha'i hua ta'aa. 'O matai 'ome 'iraraai hasi'ei 'inia huana. 34 'I'amoui mwane mwaa ta'a'i! 'Iniai ta'aa di'u amou, 'a bwara he'ete'i domoi 'unu'i tara'i maho goro. Ni ngoo naasi na ha'arangasia hura'ai taha na honu

12:24 Saetan: Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua Saetan 'inia Belsabul.

'inia i raromanai noni. ³⁵Ni sae goro ra hura'a mai mareho goro baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'iniaia goro. Mana sae ta'aa, ra hura'a mai mareho ta'a'i baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'iniaia ta'aa. ³⁶Wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihiiiri 'ia God 'ai hiirirau hako'i sae 'ini'i hadahadangadaa'i nara ai'a goro narau ai'a 'adoma'inia do 'ai matai ha'a arungata'ai'ai nata sae. ³⁷Onaa ni hadahadangamu 'a goro, 'ia God 'ai 'unua do i'oe 'e sae odo-odo. Ma 'onaa na ta'aa, 'iia 'ai 'unua do i'oe 'e sae ta'aa."

**Ra Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu 'Anai
Ha'ata'inia Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi**

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸Tara'i Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau o'ani 'inia Jisas, "Ha'ausuri, 'i'ameu meu rabasia do'oi haua tana'ameu ta ha'abu'oahu."

³⁹Mia Jisas 'a o'ani 'inirau, "Iraau inoni na'i 'ohani rau ta'aa di'u marau ai'a bonasia suria tarau a God. Rau raba 'omesiai ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai haua tanaraau. 'E ta'i ha'abu'oahu moi narai re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaaiai nei na to'o tanaa Rarabea Jona. ⁴⁰'Iia 'a awa na'i ahunai kae ii'a suriai oru dangi mana oru rodo. 'Inau, i Gare'i Inoni, wai o'asi ro'u. Wai awa na'i hera suria ta oru dangi ma ta oru rodo ro'u. ⁴¹Na'i dangi ni hihiiiri, 'iraaui saeni Ninive rai ura ara'a 'anai 'unua hura'a do 'i'amou inoni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia na'i 'oha na 'ia Jona 'a heitaroha'i tanaraau, 'iraaui rau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Mawai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Jona na ataha'a bei'amou, mi'amou ai'a raba rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. ⁴²Na'i dangi ni hihiiiri, ni urao mwaeraha baaniai Shiba 'ai ura ara'a mai 'unua do 'i'amou inoni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia rei'uaa na awa ha'atau 'ari nata aba 'iniaia marewana, me 'iia 'a boi 'anai bahurongo'i mwane ha'ausuringa'i ana'ia Mwaeraha Solomon. Minau wai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Solomon na ataha'a bei'amou mamou ai'a raba bahurongoa."

Heiha'auu 'Iniaia Herenganai Adaro

(Luk 11:24-26)

⁴³Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Na'i 'oha na adaro 'a hura'a baaniai noni, 'iia 'a hano 'ari suriai dora mangasara 'anai siba dorani mono. Ma 'onaa na bwa'i sadoia ta dora, ⁴⁴'iia 'aigui o'ani 'inia haaria, 'Wai aho'i 'ari mawai siri aho'i na'i sae nau hano baania ani.' Na'i 'oha na aho'i wou 'a re'ia dona tahinganai saesi 'a 'onaai ruma na bwaranga nara tatara 'orima'inia goro mara nuga ha'a-odoodo'i goroi mwane mareho na'i raronai. ⁴⁵Na'i 'oha na 'omesia o'asi, 'agu 'ari 'anai waia ro'u mai beia i biu adaro narau ta'aa di'u ro'u wou baania. Na'i 'oha narau siri 'anai mono na'i raronai saesi, ni saesi 'a ta'aa di'u ro'u wou baania na'o. 'I'amou moi o'asi ro'u, 'i'amou sae ta'aa na'i madoraani.'"†

^{12:43-45} 'Onaa 'iraaui sae ta'a'i rau bwa'i ha'ahonu'i tahingadaa'i 'ini'i mareho goro na maani'i a Jisas, rai ta'aa di'u baania na'o. Rai 'onaai sae na'i mamaanini. Ni saesi 'a ai'a ha'ahonu'i tahingana 'ini'i tara'i mareho goro ma ai'a ore mana mwani adaro rago ra boi aho'i 'anai sirihia.

Inana Jisas Mana Do'orana'i*(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶Oha 'ia Jisas 'a mamaani mau tanaraaui sae rago, 'ia inana miraau do'orana'i rau boi marau ura na'i abau 'omaa, 'inia rau raba hadahada beia Jisas. ⁴⁷Ma'e ta'i sae na o'ani 'inia Jisas, "Ia inamu miraau do'oramu'i neiraau hura'asi, rau raba hadahada bei'o."

⁴⁸Mia Jisas 'a o'ani, "Iatei inagu miraaua tei do'oragu'i?" ⁴⁹Ma usuraui rongoiusuri ana'i ma o'ani, "Niraauni inagu mana do'oragu'i. ⁵⁰Iatei na hauai taha Amagu na'i aro na 'irisia do 'ai haa, naasi huunai do'oragu mana asigu mana inagu."

Mamaani 'Iniai Sae Na Rarasa*(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

13 ¹Mana'i maui dangisi 'ia Jisas 'a hura'a baaniai ruma ma hura'ai bobonai bwera i Galili. 'A heinagu auru 'anai ha'ausuriraui noni. ²Miraui sae rago rau ruru mai garigaria. Ma ta'e ara'a na'i ora ma heinagu na'iei miraau sae rago rau ura na'i one 'anai bahurongoa. ³Ma haa'i ha'atee heiha'auu 'anai ha'ausuriraau. 'A o'ani, "E 'oha na 'e ta'i sae na hura'a 'anai hasi korai wiit na'i mou ana. ⁴Ma na'i 'oha na rarasanga'ini'i kora, ra'i nei nara to'o na'i tara mana gere manu ra dio mara ngaa'i. ⁵Tara'i nei ra to'o na'i dora hauhau'a, dora na ano 'a ai'a raha mara tahi. Mana 'oha ra tahi, ra tahi goro ga'u moi. ⁶Mana 'oha na sina 'a raorao di'u, ra nugu mara mae aho'i moi, 'inia raridi ra ai'a ganu dio. ⁷Ma tara'i kora ra to'o na'i dora ra tahi bei'i waroraraki. Ma na'i 'oha ra tahi ara'a, na waroraraki 'a agu ha'amaesi'i. ⁸Mana kora ra to'o na'i ano goro, ra tahi goro mara hungu. Tara'i nei ra'i 'arangi hua, tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i oru tangahuru." ⁹Maagu o'ani ro'u, "Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana."

Taranai Taha Jisas Na Haa'i 'Ini'i**Ha'atee Heiha'auu***(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰Iraui rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, "Ni 'uaana na'ogu haa'i 'ini'i ha'atee heiha'auu na'i 'oha na'o ha'ausuriraui sae?"

¹¹Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Na'i na'o, 'ia God ara'ai aro ai'a ha'arangasia he'uai marungiraau nai haa i noni ana'i. Me na'i 'ohani 'a ha'ata'inia tana'amou. Mei tanaraui nei nara ai'a hinihinia God, 'a ai'a haua o'asi tanaraau. ¹²Iatei na raba aidangisia God, 'ia God 'ai a'oi'a tanaai aidangi na bwane to'oraa mai aidangisia goro. Mia mo'o na ai'a raba aidangisia God, na gere aidangi na to'oraa, 'ia God 'ai rahia baania. ¹³Inau 'au haa'i ha'atee heiha'auu tanaraui sae 'isi neina rei'uaa narai towa'i 'ome'ome, marau bwa'i matai 'ome 'iraraa, ma'uasi rai towa'i bahurongo, marau bwa'i rongo 'iraraa ma'ua aidangisia. ¹⁴Au haua o'asi ma ha'a-momori'a i maho na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,

‘Iraaui sae rai bahurongo marai bahurongo
marau bwa'i aidangisia ta maho,
rai 'ome marai 'ome
marau bwa'i 'ome 'iraraa ta maho.

15 Rau ha'ababau'i 'adoma'idaa'i,
marau ai'a rongorongo goro 'ini'i karingadaa'i,
marau kuruha'ini'i maadaa'i.
'Onaa 'a ga'i bwa'i o'asi, rau ga'i 'ome 'irara'i mareho 'ini'i maadaa'i,
marau ga'i rongo 'irara'i mareho 'ini'i karingadaa'i,
marau ga'i aidangisi'i mareho 'ini'i 'adoma'idaa'i,
marau ga'i rihota'i tanaau,
mawai ha'agorohiraau baaniai taha na sadoiraau.’”†

16 Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “‘Ia God 'a
ha'agorohi'amou 'inia mou aidangisi'i taha namou re'i'i 'ini'i maamoo'i
mamou aidangisi'i taha mou rongo'i 'ini'i karingamoo'i. 17 Ha'amomori! Wai
'unua tana'amou, 'a ragoi rarabea mana sae odo-odo nara mae hako'a narau
raba 'omesi'i taha namou re'i'i, maraugu ai'a 'omesi'i. Marau raba rongo'i
mareho namou rongo'i, maraugu ai'a rongo'i.”

'Ia Jisas 'A Maani Ruhasiai 'Ado'ado

'Anai Sae Na Rarasa

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “‘Ohani moi bahurongo mamoi rongoai taha naasi 'ado'ado 'anai
mamaani 'inia sae na rarasanga'ini'i kora. 19 I kora ra to'o na'i tara ra ura
'iniraaui nei ra rongoai taroha 'abaiai heimarungi ana God maraugu ai'a
aidangisia. 'Agu boi moia Saetan ma ha'a-ai'aa'a baani'i 'adoma'idaa'i. 20 I kora
ra to'o na'i ano na hauhau'a 'a ura 'iniraaui nei ra rongoai ha'atee ana God
marau daua raurau ha'i wa'ewa'e. 21 Marau ai'a daua ore'a 'inia na ha'atee 'a
ai'a ganu dio na'i tahingadaa'i 'onaai hasi'ei nara ai'a ganu auru i raridi. 'Oha
na mwani maho ra bwara mara ha'a-mama'airaau 'inia suria adaau i ha'atee
ana God, raugu rihota'i aho'i. 22 I kora ra to'o na'i 'uruhanai warorarako 'a ura
'iniraaui nei ra rongoai ha'atee ana God maagu tahingadaau 'a ta'aabedaaui
'ini'i maho rai tahi 'ini'i na'i marewanani, marau bweu suriai toto'ora ni
marewana. Tarana naasi, ni ha'atee ana God 'a ai'a tahi na'i tahingada ma ai'a
ha'i hua. 23 I kora ra to'o na'i ano goro 'a ura 'iniraaui nei ra rongoai ha'atee
ana God marau aidangisia goro. Mana mwane maho goro ra hura'a baani'i
tahingadaa'i 'onaai hungu goro ra hahaa'i hasi'ei. Tara'i nei ra'i 'arangi hua,
tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i oru tangahuru.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Hahaarisi Ta'aa

24 Mia Jisas 'a haua ro'u i mamaani heiha'auu o'ani, “‘Ni heimarungi ana
God na awa na'i aro 'a 'onaai taha na to'o tanaai sae na rarasanga'ini'i kora

goro na'i mou. ²⁵Na'i rodo, 'oha ra mauru hakoi sae, 'e maeronga na boi ma rarasanga'ini'i ro'u i korai hahaarisi ta'aa ma hano'a. ²⁶Na'i 'oha na korai wiit ra tahi ara'a mara hungu, ra'i hahaarisi ta'a'i ra tahi ro'u ara'a bei'i. ²⁷Iraaui sae tatau'aro ana'i rau boi marau o'ani, 'Saemaua, i'oe 'o rarasanga'ini'i moi korai wiit na'i mou amua. Na'i hei naragu boi ro'u ei hahaarisi he'ete'i 'isi?'

²⁸"Mia aramiraaui o'ani, 'E maeronga nagu boi rarasanga'ini'i ro'u i hahaarisi ta'aa 'isi.'

"Miraaui o'ani 'inia, 'O 'irisia domei rangu gata'ini'i hahaarisi ta'a'i 'isi?'

²⁹"Mia o'ani 'iniraaui, 'Moi abu, mou gasi rangu goni'i wiit. ³⁰Nugaa moi marai tahi goni. Na'i 'oha 'anai ha'igoni'i nawaigui 'unua tanaraaui sae tatau'aro agu'i marai rangu'i'i ga'u i hahaarisi ta'a'i. Rai ha'abobo'i marai suungi'i maraigui ha'igoni'i ro'u i wiit 'anai nuga taguma'ini'i na'i ruma.'"

Rago Anai Sae Narai Awa Bahainai Heimarungi Ana God

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

³¹Mia Jisas 'a haua ro'u i nata ha'atee heiha'auu. 'A o'ani, "Na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai koranai hasi'e'i nara 'unua 'inia mastad nara hasia na'i mou. ³²Rei'uaa na kekerei baani'i hakoi mwani taraani kora, 'oha na tahi ara'a 'a kae raha di'u'i hakoi mwane mareho nara hasi'i na'i mou. 'A aho'ita'i hasi'e'i mana raraana ra raha 'ohadi manu 'anai nu'i suri'i."

³³'Ia Jisas 'a haua ro'u i ha'atee heiha'auuni, "Na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai urao na dorariai gere dorai draebam beiai ta'i baegi flaoa bubu. Na'i muri, na gere dorai draebamusi 'a ha'asu'uai flaoa ma ha'arahaa'a."

³⁴Ado mamaani na haa'ia Jisas tanaraaui noni hunga, 'a hau'i 'ini'i ha'atee heiha'auu. Ai'a ta mamaani nai haua do'a bwa'i haua 'inia ha'atee heiha'auu.

³⁵Naasi ma to'o'a i ha'atee rarabea na o'ani, "Wai mamaani tana'amou 'inia ha'atee heiha'auu mawai maani ruhasi'i taha ra awa bainihu mau mai taraawa'anai ha'apwa'araa adai marewana."†

'Ia Jisas 'A Maani Ruhasiai 'Ado'ado 'Anai Hahaarisi Ta'aa

³⁶Mia Jisas 'a hano baaniraaui noni hunga ma siri ruma. Miraaui rongoiusuri ana'i rau boi beia marau o'ani 'inia, "'Oi mamaani ha'a-aidangisi'ameu 'inia 'ado'ado 'anai hahaarisi ta'aa nara tahi na'i moui wiit."

³⁷'Ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "'Ia mo'o na rarasanga'ini'i kora goro, naasi 'inau na Gare'i Inoni. ³⁸I mou naasi marewana. Kora goro naasi 'iraui nei narau awa bahainai heimarungi ana God. Hahaarisi ta'aa neirausi nei ana'ia Saetan. ³⁹I maeronga na rarasanga'ini'i korai hahaarisi ta'a'i na'i moui

wiit, naasia Saetan. Madoraa ni ha'igoni naasi ha'ahakonai dangi. 'Iraaui nei 'anai ha'igoni neiraausi enjel.

40“Onaai rahi'i adaa'i hahaarisi ta'a'i mara suu gata'ini'i, 'ai o'asi ro'u na'i ha'ahakonai dangi. 41'Inau na Gare'i Inoni, wai ha'ataari'i hura'ai enjel agu'i marai rahi'i hura'a baaniai heimarungi agua 'i sae ora-ora'a mana nei narau ha'atehaai nata nei. 42Marai gaasiraaui siri na'i 'eu ngarungaru na raorao. Na'isi naraigu angiangi na'i ei marai 'ara-ngingita'i rihodaa'i 'inia maata'i. 43Miraau sae odo-odo rai rara 'onaai sina na'i hourana ana Amadaau. 'Ia tei na'o to'o karinga 'oi baurongo ma'oi aidangi tarihana.”

**Ra'i Ha'atee Heiha'auu
'Iniai Heimarungi Ana God**

44'Ia Jisas 'a o'ani, “I heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mareho ororiu na awa na'i ano. I sae na sadoia, 'a wa'ewa'e di'u ma ahunia aho'i ma 'ari raonga'ini'i hakoi mwane mareho ana'i do'ai to'ora ha'a arari, ma'ai horiai dorai ano na awai mareho ororiusi ma do'ai to'oraa nana.

45“I heimarungi ana God 'a 'onaa ro'u i sae raoraonga'i buri magu sibasiba 'ini'i nei goro 'anai hori'i. 46'Oha na sadoiai nei na goro di'u na bwara di'ui horihorina, 'a aho'i ma raonga'ini'i hakoi bori ana'i ma 'ari 'anai horiai burisi.

47“Ma ro'u i heimarungi ana God 'a 'onaai hu'o na 'iraaui sae ahu-ahuasi rau arasia na'i asi, na namoiwou ta taraani ii'a he'ete'i hairiu nara to'o na'i ei. 48Mana 'oha na honu, ra ogea tarau na'i one, mara heinagu 'anai hoai'i nei goro baani'i nei ta'a'i. Na nei goro ra nuga taguma'ini'i suri'i abira, mana nei ta'a'i ra gaasi'i. 49'Ai o'asi ro'u i here rai hauai enjel na'i ha'ahakonai dangi. Rai hoairaaui sae odo-odo baani'i sae ta'a'i. 50'Iraaui sae ta'a'i rai gaasiraaui siri na'i 'eu ngarungaru na raorao. Na'i 'isi rai angiangi marai 'ara ngingita'i rihodaa'i 'inia maata'i.”

51'Ia Jisas 'agu songa'iniraaui rongoiusuri ana'i o'ani, “Mou 'irara'i 'ado'ado 'ada'i ha'atee heiha'auu 'ini'?” Miraau o'ani, “Meu 'irara'i.”

52Maagu o'ani 'iniraaui, “Hoita, 'iatei sae na aidangisi'i Ringe ana'ia Moses ma aidangisia ro'u i ha'ausuringa'i haoru 'inia heimarungi ana God na awa na'i aro, 'a 'onaai sae na matai rahi'i hura'a baaniai ruma ana i mwane mareho goro he'ete'i hairiu. I mareho haoru mana nei bwani.”

**'Iraaui Saeni Nasaret
Rau Ai'a Hinihinia Jisas
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)**

53Na'i 'oha 'ia Jisas 'a haa'i hakoi mwani ha'atee heiha'auu 'ini, 'a hano baaniai dorasi 54ma aho'i 'ari 'omaa ana na'i Nasaret. 'A siri na'i rumani ha'arahesi 'anai ha'ausuriraaui noni hunga, mana 'oha rau rongoi ha'ausuringa'i ana rau heimwaota'i di'u. Miraau o'ani, “'A 'ua na madoma di'u 'inia mo'oni? 'Iatei na haua tanaa i mena na haa'i 'ini'i mwani ha'abu'oahu 'isi? 55Gau 'iraraa do'ia mo'osi 'e gare ana moi kapentaa. 'Ia

Meri naasi inana, mana do'orana'i 'iraaau Jems, Josep, Saemon mia Jiudas. ⁵⁶Mana asina'i ra awa ro'u na'i 'omaani. 'A he'ua na 'irara'i 'ini'i maho 'isi a mo'osi?"

⁵⁷Naasi rau 'itaa Jisas marau ai'a raba hinihinia. Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "I rarabea ra ha'ahoua suri'i mwani 'omaa hako. Ta'i moi, na'i 'omaa ana miraaui huudi sae ana'i naraugu ai'a."

⁵⁸Na'i 'omaa anasi ai'a ha'abu'oahu rago naigui haua, 'inia rau ai'a hinihinia.

'Ia Herod 'A Ngahu Ha'amaesia

Jon Bwareomaea

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

14 ¹Na'i 'oha 'ia Herod Antipas, 'i Mwaeraha 'anai Galili, 'a rongo tarohana Jisas, ²'a o'ani 'iniraaui sae tatau'aro ana'i, "Iia gasi a Jon Bwareomaea na tahi aho'isi baaniai mae. Naia na haa'i 'ini'i mwane ha'abu'oahu rago 'isi."

³⁻⁴Na'i na'o wou, 'oha na tahi mau a Jon, 'ia Herod 'a waina Herodias, urao ana ga'u a Pilip, mia Pilip 'e do'orana Herod. 'Oha 'ia Jon 'a 'unua tanaa Herod do 'a ai'a odo-odo do'ai wainai urao na waina ga'u i do'orana, 'ia Herod 'a taesu'a ma 'unua tanaraaui sae hehei'oi dorai daua Jon. Rau ho'osia 'inia arihau marau nugaa na'i rumanih'o. ⁵Ia Herod 'a raba ha'amaesia Jon magu magugu 'iniraaui noni hunga, rau gasi ha'ato'oa ta ha'agogoru 'inia rau aidangisia do 'ia Jon 'e rarabea.

⁶Hoita, na'i dangi ra ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai dangi na huta Herod, 'e gare urao ana Herodias 'a siri mai mao 'anai ha'a-reirei'araau, mia Herod 'a wa'ewa'e di'u 'anai reireia. ⁷A hauai duruduru na wetewete tanaa do'ai haua tanaa namoiwou ta mareho nai 'irisia. ⁸Me suriai hei'irisina'i inana, i gare uraosi 'a o'ani, "Au 'irisia dorai haua tanaau i bwauna Jon Bwareomaea na'i ta rabo'o papaheta'a."

⁹Ia Herod 'a ahutotou ma 'adoma'i aho'i, ma bwara'a 'inia 'a bwane haua'a i duruduru ma bwara'a ro'u do'aigui horosia na'i maadaaui sae na ari'ahuraausi. Mia Herod 'a ha'atoraraaui sae hehei'oi dorai ha'a-'osia'a. ¹⁰Naasi rau 'ari rumanih'o marau o'iai 'u'una Jon Bwareomaea. ¹¹Rau waia mai bwauna na'i rabo'o tanaa'i gare urao ana Herodias maagu waia 'ari tanaa inana. ¹²I abena Jon 'iraaui rongoiusuri ana'i naraugu boi waia narau 'ari toringia. Na'i muri naraugu taroha'inia tanaa Jisas 'i mareho na to'osi.

Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoai mae ana Jon Bwareomaea, 'a ta'e haaria na'i ora ma 'ari na'i dora bwaranga na ai'a ta sae nai awa iei. 'Oha na 'iraaui sae rago raugu 'iraraai dora na 'ari iei a Jisas, rau hano baani'i 'omaa adaa'i marau hatatare haisuri. ¹⁴'Oha nagu 'oto wou na'i one ma re'iraaui sae rago rau heimamasi, 'a ta'ahiraau ma ha'agorohiraau aho'i nei ra daoha.

15'Oha na gaarangi suu'a i sina, 'iraau rongoiusuri rau boi beia Jisas marau o'ani 'inia, "A gaarangi rodo'a naani! 'Oi ha'ahanorirau aho'i sae 'ini marai 'ari suri'i 'omaa 'anai hori 'adaau mahoingau. 'Inia dorani 'a ai'a ruma'a."

16'Mia Jisas 'a o'ani, "A ai'a goro dowai ha'ahanorirau, 'i'amou namoi ha'i 'adaau mahoingau."

17'Miraau rongoiusuri rau o'ani, "E rima gere huai brede mana rua ii'a moi na bei'ameuni."

18'Mia Jisas 'a o'ani, "Moi haa'i mai tanaau." 19'A ha'a-heinagusirau sae 'isi na'i mwane hahaarisi maagu dauai rima huai brede mana rua ii'a. 'A wana ara'ai aro ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. Ma uubi'i brede 'isi maagu haa'i tanaraau rongoiusuri narau ha'atora'ini'i tanaraau sae rago. 20'Iraau hako rau ngau masu mana mahoingau narau ngau tahi'i rau si'o ha'ahonua 'inia ta'i tangahuru mana rua abira. 21'A 'onaai rima merui saemwane narau ngau masu hako ha'atai na'i dangisi. Ni urao mana gare ra ai'a uduma'inirau.

22'Na'i muri 'ia Jisas 'a o'ani 'inirau rongoiusuri ana'i, "Moi ta'e na'i ora ma moi gagaau 'ari nata batarau. 'Inau wai awa ga'u." Naasi mia Jisas 'a awa moi beirau kae ruruhai saesi tari 'oha na ha'ahanorirau aho'i 'ari suri'i 'omaa adaa'i. 23'Oha na ha'ahanorirau hako sae, 'a ta'eha haaria na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. Ma su'urahi'a. Mia Jisas 'a awa mau haaria na'isi.

'Ia Jisas 'A Hahano Na'i Hunganai Wai

(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

24'Na'i 'ohasi 'iraau rongoiusuri rau hano ha'atau'a na'i ora baaniai one. Na tabaosi ra raha di'u mara abwao ta'eha hunirau na'i ora 'inia rau hano suaai ro'a raha.

25'Na'i wa'aria 'ia Jisas 'a boi beirau rongoiusuri ana'i, 'a hahano na'i hunganai wai. 26'Oha rau 'omesia rau 'adoma'inia do'e anoa. Rau mamaa'u di'u marau awaawara. 27'Mia Jisas 'a o'ani 'inirau, "Ai abui ta'abemoou! 'Inau moia Jisas na! Moi abui mamaa'u."

28'Mia Pita 'a o'ani, "Araha, 'onaai i'oe ha'a-momori ma'oi 'unuau mawai 'ariwou bei'o na'i hunganai wai."

29'Mia Jisas 'a o'ani, "Oi boi."

Mia Pita 'a dio baaniai ora ma hahano 'ari beia Jisas na'i hunganai wai. 30'Oha 'ia Pita 'agu 'omesi'i tabaosi, naasi ma mamaa'u ma taraawa'a dodo'a. Mia Pita 'a awara, "Araha, 'oi 'a'auhiau!"

31'Na'i mau 'ohasi mia Jisas 'a ta'ara wou ma daua ara'a Pita, 'a o'ani 'inia, "Hinihinimu 'a kekerei! 'A 'ua na'o 'adoma'i heiruarua 'inia?"

32'Na'i 'oha 'ia Pita mia Jisas rarugu ta'e ara'a na'i ora, mana ro'a 'a papaku'a.

33'Iraau rongoiusuri narau awa na'i ora raugu re'ia o'asi marau ha'arahesia Jisas, rau o'ani, "Ha'amomori, i'oe garena God."

**'Ia Jisas 'A Ha'agorohiraau Aho'i
Sae Daoha Na'i Genesaret**

(Mak 6:53-56)

³⁴Jisas mana rongoiusuri ana'i rau haruta 'ari nata batarau ma rau 'oto na'i dora ra 'unua 'inia Genesaret. ³⁵Na'i 'oha na 'iraaui sae rau 'ome 'iraraa Jisas, 'a ai'a orema mana taroha 'inia ada rau haa 'a 'adarara'a 'ari suriai dorasi. Miraau sae ra wairaa'u mai sae daoha tanaa Jisas 'anai ha'agorohi'i aho'i. ³⁶Iraau sae daoha rau bongal'inia Jisas dorai karohia moi gaonai to'oni tewa ana. 'Iraau nei rau haua o'asi rau goro aho'i baani'i daoha nara to'iraaui.

Ha'ausuringa'i Baaniraau Jiu 'Ohai Na'o

(Mak 7:1-13)

15 ¹Tara'i Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau boi baaniai Jerusalem 'anai songa'inia Jisas. ²Rau o'ani 'inia, “Ni 'uaana na 'iraaui rongoiusuri amu'i rau horosia 'inia i ha'ausuringa'i narau ha'adiohi'i mai tanagaau i wauwa agaa'i na'i 'ohai na'o? Rau ai'a suriai huunai herehere 'anai dorima maraigu ngau.”

³Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Mi'amou, ni 'uaana namou horosia 'inia Ha'atora ana'ia God mamougu suri'i moi 'inia i ha'ausuringa'i amoo'i haari'amou? ⁴Mou 'iraraa do 'ia God 'a bwane 'unua o'ani, “Oi ha'ahoua amamu mea inamu' ma o'ani ro'u, “Tei na 'unu ha'ata'aia amana mea inana rai ha'amaesia.’ ⁵⁻⁶Me'imooou mou 'unua dona 'a odo-odo moi 'onaa tanei 'ai o'ani 'inia inana mia amana, ‘Ha'a-arohai'amurua, 'au ga'i 'a'auhimurua 'ini'i maho nau to'ora'i. Me 'au bwa'i 'a'auhimurua'a. Suria maho nau to'ora'i ra maea'a. 'Inia 'au bwane wate'i tanaa God.’ Ma naasi mou here 'onaa do ha'ausuringa'i amoo'i ra ororiu di'uai Ha'atee ana God.

⁷“Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Maho na 'ia Aisaea 'a ha'atee rarabeanga'inia, 'a to'i'amou ha'a-momori'a. ⁸'A 'unua o'ani,

‘Iraau sae 'ini rau ha'ahouau 'ini'i ngoodaa'i,
magu 'adoma'idaa'i ra awa ha'atau di'u baaniau.

⁹I ha'arahesi adaa'i ra 'ari pwaranga,
'inia rau orisi'i Ha'atora ana'ia God 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i
haraariraaui na inoni moi na haa'i.’”^f

**Ha'ausuringa'i 'Iniai Maho Na Matai
Ha'ado'o'aai Sae Na'i Maana God**

(Mak 7:14-23)

¹⁰Mia Jisas 'a 'unuraau noni hunga magu o'ani 'iniraaui, “Moi bahurongo goro mamoi aidangisiai taha nawai 'unua tana'amou. ¹¹I mahoi'ngau na'oi ngaua 'a bwa'i matai ha'ado'o'a'o na'i maana God. Naia na maho na'o 'unu'i nara hura'a baaniai ngoomu na matai ha'ado'o'a'o.”

12'Iraaui rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, "Iraaui Farisei rau arunga ta'aa 'inia maho na'o 'unua ani."

13Mia aramiraau o'ani, "Adonai hasi'ei na ai'a hasi'i a Amagu, 'ia Amagu 'ai rangu gata'ini'i. 14Naasi 'ai abui ta'aabemoou 'iniraau Farisei. 'Iraaui rau 'onaai sae kuru na uruai nata sae kuru, 'irarua hako rarui ahoda dio na'i giru."

15'Ia Pita 'a 'unua tanaa Jisas o'ani, "Oi maania tana'ameui 'ado'ado 'ana maho na'o 'unua ani, do sae 'a bwa'i matai do'o'a na'i maana God 'inia moi mahoingau na ngaua."

16Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, "A 'ua? 'O ai'a aidangisia mau? 17'O ai'a 'iraraa do maho na'o ngaua 'a dio na'i bwahurimu ma hura'a aho'i baaniai abemu? 18'I maho ta'aa na 'unua i sae 'a hura'a baaniai raromana, ma naia na matai ha'ado'o'aa na'i maana God. 19Baaniai raromana na hura'a mai ei 'ado'ado ta'aa, 'onaai heingahu, taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, wawaasua'a, beri, pwapwaari'i, mana 'unu ha'ata'aiata nata sae. 20Nara 'isi mareho na matai ha'ado'o'aa sae na'i maana God, ai'a do 'inia ngau ha'i ai'a dorima."

'E Urao Na Ai'a Jiu Na Hinihinia Jisas

(Mak 7:24-30)

21'Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi, 'a 'ari suriai dora gaarangi kae 'omaai Taea mana Saedon. 22Ma 'e urao na ai'a Jiu na awa 'isi. 'Iia baaniai burungana Kenan. 'A boi beia Jisas ma o'ani, "Araha, pwirana Deved. 'Oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau! Gare urao agua, 'i adaro 'a bwaunia. 'A here ha'ata'aia di'u ma rongomaata'i raha."

23'Ia Jisas 'a ai'a aramia 'inia ta ta'i ha'atee. Miraau rongoiusuri rau ha'ata'uua Jisas o'ani, "Oi ha'ataaria aho'i mai hano'a wou. 'Inia 'iia 'a surigaau moe'a magu wamoi ta'i awara."

24Mia Jisas 'a o'ani 'inia uraosi, "Ia God 'a ha'ataariau mai 'ana i 'a'auhiraau moi Jiu narau 'onaai siip nara tari baaniai 'omesuri siip. 'Au ai'a boi 'iniraau nei narau ai'a ha'i saeni Jiu."

25Mana uraosi 'a boi ma topira'i ruru na'i maana Jisas ma o'ani 'inia, "Oi boi ma'oi 'a'auhiau Araha."

26Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "A ai'a arari dorai haa'i mahoingau adaa'i gare ma do raigui gaasi'i 'ada'i misu."†

27Mana uraosi 'a ha'atee o'ani, "O ha'atee ha'a-momori. Ma'ata 'iraau misu rau matai ngaa'i ro'u moi mamamo i mahoingau nara ahoda baaniai hunganai dora ngaungau adaa'i sae nara to'oraraau."

28Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Urao, 'i hinihinimu 'a wetewete di'u! 'I mareho na'o 'irisiasi wai haua tana'o." Na'i mau na'i 'ohasi mana gare ana i uraosi 'a goro'a aho'i.

15:26 Ni 'ado'ado 'ana tatarani 'a o'ani: 'Iraaui gare ra ura 'iniraau Jiu. Mana misu 'a ura 'iniraau nei ra ai'a Jiu. 'Ia Jisas 'a 'unua do 'a raba 'a'auhiraau moi Jiu. 'A ai'a arari do 'ai nugasiraau Jiu mai 'a'auhiraau nei ra ai'a Jiu.

Jisas 'A Ha'agorohi'i Aho'i**Mwani Sae Daoha**

29'Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi ma aho'i 'ari suriai bobonai kae bwera i Galili. 'A ta'eha na'i hungahunga ma heinagu na'iei. 30Kae ruruhai sae rau boi beia, rau waa'i mai tanaa i sae pwaki, 'iraaui sae kuru, 'iraaui sae ta'ata'a'i, 'iraaui sae baanguu mana nei haru daoha hehe'ete'i ro'u na to'iraaui. Rau ha'adaohiraaui na'i gaarangiai uwana'i a Jisas mia Jisas 'a ha'agorohiraaui aho'i hako.

31'Iraaui sae rago rau 'omesiai haua ana o'asi a Jisas marau heimwaota'i di'u. 'Iraaui nei ra baanguu ga'u rau ha-hadahada'a, 'iraaui sae ta'ata'a'i ra goro'a, 'iraaui nei ra pwaki ra hahano hairiu, miraaui nei ra kuru ga'u rau wanawana'a. 'Iraaui sae rago rau ha'a-aneanea God adaaui Israel.

'Ia Jisas 'A Hanganiai Hai Merui Saemwane*(Mak 8:1-10)*

32'Ia Jisas 'a 'unuraaui rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraaui, "Au ta'ahiraaui sae 'ini, 'inia 'e oru dangi narau awa'a 'ini beigaaui ma na'i 'ohanisi raugu ai'a to'o mahoingau'a 'anai ngau. Maugu ai'a raba ha'a-taariraaui ha'i hioro 'ari suri'i 'omaa adaa'i. Rau gasi dionga'i suri tara."

33'Iraaui rongoiusuri rau o'ani 'inia Jisas, "Na'i hei na'i dora mangasarani nagau ga'i ha'i mahoingau arari 'ada'i mwane sae 'ini?"

34'Mia Jisas 'a songa'iniraaui o'ani, "E siha huai breidi na bei'amou?" Ma rau aramia o'ani, "E biu hua moi ma ra'i gere ii'a."

35'Ia Jisas 'agu 'unua tanaraaui sae 'anai heinagu dio na'i ano 36ma dauai biu hua breidi mana ii'a 'isi. Mana 'oha na ha'atee ha'agorohia hako a God 'ini'i, 'a uubi'i ma haa'i tanaraaui rongoiusuri ana'i naragu ha'atora'ini'i tanaraaui sae. 37'Iraaui hako rau ngau masu. Rau si'ohi'i dora i mahoingau narau ngau tahi'i, rau ha'ahonuai biu abira. 38'Iraaui sae narau ngau na'i 'ohasi 'e hai merui saemwane. Ra ai'a uduma'ini'i urao mana gare.

39'Ia Jisas 'a ha'ahanoriraaui aho'i sae 'isi, maagu ta'e na'i ora beiraaui rongoiusuri ana'i. Rau 'ari na'i dora ra 'unua 'inia Magadan.

'Iraaui Saemaua Adaa'i Jiu**Rau Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu***(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

16 1Tara'i Farisei mana Sadiusi rau boi beia Jisas do rai ha'imaania. Rau ha'angonia do 'ai haua ta ha'abu'oahu ma'uasi ta ha'ara ma dorai 'iraraa do'ia God na ha'ataaria mai.

2Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "I'amou mou 'iraraai ha'ara na'i aro. Na'i su'urahi 'oha na aro 'a wangawanga, mou ha'arangasia do ho'oa 'ai dangi goro. 3Mana'i haho'oa, 'oha na aro 'a wangawanga ma waikuih'a, mamou ha'arangasia do'ai dangi ta'aa. Mou aidangisi'i moi ha'ara ni aro mamougu ai'a aidangisiai 'ado'ado 'ada'i mareho nau haa'i na'i madoraa 'ini! 4'Iraaui inoni na'i 'ohani rau ta'aa di'u marau ai'a bonasia suria tarau a God. Rau

raba 'omesiai ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai haua tanaraau. 'E ta'i ha'abu'oahu moi narai re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaai nei na to'o tanaa Jona." 'Ia Jisas 'agu 'unua o'asi moi tanaraau ma hano'a baaniraau.

**Ni Ha'ausuringa'i Adaa'i Farisei
Mana Sadiusi 'A 'Onaai Draebam**

(Mak 8:14-21)

5'Oha narau 'a'ari mau 'anai nata batarau kae bwera i Galili miraau rongoiusuri raugu aidangisia dorau kaku'aai waa'i tadaa'i bredi. 6'Ia Jisas 'a ha'atee ha'abasuraau o'ani, "Moi 'ome'ome goro mamoi 'omesuri'amou baaniai draebam adaui Farisei mana Sadiusi." 7'Iraui rongoiusuri rau hasi hadanga'i haraariraau, rau o'ani, "Gau ai'a to'o bredi na 'unua o'asi 'iniasi." 8'Ia Jisas 'a 'iraraai taha rau maania ma o'ani 'iniraau, "Hinihinimoo'i ra kekerei di'u. 'A 'ua namou hadanga'inia 'inia i ai'a to'o bredi amoo? 9'Mou ai'a aidangisia mau? 'A 'ua? Mou kaku'aai rima merui sae nau ha'angau 'inia moi rima huai bredi, mana abira namou ha'ahonu'i 'ini'i mahoingau nara ngau tahi'i? 10'Mamou kaku'aa ro'u i hai merui sae nau ha'angau 'inia moi biu huai bredi mana siha abira namou ha'ahonu'i 'ini'i mahoingau nara ngau tahi'i? 11'A 'ua namou 'adoma'inia 'inia do'au hadanga'iniai ai'a to'o bredi amoo? Wai 'unua aho'i ro'u tana'amou. Moi 'omesuri'amou baaniai draebam adaui Farisei mana Sadiusi."

12'Na'i 'ohasi raugu aidangisia do'ia Jisas 'a ai'a hadanga'iniai draebam anai bredi, ma'ata 'a rabasia dorai 'omesuriraau baaniai ha'ausuringa'i adaui Farisei mana Sadiusi.

**'Ia Pita 'A Ha'arangasia
Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi**

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ada wou gaarangiai 'omaai Sisaria Pilipae, 'ia Jisas 'a songa'iniraui rongoiusuri ana'i o'ani, "Iraui sae rau 'unuu i Gare'i Inoni 'inia tei?"

14'Miraau o'ani, "Tara'i sae ra 'unua do i'oe a Jon Bwareomaea, tara'i nei ra 'unua do i'oe a Elaija, ma tara'i nei do i'oe a Jeremaea, ma tara'i nei ro'u do i'oe 'e ta'i 'iniraui haru rarabea ni 'oha bwani."

15'Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Mi'amou, mou 'adoma'inia do 'inau atei?"

16'Mia Saemon Pita 'a o'ani 'inia, "I'oe naasi Ha'atahi na 'ia God na duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai. I'oe garena God tahitahi."

17'Ia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, "Ha'amwani'o Saemon garena Jona, 'iniai taha na'o ha'arangasiani, 'ia Amagu ara'ai aro na ha'ata'inia tana'o, ai'a inoni. 18'Ni 'ado'ado 'anai atamusi 'e hau, mana'i hunganai hauni wai tau'aronai heisoi agua. I mena anai mae 'a bwa'i ha'ahoea mwada'u i heisoi. 19'Ma wai haua tana'o i kii anai hourana ana God na'i aro. Taha na'oi ha'aabua na'i ano, 'ia God 'ai 'adoma'i aratara bei'o 'inia na'i aro. Mana taha na'oi ha'awatea na'i ano, 'ai 'adoma'i aratara ro'u bei'o 'inia na'i aro."

²⁰Ma ha'atee ha'abasuraau rongoiusuri dorai abu taraa to'o maania do'ia naasi Ha'atahi.

'Ia Jisas 'A Maaniai Mae Nai Haua

(Mak 8:31-33; Luk 9:22)

²¹Taraawa'a na'i 'ohasi ma 'ari'a, 'ia Jisas 'a taraawa'a maani ha'arangasia tanaraau rongoiusuri ana'i 'ari nai haua na'i Jerusalem mana taha nai to'o tanaa na'i 'isi. 'A 'unua tanaraau do 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i na'otara ro'u rai ha'a-rongomaata'ia marai ha'amaesia. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'aigui suruta'e aho'i.

²²Mia Pita 'a waia beira'i a Jisas 'anai ha'atee ha'abwarasia magu o'ani 'inia, "Araha, 'abwa'i! 'Ia God 'a bwa'i ha'awatea do'ai to'o tana'o i maho na'o maaniai."

²³Mia Jisas 'a rihota'i tanaa Pita ma o'ani 'inia, "Saetan, hora wou baaniau! 'O bonasiai ha'atehaau baaniai hei'irisina God. Na maho na 'o 'unu'i 'isi ai'a 'ado'adona God, ma'ata ra'i 'ado'ado ni noni moi!"

'Iatei Nai Suria Jisas 'Ai Mwa'emwa'e

'Anai Rongomaata'i Mana Mae

(Mak 8:34—9:1; Luk 9:23-27)

²⁴'Ia Jisas 'a o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, "Iatei na raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai nugasiai hei'irisina haaria, 'ai mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro ana, maai suriau. ²⁵Iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Me 'iatei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aa'i tahingana 'inia suriau ana, 'ai sadoia nana i tahi. ²⁶'A 'ua? 'Onaa tanei 'ai daa'i hako nana i marehoni marewana, ma ai'a daua nana i huunai tahi, mareho 'isi rai 'a'auhia? 'A bwa'i! 'Onaa 'ai mae, 'a bwa'i maho naigu haa 'anai horia aho'i tahingana. ²⁷Inau Garei Inoni wai aho'i ro'u mau mai bei'i enjel ana'i Amagu ma beiai mena mana raraha na ta'isada beia 'anai tahariai 'adonai nei suriai taha na haua. ²⁸Tara'i nei 'ini'amoui sae 'ini mou bwa'i mae mau minau i Garei Inoni wai aho'i'a mai 'anai marungirau hako i mwani noni."

'Ia Jisas 'A Orisi 'Omeha

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 ¹E ono dangi na hako, 'ia Jisas 'a waia Pita, Jems mea Jon, i rua ha'ido'orada, 'anai ta'eha haarirau na'i hunganai hungahunga ahaaha. ²Raugu 'ome mana 'omehana Jisas 'a orisi'a. I hauraena tari auru na'i 'u'una 'a wadora'i 'onaai sina mana bwana ana'i ra mamaahui 'onaai marewa. ³Raugu 'asu'a mia Moses mia Elaija raru ha'amaranga mararu mamaani beia Jisas. ⁴Mia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, "Araha, 'a goro nagau awa 'ini. 'Onaa 'o 'irisia, 'inau wai tau'arona ta oru hare, tanei tana'o, tanei tanaa Moses, ma tanei tanaa Elaija."

⁵Na'i 'oha na ha'atee o'asi mau a Pita, 'e rorodo na wadora'i na dio huniraa'u ma marumarusiraa'u. Ma'e ringe na ao mai baaniai rorodosi, 'a o'ani, "Naani gare agua nau ta'ahia mau huunai wa'ewa'e 'inia. Moi rongosuria." ⁶Oha 'iraa'u oru rongoiusurisi rau rongoa o'asi, rau kae maaa'u di'u marau abwa dioi ano.

⁷Mia Jisas 'a boi ma dau wou beiraa'u ma o'ani, "Moi abui maaa'u, moi ura ara'a." ⁸Raugu wana wou mia moi haaria Jisas nagu awa beiraa'u.

⁹Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri ana rau didio mau na'i hungahunga, 'ia Jisas 'a ha'atoraraa'u o'ani, "Moi abui maania tanaa ta sae i taha namou re'ia, tari 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai suruta'e aho'i baaniai mae."

¹⁰'Iraaui rongoiusuri rau songa'inia o'ani a Jisas, "'A 'ua na 'iraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'unua 'inia do'ia Elaija 'ai boi ga'u na'i na'o maigu boi Ha'atahi?"

¹¹Mia aramiraa'u o'ani, "'A ha'a-momori 'ia Elaija 'ai boi na'i na'o 'anai ha'a-agauhiraau'i mwani noni 'anai boi anai Ha'atahi. ¹²Ma'ata wai 'unua tana'amou, 'ia Elaija 'a bwane ada'a magu 'iraaui sae rau ai'a 'ome 'iraraa. Rau haa'i moi mwane here nara ai'a goro tanaa suriai 'adoma'ida. 'Inaui Gare'i Inoni rai haua o'asi ro'u tanaa'u." ¹³Na'i 'ohasi 'iraaui rongoiusuri raugu aidangisia do'ia Jisas 'a hadanga'inia Jon Bwareomaea.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i

Gare Na Bwaunia'i Adaro

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri ana rau ataha dioi gaonai hungahunga, 'iraaui sae rago rau bwane mamas'i 'isi. 'E sae na boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas ma o'ani 'inia, ¹⁵"Araha, 'oi ta'ahiai gare mwane agua ma'oi 'a'auhia. 'A manumanu'a, daohasi 'a here ha'ata'ia di'u. 'A rago'a i 'oha na ahuge'a ara'ai 'eu mana'i wai ro'u. ¹⁶'Au waia tanaraaui rongoiusuri amu'i dorai ha'agorohia aho'i magu bwara tanaraa'u."

¹⁷Mia Jisas 'a o'ani, "'I'amou inoni na'i 'ohani mou ha'i sae ta'a'i mamou bwarai hinihini! 'Ai orea he'uai maratanoa nawai haua bei'amou, ma'ua wai awa orea tari he'ua bei'amou mamoigu hinihini? Waia mai garesi." ¹⁸Mia Jisas 'a taaria hura'ai adaro mana garesi 'a goro aho'i mau na'i 'ohasi.

¹⁹Na'i muri 'iraaui rongoiusuri raugu boi haariraa'u beia Jisas marau o'ani 'inia, "'A 'ua na bwara 'inia tana'ameu 'anai taaria hura'ai adaro ani?"

²⁰Mia Jisas 'a o'ani, "Hinihinimoo'i ra ai'a wetewete arari. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Onaa namoi to'oraai gere hinihini na kekerei moi 'onaai korai mastad, mou ga'i ha'atee o'ani moi 'inia'i hungahunga wouni, 'O'i sara wou,' mai matai sara ha'atau moi. 'A bwa'i maho nai bwara tana'amou 'onaa namoi hinihini. ²¹Ma'ata adaro 'onaa'i neini 'a bwarai hura'a, naia moi ha'ariri mana ha'arahesi na matai hura'a 'inia.'"[†]

17:21 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatara 'e 21.

Jisas 'A Hadanga'inia Ro'u i Mae Nai Haua*(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)*

22'E ta'i dangi, 'oha rau awa na'i Galili, 'iraaui rongoiusuri ana'ia Jisas rau rurugoni mai beia. Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "E nei nai usuha'iniiau i Gare'i Inoni tanaraui nei narau ha'imae beiau 23marai ha'amaesiau. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, wai suruta'e aho'i baaniai mae." Miraauui rongoiusuri rau arunga ta'aa di'u 'inia mareho na maaniai.

Jisas 'A Hori Takisi Tanaai Ruma Maea

24'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ada na'i Kapaniam, 'iraaui sae ha'atakisi 'anai Ruma Maea rau boi beia Pita marau songa'inia 'inia, "I ha'ausuri amouu 'a matai hori takisi ro'u tanaai Ruma Maea, ma'ua ai'a?"

25Mia Pita 'a o'ani, "Io, 'a matai hori takisi ro'u." Mia Pita 'a siri ruma narau awaiei. Ai'a ta maho mau nai 'unua Pita mia Jisas 'a o'ani'a 'inia, "Saemon Pita, 'e taha na'o 'adoma'inia? 'O 'adoma'inia do 'iraaui mwaeraha nai marewanani rau matai ha'atakisi'i ro'u i gare adaa'i ma'ua 'iraaui moi sae he'ete'i?"

26Mia Pita 'a o'ani, "Iraaui moi sae he'ete'i."

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "A o'asi'a. 'Iraaui gare adaa'i mwaeraha rau ga'i bwa'i hori takisi. 27Ma'ata rei'uaa na o'asi, gai abu ha'a-taesu'araaui sae ha-ha'atakisi. Naasi 'oi hura'ai one ma'oi gaasia hura'ai 'aro amua. Ii'a tahamora na'oi raua, 'oi tetesiri na'i ngoona ma'oi rahia hura'ai sereni na awa na'iei ma'oi 'ari hori takisi taragaraa."

Nei Nai Ororiu Di'u Na'i Hourana Ni Aro*(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

18 1Na'i maui 'ohasi 'iraaui rongoiusuri rau boi beia Jisas marau o'ani, "Iatei nai ororiu di'u na'i hourana ni aro?"

2Mia Jisas 'a 'unua mai gare kekerei ma ha'a-urasia na'i maadaau magu o'ani, 3"O'naa 'o bwa'i orisi ma'oi ha'a-anoano'o 'onaai gare, 'o ai'a arari 'anai siri na'i hourana ni aro. 4Ma'ata 'onaa na'oi ha'a-anoano'o 'onaai gareni, 'oi ororiu di'u na'i hourana ni aro. 5'O'naa 'o ha'amaotoa ta nei 'onaai gareni suria 'o ta'ahiau, 'o ha'amaotoau ro'u."

Abui Ha'atehaai Nata Sae*(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

6"O'naa 'ia tei sae nai raba ha'atehaa tanei 'iniraaui nei kekerei 'ini narau hinihiniau, 'a goro do ra ga'i ho'osia ta kae hau na'i 'u'una. Ma rai waia hura'ai asi su'u ma rai ha'adodohia dio. 'Inia na ha'a-mama'ai na 'ia God nai haua tanaai nei nai ha'atehaa tanei 'iniraaui, 'ai ta'aa di'u ro'u wou. 7Ha'arohairaaui di'u i noni nai marewanani. 'Inia ra rago i mareho nara matai ha'ateharaui 'anai hauai ora-ora'a. Ha'amomori, i mareho narai hauai ora-ora'a tanaai inoni rai to'o. Ma'ata 'ai ta'aa di'u ro'u wou tanaa mo'o nai ha'atehaai nata sae 'anai hauai ora-ora'a.

8“Onaa na rimamu ma'ua uwamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horo gaasinga'inia moi. 'A goro do'oi dauai tahi tarau beia moi ta'i rima mana ta'i uwa, baaniai siri na'i 'eu na bwarai kuru beiai rua uwamu mana rua rimamu hako. 9Ma 'onaa ta maamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi kaania ma'oi gaasia. Ai'a goro dorarui awa hakoi rua maamu maraigui gaasi'o na'i 'eu na'i dorani rongomaata'i. 'A goro baania do'oi dauai tahi tarau beia moi ta'i maa.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Garei Siip

Na Teha Baaniai Tara

(Luk 15:3-7)

10Mia Jisas 'a o'ani ro'ua, “Moi 'ome'ome goro. Mou gasi 'adoma'i ha'a-auruhia moi ta nei 'ini'i gare kekerei 'ini. Wai 'unua tana'amou, ni enjel adaa'i ra awa tarau beia Amagu na'i aro. 11'Inai Gare Inoni, 'au boi 'anai ha'atahiraau nei nara teha.”†

12“'A 'ua? 'Onaa ta sae nai to'ora'a ta ta'i 'arangi siip ma ta nei 'ini'i 'ai teha baaniai tara ma ai'aa'a, 'e taha nai haua? 'Ai nugasiraau siwa tangahuru mana siwa na'i hungahunga nara ngaungau iei ma'ai sibaniai nei na ai'aasi. 13Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nai sadoia 'ai wa'ewa'e di'ua 'inia. Mana wa'ewa'e ana 'ai di'uai wa'ewa'e nai haua 'iniraau siwa tangahuru mana siwa na ai'a ai'araau. 14'A o'asi ro'ua Amamoo ara'ai aro. 'A ai'a 'irisia do ta ta'i nei 'iniraau gare kekerei 'ini nai teha mai ai'aa.”

Herehere 'Anai Ha'a-odoodoai Heiho

Na'i Ahoanai Rua Sae Hinihini

15Mia Jisas 'a o'ani ro'ua, “Onaa ta do'oramu 'ai haua ta hereta'aa tana'o, 'oi 'ari haari'o beia ma'oi ha'a-aidangisia 'iniai taritari'a ana. 'Onaa 'a 'adoma'i aratara bei'o 'iniai maho na'o 'unua tanaa, ma kae goro 'inia naasi mamurui awa goro'a aho'i. 16Ma 'onaa 'a ai'a 'adoma'i aratara bei'o, 'oi aho'i 'ari beia ro'ua ta 'oha he'ete'i, ma'ata 'oi 'unua ta ta'i ma'ua rua sae hinihini ma rarui hano bei'o. 'Inia ni Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, “Onaa 'oi rangasia ta abe, ta rua ma'ua oru sae narai awa 'anai bahurongoai taha na'oi maania. 'O gasi pware'i.’ 17Hoita, 'onaa mo'osi 'a ai'a 'adoma'i aratara ro'ua mau bei'amou 'ini'i taha mou maani'i, naasi 'oigui ha'arongoraau sae maua na'i heisoi na'i 'omaa amua. Ma 'onaa 'a bwa'i 'adoma'i aratara ro'ua mau beiraau, ma 'oi here mara sae ahurodo 'inia ma'ua 'onaai sae ta'a'i nara ha-ha'atakisi.

18“Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'e taha namoi ha'aabua na'i ano, 'ia God 'ai 'adoma'i aratara bei'amou 'inia na'i aro. Mana taha namoi ha'awatea na'i ano, 'ai 'adoma'i aratara ro'ua bei'amou 'inia na'i aro.

19“Wai 'unua tana'amou ro'ua, 'onaa ta rua sae hinihini na'i marewanani rarui 'adoma'i aratara 'anai ha'angonia Amagu 'anai haua ta maho, 'ia Amagu ara'ai aro 'ai hauai taha nararui ha'angonia. 20'Ai haua, 'inia

18:11 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatarani.

namoiwou ta dora ta rua ma'ua ta oru sae rai awagoni na'iei suria 'iraaui rai sae agu'i, 'inau wai awa beiraaui."

Mamaani 'Iniai Sae Na Ai'a Raba

'Adoma'i Nugasiai Do'orana

²¹Mia Pita 'a boi beia Jisas ma o'ani 'inia, "Araha, wai 'adoma'i nugasia ha'asiha i do'oragu na awa moi 'anai here ha'ata'aiu? Ha'abiu?"

²²Mia Jisas 'a o'ani, "A bwa'i ha'abiu, 'ai biu tangahuru ha'abiu. ²³'Au ha'atee o'asi suria na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mwaeraha na siba suri'i kaoni nara haa'i sae tatau'aro ana'i beia. ²⁴Na'i 'oha na taraawa'a siba suri'i kaoni, ra waia mai ta'i sae tatau'aro ana na kaoni beia 'ini'i tara'i milion ²⁵na bwara'a tanaa 'anai su'ua. Naasi mwaeraha 'a 'unua dorai waia beiai urao ana mana gare ana'i marai raonga'iniraaui bei'i ro'u i bori adaa'i 'anai su'ua aho'i kaoni ana.

²⁶"Mana saesi 'a topira'i ruru auru tanaai mwaeraha ma ha'angonia wetewete o'ani, 'Oi nugaa ta gere madoraa tanaau mawai su'u'i hako aho'i tana'o i ha'a nau kaoni 'ini'i.' ²⁷Mana mwaeraha 'a ta'ahia ma 'adoma'i nugasia tanaai kaoni ana ma ha'ahura'ahia dadara'a.

²⁸"Oha na saesi 'agu hura'a, ma heisadoi beiai sae na kaoni beia 'ini'i tara'i 'arangi. 'A 'ariwou ma here baabau na'i konokonona ma 'unua tanaa do'ai su'ua'a i kaoni ana. ²⁹Mia mo'osi 'a topira'i ruru auru tanaa ma ha'angonia wetewete do'ai nugaa tanaa ta gere madoraa 'anai su'ua aho'i tanaa i kaoni ana. ³⁰Mia 'a ai'a 'irisia o'asi ma 'unua dorai gaasia siri na'i rumaniho'o. 'Ai awa 'isi tari 'oha nai su'ua aho'i kaoni ana.

³¹"Na'i 'oha na 'iraaui tara'i sae tatau'aro ro'u rau re'iai here na haua mo'osi, rau arunga ta'aa 'iniai here na haua mo'osi marau rangasia'a tanaai mwaeraha. ³²Mana mwaeraha 'a 'unua mai saesi ma o'ani 'inia, 'I'oe 'o ha'i sae tatau'aro ta'aa! 'Iniai ha'angoniau wetewete na'o haua, 'inau 'au 'adoma'i nugasia tana'o i kae kaoni na'o haa beiaui. ³³'A 'ua na'o ai'a ta'ahia ro'ua mo'o na kaoni bei'o 'onaai haua agua tana'o?' ³⁴I mwaeraha 'a taesu'a raha 'ana mo'osi, ma 'unua dorai gaasia siri na'i rumaniho'o marai ha'a-rongomaata'ia. 'Ai awa 'isi tari 'oha nai su'ua hako aho'i ha'a na kaoni 'inia."

³⁵Mia Jisas 'agu 'unua o'ani, "'Ai o'asi ro'u i here nai haua Amagu na'i aro tana'o 'onaa 'o bwa'i huunai 'adoma'i nugasiai do'oramu beiai tahingamu hako."

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Haigaasi

(Mak 10:1-12)

19 ¹Na'i murinau mamaani hako ana Jisas, 'a hano baaniai Provensi Galili ma tarau 'ari nata batarau wai rahai Jordan ma ada na'i Provensi Jiudea. ²'A rago i sae narau hano suria ma ha'agorohiraaui aho'i nei ra daoha.

³Tara'i Farisei rau boi beia Jisas 'inia rau raba ha'imaania 'onaa na heiramai ana 'ai odo-odo beiai Ringe ana'ia Moses. Ma rau songa'inia o'ani,

“A 'ua? Na Ringe ana'ia Moses ra wateai sae 'ai matai gaasia moi urao ana 'inia namoiwou ta maho?”

⁴Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa, “Mou ai'a 'oha'inia gasi taha na 'unua i Usu-usu Maea. 'A 'unua do mau mai taraawa'anai marewana, 'ia God 'a ha'apwa'araa i saemwane mana urao. ⁵Ma o'ani ro'u, ‘Na tarana naasi, na saemwane 'ai nugasia amana mea inana maai hasi beiai urao ana mararui ha'i ta'i abe.’ ⁶Naasi, 'irarua rarugu ai'a 'onaa'ia i rua abe, ma'ata 'e ta'i abe moi. Tarana naasi, na noni 'ai abui hoaiiai taha na 'ia God na ho'ogonia.”

⁷Miraa Farisei raugu songa'inia Jisas o'ani, “Onaa na o'asi, ma 'ua na 'ia Moses 'agu 'unua 'inia do 'ia tei sae nai raba gaasiai urao ana 'ai haua ga'u ta usu-usuni haigaasi tanaai urao ana maigu gaasia?”

⁸Mia Jisas 'a aramiraa o'ani, “'Ia Moses 'a ha'awateai haigaasi suria 'imoo saemwane mou rongoasa mamou ai'a raba araisuriai Ha'atora ana God, me na'i taraawa'a ai'a o'asi he'i'irisina God. ⁹Ma wai 'unua tana'amou, 'iatei nai gaasiai urao ana ma'ai waina ro'u ta urao he'ete'i, 'a taritari'a baaniai urao ana. Ma'ata 'onaa ni urao ana 'a bwane taritari'a baania, naasi 'a matai gaasia moi uraosi.”

¹⁰Miraaui rongoiusuri rau o'ani, “Onaa namoisi ta'i maho nara matai haigaasi 'inia, ma 'a goro do ra ga'i bwa'i ha'iwai.”

¹¹Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa, “Ai'a do 'iraa hako'i mwane sae rai wa'ewa'e 'anai suriai mareho namou 'unuasi. 'Iraa moi nei na 'ia God na 'irisia dorai awa o'asi narai wa'ewa'e 'anai suria. ¹²Tara'i mwane ra ai'a ha'iwai suria ra 'amara, ma tara'i mwane ra ai'a ha'iwai ro'u 'iniai here na tara'i sae nara haa tanaraa 'ada'i abedaa'i. [†]Ma tara'i sae ra ai'a ha'iwai suria ra 'adoma'i ororiu 'iniai heimarungi ana God. 'Ia tei nai matai suriai ha'ausuringa'isi, ma'ai suria.”

'Ia Jisas 'A Ha'arahesi Huniraaui Gare

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³Tara'i sae ra waa'i mai gare tanaa Jisas mia Jisas 'ai dau hungadi bwa'daa'i mai ha'arahesi huniraa. Maagu 'iraaui rongoiusuri raugu ha'a-aburaa. ¹⁴Naasi mia Jisas 'a o'ani, “Moi abui ha'a-bwarasiraa. Moi wateraaui gare marai boi beiau. 'Inia 'iraaui nei ra 'onaairaausi, naasi nei nara arari 'anai awa bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.” ¹⁵Ma dau na'i bwa'daa'i ma ha'agorohiraa. Na'i muri 'agu hano baaniai dorasi.

Sae Toto'ora

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶'E sae na boi beia Jisas ma songa'inia o'ani, “Ha'ausuri, 'e mareho goro taha nawai haua mawaigui daua 'inia i tahi tarau?”

¹⁷Mia Jisas 'a aramia o'ani, “'Iniai 'uaana na'o songa'iniau 'iniai mareho na goro? 'I'oe 'o bwane 'iraraa, 'ia moia God na goro. Ma'ata 'onaa 'o raba dauai tahi tarau ma'oi araisuri'i Ha'atora.”

^{19:12} I here nara haa tanaraa 'ada'i abedaa'i naasi hoe. 'Iraa sae nara hoeraausi, ra'i sae narau tau'aro tanaai mwaeraha maraugu raba awa maea do nei narai abui 'adoma'i ta'a'i 'ini'i urao.

¹⁸Mana saesi 'a songa'inia ro'ua Jisas o'ani, “Ra'i Ha'atora he'ua na'o 'unu'isi?”

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Abui heingahu, abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, abu beri, abui pwari'i na'i kooti, ¹⁹ha'ahoua amamu mia inamu, ma'oi ta'ahiai sae 'etea 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.”

²⁰Mana saesi 'agu o'ani 'inia Jisas, “'Au ha'isuri'i hako'a i Ha'atora 'isi, 'e taha ro'u nawai haa mau?”

²¹Mia Jisas 'a o'ani, “'Onaa 'o raba odo-odo na'i maana God, 'oi 'ari ma'oi raonga'ini'i hakoi toto'ora amu'i ma'oi hauai ha'a tanaraaui pohara. 'Onaa 'oi haua o'asi, 'oi toto'ora na'i aro. Na'i muri 'oigui boi suriau.” ²²'Oha nagu rongoa o'asi, ma hano'a ha'i ahutotou 'inia 'iia 'e sae na toto'ora di'u.

²³Naasi mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, “Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'A 'ome bwara do sae toto'ora 'ai siri na'i heimarungi ana God na awa na'i aro. ²⁴Wai 'unua ro'u o'ani. 'A 'ua? I mwamwaa nara 'unua 'inia kamel 'a matai siri daara'i na'i maanai nila? 'A bwara! Ma bwara di'u ro'u wou tanaai nei na toto'ora 'ana'i siri na'i heimarungi ana God.”

²⁵'Oha 'irau rongoiusuri rau rongoai ha'atee o'asi ana Jisas, rau heimwaota'i di'u marau o'ani, “Romwane! 'Onaa na o'asi, ma 'ome 'onaa do 'a bwa'i ta sae nai dauai tahi tarau!”

²⁶Mia Jisas 'a wanasirau ma o'ani, “Beiai noni 'a bwarai daua haarirau tahi tarau, mei tanaa God mwane maho ra mwada'u moi.”

²⁷Naasi mia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, “'Ome! 'I'ameu meu nugasi'i hakoi mwane mareho amee'i mameu suri'o. 'E heitahari he'ua na 'ia God 'ai haua tana'ameu?”

²⁸Mia Jisas 'a o'ani, “'Oha 'inau i Gare'i Inoni wai heinagu na'i dorani mwaeraha agua 'ana'i heimarungi beiai mena mana raraha na'i marewana haoru, 'i'amoui rongoiusuri agu'i moi heinagu ro'u na'i ta'i tangahuru mana rua dorani mwaeraha 'ana'i marungirau ta'i tangahuru mana rua burungai noni nai Israel. ²⁹'Iatei na nugasiai ruma ana, ma'ua do'orana'i, ma'ua asina'i, ma'ua amana mea inana, ma'ua gare ana'i, ma'ua dorai ano ana 'inia 'a suriau, 'ia God 'ai ha'arago'i tanaai mareho na nugasi'i 'isi. Ma'ai daua ro'u i tahi tarau. ³⁰Na'i madoraasi, 'a ragoi nei nara ororiu na'i 'ohani, rai ha'i sae haari'i moi. Ma ragoi nei nara ai'a ororiu na'i 'ohani, 'ia God 'ai ha'a-ororiurau.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniraau Sae Rau Tau'aro Na'i Mou

20 ¹Naasi 'ia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai sae na hura'a na'i haho'oa ta'aa ma siba sae 'ana'i tau'aro na'i moui grep ana. ²'Oha na sado'i'i tara'i nei, rau 'adoma'i aratara beia 'ana'i dauai ta'i korai ha'a 'ana'i ta'i dangi, ma ha'a-taarirau hura'a 'ana'i tau'aro.

³“Na'i angi siwa haho'oa 'a hura'a ma re'irau ro'u i sae ra awa pwaranga moi na'i dorani maketi. ⁴Ma o'ani 'iniraau, 'Onaa moi 'ari mamoi tau'aro

na'i moui grep agua, wai hori'amou 'iniaia taha na arariai tau'aro namoi haua.' ⁵Marau 'ari narau tagora.

“Na'i atoaa mana'i angi oru na'i abai dangi 'a hura'a ro'u 'anai siba sae. ⁶Na'i angi rima su'urahi 'a hura'a ma re'i'i ro'u tara'i sae ra poru agohe ro'u moi ma o'ani 'iniraaui, ‘A 'ua namou poru agohe moi 'inia na'i dangi bubuni?’

⁷“Miraaui o'ani 'inia, ‘Ai'a ta sae nai ha'atagoraameu.’

“Mia o'ani 'iniraaui, ‘Moi 'ari mamoi tagora beiraaui sae rau tagora na'i moui agua.’

⁸“Na'i ha'ahakonai dangisi 'a 'unua tanaa mo'o na 'omesuriraaui sae ra tagora do'ai 'unurau mai, mai horiraaui. 'Ai taraawa'a beiraaui ruruha rau tagora ha'ahako maigui hako beiraaui ruruha rau tagora tahamora.

⁹“Oha ra horiraaui ruruha ra taraawa'a tagora moi na'i angi rima su'urahi ra ha'a 'ado ta'i korai ha'araui. ¹⁰Mana 'oha ra horiraaui ruruha rau taraawa'a tau'aro na'i haho'oa ta'aa, rau 'adoma'inia do 'iraaui rai dau ha'a raha magu ai'a, 'iraaui ro'u rau 'ado ta'i korai ha'a moi. ¹¹'Agu haa marau taesu'a'a, rau o'ani, ¹²“Iraui ruruha narau tagora ta'i 'aoa moi 'o horiraaui 'iniaia ta'i korai ha'a. Mi'ameu i ruruha nameu tagora raha tanaai sina suriai dangi bubu, 'o hori ha'a-ta'isada'ameu ro'u moi 'onairaaui.’

¹³“Ia mo'o na to'oraui mou 'a o'ani 'iniaia ta'i abe 'iniraaui, ‘Gere sae agua, 'inau ai'a ha'a-bweubweu'a'o. I'oe na'o 'adoma'i aratara 'anai tau'aro maenai ta'i korai ha'a ta'i dangi. ¹⁴Oi dauai horihorimu ma'oi hano. Na'i 'adoma'igu haariaui, 'au 'adoma'inia do 'inau wai hori ha'a-ta'isada'amou hako. ¹⁵'A 'ua? 'A taritari'a 'onaa wai raba hisu 'ini'i ha'a agu'i suriai 'adoma'igu? 'O ga'i bwa'i taesu'a 'iniaia haua aguai mareho na goro 'oha nau here ha'agorohiraaui.’”

¹⁶Mia Jisas 'agu 'unua o'ani ro'u, “Naasi, na'i heimarungi ana God 'iraaui nei ra muri na'i 'ohani, rai na'o. Miraaui nei ra na'o na'i 'ohani, rai muri.”

Orunai 'Oha 'Ia Jisas

'A Maaniai Mae Nai Haua

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷Oha 'ia Jisas 'a hano 'anai Jerusalem, 'a wairaaui beira'i ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana maagu mamaani tanaraau. 'A o'ani, ¹⁸“Moi bahurongo goro. Na'i 'ohanisi gau hahano'a 'anai Jerusalem. Maagu na'i 'isi 'e nei nai usuha'iniaui i Gare'i Inoni tanaraui Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses marai hiiriau 'anai ha'amaesiaui. ¹⁹Rai usuha'iniaui ro'u tanaraui nei ra ai'a Jiu. Rai haikou 'iniaui, rai roroahoau marai rabuau na'i dadaahoro 'anai ha'amaesiaui. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna wai suruta'e aho'i baaniai mae.”

Ha'ausuringa'i 'Iniaia Na'otara Goro

(Mak 10:35-45)

²⁰Na'i muri, urao ana Sebedi mana rua gare ana, 'ia Jems mia Jon, rau boi beia Jisas. Mana urao ana Sebedi 'a topira'i ruru tanaa Jisas 'anai ha'angoni beia 'iniaia ta'i maho.

21 Mia Jisas 'a o'ani, “E taha na'o rabasia?”

Mia o'ani, “Oha 'oi heimarungi na'i hourana amua, 'au 'irisia do 'oi ha'awaterarua i rua gare aguani 'anai heimarungi bei'o. Tanei nai heinagu na'i dora ni mwaeraha na'i aba odomu ma tanei na'i maha.”

22 Mia Jisas 'a o'ani, “I'amurua muru ai'a aidangisiai maho na muru ha'angoniasi! 'A 'ua? Muru ga'i siri moi na'i rongomaata'i na 'inau wai siri iei?”

Miraru aramia o'ani, “Miri ga'i haa moi!”

Mia Jisas 'a o'ani, “Ha'amomori di'u. Murui rongomaata'i ha'a-momori 'onaai rongomaata'i na 'inau wai haa. 23 Ma'ata 'inau 'au bwa'i sigihia 'iatei nai heinagu na'i odogu ma'ua na'i mahagu. 'Iia moi Amagu nai 'unua 'iatei nai heinagu beiau. 'Inia 'ia 'a bwani 'ome sigihiraa.”

24 Oha 'iraau ta'i tangahurui rongoiusuri rau rongoai taha nararu ha'angonia Jems mea Jon, rau taesu'a 'adarua.

25 'Ia Jisas 'a 'unu goniraa mai rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraa, “I'amou bwani 'iraraa do 'iraau mwaeraha mana na'otara adaa'i sae ra ai'a Jiu, rau ha'aba'o 'inia heimarungi narau haua ma goro adaa i haa'i mwani heiatenga'i tanaraau noni. 26 Ma'ata 'i'amou moi abui haua o'asi tana'amou hairiu. 'Iatei nai raba na'otara tana'amou 'ai ha'i sae tatau'aro tana'amou. 27 Mia tei na raba bwauodo, 'ai ha'i slev tana'amou. 28 Moi ha'isuriai herehere agua. 'Inau Gare'i Inoni 'au ai'a boi do 'irai sae rai tau'aro tanaau. Me 'inau 'au boi do 'inau wai tau'aro tanaraau, ma 'anai wateai tahingagu 'anai ha'atahiraa baaniai ora-ora'a.”

'Ia Jisas 'A Ha'a-wanawana i Rua Sae Kuru

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau hano baaniai 'omaai Jeriko, ragoi sae rau haisuri. 30 E rua sae kuru raru heinagu na'i bobonai tara, raru rongoa do'ia Jisas 'a boi suriai tara. Raru awara o'ani, “Araha, pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria!”

31 'Iraau sae rago rau 'unua do rarui papaku. Mirarua rarugu awaawara raha baaniai na'o. Raru o'ani, “Araha, pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria!”

32 Jisas 'a ura papaku ma 'unurarua mai ma songa'inirarua, “E taha na muru 'irisia dowai haua tana'amurua?”

33 Miraru o'ani, “Araha, miri raba wanawana.”

34 Mia Jisas 'a ta'ahirarua, ma dau wou suri'i maadaru'i. Na'i maui 'ohasi mararu wanawana'a mararu hano'a suria Jisas.

'Ia Jisas 'A Ta'e Na'i Dongki

Siri Na'i Jerusalem

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

21 1 Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau gaarangia wou i Jerusalem, rau 'omesia 'ari 'omaai Betfeis gaarangi'ai hungahungai

'Oliv. Mia Jisas 'a ha'a-taarirarua i rua rongoiusuri 'anai 'ari na'o na'i 'omaasi. ²A o'ani, "Murui hano mamurui 'ari nai 'omaa 'ariani ma murui re'iai dongki nara ho'osia na'i 'isi beiai gare ana. Murui wagasirarua mamurui wairarua mai. ³Onaa ta sae nai songa'inimurua ma murui o'ani, "Ia Araha na rabasirarua.' Maagu bwa'i maho'a ro'u nai 'unua."

⁴Marehonisi 'a to'o o'asi ma to'o ha'a-momori'a taha na 'ia God 'a ha'atee rarabeanga'inia beiai Rarabea. 'A 'unua o'ani,

⁵"Naani mareho na'oi 'unua tanaraaui noni nai Jerusalem na awa na'i hungahungai Saeon.

'Ome, na mai mwaeraha amooou.

'Iia 'a manego, 'a ta'e mai na'i hunganai dongki.

Ha'amomori, 'a ta'e na'i hunganai gare dongki."[†]

⁶Hoita, mana rua rongoiusuri raru hua 'onaai 'unua ana Jisas. ⁷Raru waa mai dongki mana gare ana mararu haari'i to'oni bo hura'a adaru'i na'i hungana mia Jisas 'a heinagu ara'a na'i iei.

⁸Ma ragoi sae rau 'ari na'o marau haari'i bwana adaa'i suriai tara, ma tara'i sae ra tabari'i hasi'ei nara hahaa'a mara haari'i hahaa'di na'i tara.

⁹Mana sae ra na'o mana nei na'i murina Jisas rau awaawara. Rau o'ani, "Ha'a-aneaneai pwirana Deved.

Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!

Ha'a-aneanea God na'i aro."

¹⁰Oha na siri a Jisas na'i Jerusalem, 'iraui saenai 'omaa rau wa'ewa'e di'u ma tara'i nei rau o'ani, "Ia tei naasi!"

¹¹Miraaui sae rago rau o'ani, "Ia Jisas, i rarabea baaniai Nasaret na'i Provensi Galili."

'Ia Jisas 'A Taariraau Hura'a i Sae Baaniai Ruma Maea

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹²Mia Jisas 'a siriwou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God ma taraawa'a taariraau hura'ai sae ra horihori mara raoraonga'i na'iei. Ma rihota'ini'i tebol 'anai ori-orisi ha'a mana baba heheinagu adaa'i nei ra raoraonga'i waibora.

¹³Ma o'ani 'iniraau, "I Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, 'Na ruma agua 'e ruma 'anai ha'arahesi.' Mi'amou mou ha'i dorani bainihu 'inia nadaaui sae beriberi."[†]

¹⁴Na'i muri tara'i sae kuru mana sae pwaki ra boi beia na'i 'isi ma ha'agorohiraau aho'i. ¹⁵Iraui na'ohadaaui Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau taesu'a 'oha rau re'i'i ha'abu'oahu na haa'i marau rongoraau'i gare rago narau totoro o'ani, "Ha'a-aneaneai pwirana Deved!"

¹⁶Marau o'ani 'inia Jisas, "O rongoai taha narau 'unua i gare 'isi? 'O ga'i ha'atee ha'a-bwarasiraau!"

Mia Jisas 'a o'ani, "Au rongoa. Ma 'ua? Mou ai'a 'oha'ini'ai dorai Usu-usu Maea na 'unua do 'ia God 'ai 'a'auhiraau'i gare kekerei miraaui gare ra bura'i

huta marai huunai ha'a-aneanea?"† 17Mia Jisas 'a hura'a baaniai Jerusalem ma 'ari na'i Betani nagu mauru na'iei.

'Ia Jisas 'A Ha'atee Murisiai Hasi'e'i

Nara 'Unua 'Iniai Fig

(Mak 11:12-14; 20-24)

18Na'i haho'oa, 'oha 'ia Jisas 'a aho'i mai 'anai Jerusalem, 'a hioro. 19Ma re'iai hasi'e'i nara 'unua 'iniai fig na ura na'i bobonai tara ma 'ariwou do'ai re'ia 'onaa 'a hungu. Magu ai'a, nai'i moi na rawa nara awa. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "A bwa'i ta 'oha'a ro'u na'oigui hungu." Mau 'ohasi mana hasi'eisi 'a nugu'a.

20'Iraau rongoiusuri rau heimwaota'i di'u, rau o'ani, "A he'ua na nugu raurau moi 'inia i hasi'eini."

21Mia Jisas 'a o'ani 'inirau, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'Onaa moi hinihini mamou bwa'i 'adoma'i heiruarua'a, mou ga'i matai ha'atee murisia ro'u i hasi'eisi. Mamou ga'i matai haa'i tara'i ha'abu'oahu ro'u nara raha baaniai nei nau hauasi. 'O ga'i 'unua moi tanaai hungahungani o'ani, "Oi sara baaniai dorani ma'oi hura'ai asi! Ma'ai matai 'onaaia moi 'unua amua. 22'Oha 'oi ha'arahesi tanaa God 'anai ha'angonia ta maho, 'ai matai haua moi tana'o, 'onaa 'oi hinihini."

Heisonga'i 'Inia Tei Na Hauai Mena

Tanaa Jisas

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ada na'i Jerusalem, 'a siri na'i Ruma Maea ana God ma ha'ausuriraau sae. 'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi ma tara'i saemaua adaa'i Jiu rau boi beia marau o'ani, "Oi 'unua tana'ameu, 'iatei na 'unua tana'o do'oi matai haa'i mareho 'isi?"

24Mia Jisas 'a 'unua o'ani, "Wai matai aramia heisonga'i amoo 'onaa moi aramia ro'u i heisonga'i nawai haua tana'amou. 25'Iatei na 'unua tanaa Jon 'anai bwareomaearaau noni? 'Ia God ma'ua inoni?"

Rau hadahada haarirau hairiu o'ani, "Onaa nagai 'unua do 'ia God, me 'iia 'ai o'ani, 'Ma 'ua namou ai'a hinihinia 'inia Jon?' 26Ma 'onaa nagai 'unua do 'irau moi inoni nara 'unua tanaa, miraau sae rago rai taesu'a marai haua ta here gagaau. 'Inia rau hinihinia do'ia Jon 'e rarabea." 27Ma rau o'ani 'inia Jisas, "Meu ai'a 'iraraa."

Mia Jisas 'agu o'ani 'inirau, "Nau bwa'i rangasia ro'u tana'amou 'iatei na 'unua tanaa do wai matai haa'i mareho 'isi."

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Rua Gare Mwane

28Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'inirau, "Moisu rongoa ga'u i heiha'auu nawai hauani mawaigui rongoai 'adoma'imoo'i 'inia. 'E ta'i sae na to'oraai rua

gare mwane, ma o'ani 'iniai gare na hutai na'o, 'Mama, na'i dangini 'oi 'ari ma'oi tagora na'i moui grep.' ²⁹Mia o'ani, 'Inau 'au 'age.' Na'i muri 'a orisiai 'adoma'ina ma hano na tagora. ³⁰Mia amadarua 'a 'ariwou beiai nata abe na hutai muri ma 'unua ro'u tanaa. Mia o'ani, 'Io, 'a goro moi.' Ma'ata na'i muri magu ai'a hano'a."

³¹Mia Jisas 'agu songa'iniraaui o'ani, "Mou 'adoma'inia do'ia tei 'iniraruai rua garesi na araisuriai amadarua?" Miraaui o'ani, "I gare tahamora." Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'Iraaui sae ha-ha'atakisi nara beriraaui noni miraaui urao horihori raai siri na'i na'o 'ini'amou na'i heimarungi ana God. ³²'Inia 'oha na 'ia Jon Bwareomaea 'a boi 'anai ha'ata'inia tana'amoui awaha odo-odo namou ga'i awasuria, 'iraaui narau hinihinia, 'i'amou mou ai'a. Rei'uaa namou 'omesia dorau rihosi, me 'a bwara mau ro'u tana'amou i rihosi ma'ua 'anai hinihinia Jon."

Ha'atee Heiha'auu 'Iniraaui Sae Ta'a'i Narau 'Omesuriai Moui Grep

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Moi rongoa ro'u i nata ha'atee heiha'auuni. 'E ta'i sae na hasiai moui grep. 'A bara garia ma tagoraai dora 'anai rosirosi grep na'iei 'anai tagora waen. Ma ha'a-urasia ro'u i ruma ahaaha 'anai 'ome'ome 'ini'i maeronga. Na'i muri 'agu sadoi'i sae 'anai tau'aro maedi hua 'anai 'omesuriai mou ma hano na awa na'i kantri he'ete'i. ³⁴Na'i madoraa 'anai husi'i grep 'a ha'ataari'i wou sae tatau'aro ana'i 'anai waa aho'i tanaai wadui grep ana. ³⁵Miraaui sae narau 'omesuriai mousi, rau dauraui marau ngahu ngahuai ta'i abe, rau ngahu ha'amaesia nata nei marau buta ha'amaesia nata abe ro'u 'iniai hau. ³⁶Na'i muri 'agu ha'ataari'i ro'u tara'i sae tatau'aro ana'i. Na'i 'ohani rau rago di'uai ruruha na'i na'o. Miraaui sae narau 'omesuriai mou, rau haua ro'u mau i ta'i herehere nara haua 'adaui ruruha na'i na'o.

³⁷"Ha'ahakona 'a ha'ataaria 'ari huunai gare ana. 'Iia 'a 'adoma'inia dorai ha'ahoua. ³⁸Na'i 'oha rau re'ia rau o'ani, 'Naasia mo'o naigu to'oraai mousi na'i 'oha nai mae amana. Gau magai ngahu ha'amaesia magai to'oraa nagaau i mou.' ³⁹Rau 'ariwou marau daua. Rau waia hura'a na'i murinai mou naraugu ngahu ha'amaesia na'iei."

⁴⁰Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui Na'ohadaui Piriisi miraaui saemaua adaa'i Jiu, "Mou 'adoma'inia do'e taha nai haua mo'o na to'oraai moui grep naasi 'adaui sae 'isi na'i 'oha 'ai aho'i mai?"

⁴¹Miraaui o'ani, "Ai ngahu ha'amaesiraaui sae ta'a'i 'isi, mai nuga'i tara'i sae he'ete'i ro'u 'anai 'omesuriai mou nei narai matai haa'i tanaai hua na ga'i to'ora'i na'i 'oha narai mauai grep."

⁴²Naasi mia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraaui, "Mou ai'a 'oha'inia gasi taha na 'unuai Usu-usu Maea na o'ani,

'Na hau na 'iraaui sae tatau'aro ruma rau 'itaa,
naia naagu ha'i hau na ororiu di'u na'i bani anai ruma.

'Ia Araha God na haua do'ai o'asi,
magau wa'ewa'e di'u 'inia.'^f

⁴³“Na tarana naasi nawai 'unua tana'amou. Na'i na'o 'ia God 'a 'ome sigihi'amoui ai Jiu 'anai awa bahainai heimarungi ana. Ma na'i 'ohani 'ai orisi'amou mai ha'awateraau noni he'ete'i narai matai hungu 'ini'i huudi hua goro 'anai awa na'i bahainai heimarungi ana. ⁴⁴Ia tei nai agusu na'i hausi, 'ai maara ta'aa. Mia tei na hausi 'ai ahoda hunia, 'ai meme'a.”

⁴⁵Na'i 'oha 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaua adaa'i Jiu rau bahurongoa Jisas, rau aidangisia do ni ha'atee heiha'auu na haa'i ra to'iraaui.

⁴⁶Marau raba dau'a Jisas dorai ha'a-mama'aia, maraugu magugu do ra gasigu ha'agogoru i sae rago. 'Inia ra hinihinia do 'ia Jisas 'e rarabea.

Ha'atee Heiha'auu 'Abaiai Ngaugoni

Na'i Ha'aha'iwai

(Luk 14:15-24)

22 ¹Ia Jisas 'a haa'i ro'u tara'i mamaani heiha'auu tanaraui sae rago. ²A o'ani, “I heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mwaeraha na hauai ngaugoni 'oha na ha'iwai gare mwane ana. ³A ragoi sae na ari'ahuraaui. Ma na'i 'oha na agau hako'i mwane maho, 'a ha'a-taariraaui hura'a hako'i sae tatau'aro ana'i 'anai 'unuraaui mai sae na ari'ahuraaui, maagu 'iraaui sae 'isi, ra kakawata'i boi 'anai ngaugonisi. ⁴Na'i muri 'a ha'ahanori'i tara'i sae tatau'aro he'ete'i ro'u ma o'ani 'iniraaui, ‘Moi 'ari mamoi 'unuraaui mai sae nagau ari'ahuraaui marai boi raurau. 'Inia na mwani maho ra agau'a, na mwani kau pwapwanato'a agu'i nara ngahui'i ra ha'amatota'i hako'a!

⁵“Mana'i 'oha narau 'ariwou, ni sae ra ari'ahuraaui raugu da'ata'inia moi mwaeraha marau poru agohe moi 'ini'i taha rau haa'i. Tara'i abe rau 'ari moi suri'i mou adaa'i, ma tara'i abe rau 'ari dora narau tau'aro suri'i. ⁶Ma tara'i abe rau dau'i sae tatau'aro ana'i mwaerahaui marau here ha'ata'airaaui mara ngahu ha'amaesiraaui.

⁷“Mana mwaeraha 'a taesu'a di'u ma ha'ataarai ruruha hehei'oi ana narau ngahu gata'iniraaui sae hahaingahu 'isi mara suungiai 'omaa adaaui. ⁸Naasi mwaeraha 'agu o'ani 'iniraaui tara'i sae tatau'aro ana'i ro'u, ‘I sae nau ari'ahuraaui, rau ai'a arari 'anai boi, maagu mwane maho 'anai ngaugoni ra agau hako'a. ⁹Naasi moi 'ari suri'i tara raha suriai 'omaa mamoi ari'ahua namoiwou ta sae namoi sadoia marai boi 'anai ngaungauni.’

¹⁰“Miraaui sae tatau'aro ana'i mwaeraha rau 'ari marau waa'i mai mwane sae. Tara'i nei ra'i sae hehere ta'aa ma tara'i nei ra'i sae goro. I ruma 'anai ngaungau na'iei 'a honu ha'atai 'ini'ai sae. ¹¹'Oha na mwaeraha 'a boi 'anai re'iraaui sae narau boi, 'a re'ia'a i ta'i sae na ho'osiai bwana he'ete'i na ai'a arari 'anai ho'osia na'i ha'aha'iwai. ¹²Ma o'ani'a 'inia, ‘Gere sae agua, 'a he'uai siri mai amua na'i 'ini? 'Inia i'oe 'o ai'a ho'osiai bwana na 'ome

marasinai ha'aha'iwai.' Mia mo'osi 'a ai'a aramia 'inia ta mareho. ¹³Mana mwaeraha 'a o'ani 'iniraau sae tatau'aro ana'i, 'Moi dau mamoi ho'osi'i uwana'i mana rimana'i mamoi gaasia hura'ai dora kuhi. Na'i 'isi rai angi marai 'ara ha'angingita'i rihodaa'i na'iei.'”

¹⁴Mia Jisas 'agu o'ani, “'A ragoi nei na 'ia God 'a ari'ahuraa ma'e taringai nei moi na 'ome sigihiraa.”

Heisonga'i 'Abaiai Hori Takisi

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵'Iraau Farisei narau awa 'isi rau hano baaniai dorasi marau ha'aradorado 'anai sadoia ta here narai ha'a-bweubweu'aa Jisas 'inia, neina 'ai 'unua ta maho taritari'a narai ha'a-mama'aia 'inia.

¹⁶Na'i muri, rau soigoniraa mai tara'i rongoiusuri adaa'i bei'i tara'i ai Jiu nara wa'ewa'e 'inia heimarungi ana Herod.⁷ Rau ha'a-taariraa 'anai taha beia Jisas marau songa'inia o'ani, “'Ha'ausuri, meu 'iraraa dona mwane maho na'o 'unu'i ra ha'a-momori hako ma'o ha'ausuriraaui noni 'ini'i taha 'ia God na 'irisiai noni 'anai haa. Ma na'i 'oha na'o ha'ausuriraaui, rei'uaa na 'e sae he'ua na bahurongo'o, mana ha'ausuringa'i amu'i ra ta'isada moi. ¹⁷Naasi, meu raba rongoai 'ado'adomu. 'A 'ua? Na'i ringeringe agaau, 'a odo-odo dogai hori takisi tanaai mwaeraha raha na'i Rom ma'ua ai'a?”

¹⁸'Ia Jisas 'a bwani 'iraraa 'ado'ado ta'aa na awa na'i 'adoma'idaau na'i 'oha narau hauai heisonga'isi ma o'ani 'iniraau, “'I'amou ra'i sae pwapwapwaaari'i! 'A 'ua namou raba ha'a-bweubweu'aaui 'anai 'unuai maho na taritari'a? ¹⁹Moisu waa mai ta korai ha'a nara matai haa 'anai hori takisi.” Miraaui haua tanaa.

²⁰Mia o'ani 'iniraau, “'Na atana tei mana nununa tei na awa na'i korai ha'ani?”

²¹Miraaui o'ani, “'Na atana Mwaeraha adaaui Rom mana nununa.”

Maagu o'ani 'iniraau, “'Onaa na o'asi, mamoi haua tanaa Mwaeraha i taha 'ia na to'oraa, mamoi haua tanaa God taha 'ia God na to'oraa.”

²²'Oha rau rongoai ha'atee ana o'asi, rau heimwaota'i di'u marau hano'a baania.

Heisonga'i 'Abaiai Suruta'e Aho'i

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³Na'i maui dangisi tara'i Sadiusi ra boi beia Jisas. 'Iraausi rau ai'a hinihinia do 'irai noni rai suruta'e aho'i baaniai mae, miraaui songa'inia Jisas o'ani, ²⁴“'Ha'ausuri, 'Ia Moses 'a 'unua do 'onaa ta sae nai waina ta urao maigu mae baania ha'i ai'a to'o gare, 'i do'orana mo'osi 'ai waina ro'u i uraosi. Mana gare na rarui to'ora'i, rai 'unu'i 'ini'i gare ana'i do'orana na maesi, neina burungana 'a bwa'i hako.

^{22:16} Herod: 'Ia Herod 'e ai Rom. 'Iraau Farisei rau 'itaa di'u i heimarungi adaaui Rom. Naasi, 'oha rau mwa'emwa'e 'anai tau'aro goni beiraui Jiu nara aba beia Herod, 'a ha'ata'inia dorau huunai 'itaa Jisas.

25“Hoita, na'i na'o, 'e biu ha'ido'orada nara awa na'i 'omaa ameeuni. Nei tahamora 'a ha'iwai ma mae ha'i ai'a to'o gare, mana do'orana na hutai muri 'a waina ro'u i urao na mae baania do'orana na hutai na'o. 26Ma mae ro'u ha'i ai'a to'oraa ta gare, mana uraosi 'a waina ro'u i nata do'oradarua i rua ha'ido'orada nararu maesi. Ma o'asi moe'a tari 'oha na biu ha'ido'oradasi raugu buna waina hako i ta'i uraosi. 27Ha'ahakona mana uraosi 'a mae ro'u.

28“Hoita, na'i 'oha ni suruta'e aho'i, 'iatei 'iniraaui ha'ido'orada 'isi naigui to'oraai uraosi? 'Inia 'iia 'a waidaaui hako i biu ha'ido'oradasi.”

29Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Mou taritari'a ha'atai! 'I'amou ai'a aidangisiai Usu-usu Maea mamou ai'a aidangisia ro'u i taha na mena ana God 'ai matai haua. Naia namou to'oraa 'inia 'ado'ado bweubweu'asi.

30Na'i 'oha 'iraaui sae rai suruta'e aho'i, 'a bwa'i sae nai ha'iwai. 'Iraau rai 'onaairaaui enjel na'i aro nara ai'a ha'iwai. 31'Io, ma wai ha'a-aidangisi'amou ro'u 'inia suruta'e aho'i. 'A 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai taha na 'ia God 'a 'unua tana'amou na'i Usu-usu Maea 'abaiai suruta'e aho'i? 'A 'unua o'ani, 32‘Inau naasi God ana Ebrahim, mia Aisak mia Jekop.’† Mana God naasi, ai'a God adaui nei ra mae, me 'e God adaui nei ra tahi. Naasi 'a ha'ata'inia doni waira orusi rau tahi mau, rei'uaa narau bwane mae.”

33'Oha na mwani sae rago 'isi ra rongoai taha na 'unua Jisas, rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i.

Heisonga'i 'Abaia Ha'atora Na Ororiu Di'u

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34'Oha 'iraaui Farisei rau rongoa do'ia Jisas 'a ha'a-papakuraau Sadiusi, rau ruru goni 'ana'i ha'aradorado maraugu 'ariwou beia Jisas. 35'E ta'i 'iniraaui 'e Ha'ausuri 'ana'i Ringe ana'ia Moses, 'a hauai ta'i heisonga'i 'ana'i ha'imaania Jisas. 36'A o'ani, “Ha'ausuri. I Ha'atora he'ua na ororiu di'u baani'i hako i mwane Ha'atora.”

37Mia Jisas 'a o'ani, “'Oi ta'ahiai Araha God amua 'iniai tahingamu hako mana ahumu hako mana 'adoma'imu hako.† 38Naasi Ha'atora na ororiu baani'i hakoi mwane Ha'atora. 39Nata nei na ororiu ro'u, 'Oi ta'ahiai nata sae 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.’† 40I Ringe hako ana'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea ra awa hako na'i bahainai rua Ha'atorasi.”

Heisonga'i 'Inia Mo'o Nai Ha'atahiraaui Jiu

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41Na'i 'oha na 'iraaui Farisei rau awa mau beia Jisas, 'ia Jisas 'a songa'iniraaui o'ani, 42“Mou 'adoma'inia do Ha'atahi 'e pwirana tei?” Miraaui o'ani, “'E pwirana Mwaeraha Deved.”

43Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Ma 'ua na Hi'ona Maea 'agu haua 'inia tanaa Deved i 'ado'ado nagu 'unua 'inia do 'i Ha'atahi naasi 'ia Araha ana? 'Ia Deved 'a 'unua o'ani,

44 “Ia Araha God 'a ha'atee o'ani 'inia Araha agua,
 'Oi heinagu na'i aba odogu
 'anai heimarungi beiau,
 tari 'oha wai nugaraau i maerongamu
 na'i bahainai heimarungi amua.”[†]

45 Na'i 'oha na 'ia Deved 'a 'unua do 'ia Ha'atahi 'e Araha ana, 'a ha'ata'inia do 'ia Araha ai'a do'e pwirana moi, ma'ata 'iia Araha ro'u ana.” 46 Na'i 'ohasi ai'a ta ta'i nei 'iniraaui Farisei nai aramia. Taraawa'a mau na'i 'ohasi ai'a ta ta'i nei 'iniraaui'a ro'u naigui raba haua ro'u ta ta'i heisonga'i.

Ha'abasu 'Iniai Barongadi Saemaua adaa'i Jiu

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-52; 20:45-47)

23 ¹Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui noni hunga mana rongoiusuri ana'i,
²“I tau'aro adaui Ha'ausuri 'anai Ringe miraaui Farisei naasi 'anai mamaani ruhasi'i 'ado'ado 'ada'i taha ra awa na'i Ringe ana'ia Moses.
³Mareho rai maani'i, moi araisuri'i mamoi ha'isuri'i. Ma'ata moi abu 'onaairaaui. 'Inia rau ai'a ha'isuri'i taha narau ha'ausuri'amou 'ini'i! ⁴Rau ha'ahihi'amou 'ini'i mwani ringeringe nara bwara 'anai ha'isuri'i maraugu ai'a gere 'a'auhi'amou 'anai araisuri'i.

⁵“Mwani maho rau haa'i rau haa'i do 'iraaui sae rai wanasiraaui marai ha'a-ta'eta'eraui 'ini'i. Rau ha'araha'i gere anga narau ho'osi'i na'i rimadaa'i ma na'i hauraedaa'i nara awaiei tara'i tatara i Usu-usu Maea. Mana'i gaodi to'oni tewa adaa'i rau ha'atewa'i ro'u aurui gere hasiwaro[†] nara kurukuru suri'i. ⁶Na'i suri'i ngaugoni mei suri'i rumani ha'arahesi rau raba heinagu moe'a suri'i dora ororiu. ⁷Oha rau 'ari suri'i dorani maketi, rau 'irisia di'u dorai ha'a-ta'eta'eraui mana 'unuraui 'inia ha'ausuri.

⁸“I'amou moi abui 'irisia dorai 'unu ha'ausuri 'ini'amou, 'inia 'e ta'i sae moi na ha'ausuri'amou, 'inau. 'I'amou hako ra'i ha'ido'orada. ⁹Moi abui 'unu Ama ro'u 'inia ta sae ni marewanani. 'Ia moia God naasi Amamooi na awa na'i aro. ¹⁰Moi abui 'irisia dorai 'unu bwauodo 'ini'amou 'inia 'e ta'i bwauodo moi, 'iia naasi Ha'atahi. ¹¹Iatei nai bwauodo 'ini'amou, 'iia naasi nai ha'i sae tatau'aro namooi. ¹²Iatei nai ha'a-ara'ahia haaria, 'ia God 'ai ha'a-auruhia. Mia tei nai ha'a-auruhia haaria, 'ia God 'ai ha'a-ara'ahia.

¹³“Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou ai'a raba siri na'i heimarungi ana God mamougu ha'a-bwarasiraaui ro'u i nei nara bonasiai siri na'iei.

¹⁴“Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou ha'a-bweubweu'araui nao 'ini'i ruma adaa'i mana mareho narau to'ora'i. Mana 'oha mou ha'arahesi, mou

^{22:44} Psalm 110:1 ^{23:5} Gere hasiwaro: I hasiwaro 'isi ra ha'ata'inia do ra ha'ahoua God. Rau suriai ringe na 'ia God na 'unua na'i Nambas 15:37-41. Ma'ata, 'iraaui Farisei ra raba ha'atewa'i 'anai ha'ata'inia do 'iraaui rau ha'ahoua di'u a God baaniraaui mwani sae hako.

pwari'i ha'amaesiraau noni 'anai haa'i rihunga'i tewa. Moi aidangisia do na ha'a-mama'ai, 'ia God 'ai ha'arahaa ro'u wou tana'amou.

15“‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou tau'aro raha 'inia 'ari suriai mwane dora, na'i asi mana'i toro 'anai sadoia ta sae 'anai rihosia ma do'ai awasuri'i ha'ausuringa'i amoo'i. 'Oha nagu suri'amou, na barongana'i ra ta'aa di'u ro'u wou mana ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai haua tanaa na'i dora ni rongomaata'i, 'ai raha di'ua i ha'a-mama'ai nai haua tana'amou.

16“‘Ai ta'aa di'u tana'amou, 'inia mou 'onaai sae kuru na na'otaradaaui noni. Mou ha'ausuriraau sae do 'onaa rai tohe na'i atanai Ruma Maea ana God beiai duruduru nara haua, 'a ai'a 'ua 'anai horoosiai durudurusi. Me 'onaa rai tohe na'i gol na awa na'i Ruma Maea, 'a ororiu di'u dorai abu horosia.

17“‘I'amou kuru mora mamou bweu! Ni Ruma Maea ana God 'a ororiu di'u baani'i gol, suria naasi maho na ha'amaea'i gol 'isi 18Mou 'unua ro'u do 'onaa rai tohe na'i dora ni suu ho'asi beiai duruduru nara haua, ai'a 'ua 'anai horoosiai durudurusi. Me 'onaa rai tohe na'i ho'asi na awa na'i hunganai dora ni suu ho'asi, 'a ororiu di'u dorai abu horosia. 19Mou kuru! Ni dora ni suu ho'asi 'a ororiu di'u baaniai ho'asi, suria naasi maho na ha'amaeaa i ho'asi. 20Naasi, 'iatei na tohe na'i dora ni suu ho'asi beiai duruduru na haua, 'a tohe ro'u na'i ho'asi na awa na'i hungana. 21Mia tei na tohe na'i atanai Ruma Maea beiai duruduru na haua, 'a tohe'a ro'u na'i atana God, 'inia 'iia 'a awa na'i Ruma Maea. 22'Iatei na tohe na'i aro beiai duruduru na haua, 'a tohe ro'u na'i dora ni mwaeraha ana God ma tohe ro'u na'i atana God, 'inia 'ia God 'a heinagu na'i dora ni mwaerahasi.

23“‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! 'Inia rei'uaa namou wate'i tanaa God tangahurudi gere mareho rawa kekerei ta'a'i nara ha'angaugoro i mahoingau, ma'ua tara'i mareho ro'u suri'i mou amoo'i, mi'amou mou ai'a araisuri'i mareho raha nara awa na'i ha'ausuringa'i anai Ringe ana Moses. Mareho 'onaai haa'i here ra odo-odo tanaraaui sae, 'a'auhiraau sae ha-ha'aroha'a ma 'anai ha'a-momori suri'i mwani maho namou haa'i. 'A goro i wate'i moi mareho kekerei o'asi tanaa God, ma'ata 'a ta'i kaeni goro di'u 'onaa mou ga'i haa'i ro'u i mareho raha. 24'I'amou naasi sae 'anai na'otara mamougu 'onaai sae kuru. 'Oha mou bonasiai suri'i mwani gere ringe nara ai'a taraa ororiu, mamougu kaku'a'i mwani nei nara ororiu, mou here 'onaai sae na tau'aro raha 'anai rahiai gere abei nono baaniai panikeni wai, magu ai'a aidangisia do 'a gonohiai abei kamel.

25“‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou 'onaai sae na wasi ha'a-wadiwadi'i abedi panikeni mana abedi rabo'o, mana rarodi ra do'o'a moi. 'Inia 'omehamou 'a kae goro na'i maadaaui sae, ma na'i raromamoo'i, naia haariai hairaurau mana 'ado'ado 'anai ha'a-wa'ewa'e'amou haarimoo. 26'I'amou Farisei mou 'onaai sae kuru. Moi wasi ha'a-wadiwadia ga'u i raronai panikeni mana raronai rabo'o, maigu wadiwadi ro'u i abena.

27“‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou 'onaa heri nara here ha'a-'omegoroa. 'A 'ome goro moi na'i abau 'omaa, mana'i raroni 'a honu 'ini'i surisuri mana sae mae ra ngabo. 28Marehosi 'a to'i'amou, 'inia 'omehamoou 'a kae goro na'i maadaaui sae, ma na'i raromamoo'i, 'a honu 'inia pware'i mana ora-ora'a.

29“‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i rarabea na 'iraau wauwa amoo'i rau ngahu ha'amaesi'i 'oha bwani mamou here ha'a-'omegoro'i barabaradaa'i sae odo-odo na 'iraau ro'u narau ha'amaesi'i. 30Mamou 'unua do 'onaa moi awa na'i madoraasi mou ga'i bwa'i 'a'auhiraau wauwa amoo'i 'anai ngahu ha'amaesiraau rarabea 'isi. 31'Oha namou 'unua do 'iraau ra'i wauwa amoo'i, mou rangasia ha'a-momori'a do 'i'amou ra'i pwireadaa'i sae narau ngahu ha'amaesiraau rarabea. 32Naasi, moi ha'a-rosia wou i here ta'aa rau hauai wauwa amoo'i 'oha bwani. 33'I'amou mwani mwaa ta'a'i! 'Ai he'ua namoigu hora 'inia baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'a nuga mamasi'amou 'inia na'i dora ni rongomaata'i?

34“‘Naasi, wai 'unua tana'amou. Wai ha'ataari'i rarabea mana sae madoma mana ha'ausuri tana'amou. Moi taritarirau suri'i mwani 'omaa 'anai here ha'ata'airau. Tara'i nei 'inirau moi ngahu ha'amaesi'i, tara'i nei moi rabu ahita'ini'i na'i dadaahoro, ma tara'i nei moi rorohorau suri'i ruma ni ha'arahesi. 35Suriai haua amoo o'asi, 'i'amou namoigui dau ha'a-mama'ai 'ini'i sae odo-odo ana'ia God nara bwani ngahu ha'amaesiraau mau mai, taraawa'a mau na'i 'oha 'ia Kein 'a ngahu ha'amaesia Ebol tari beia Sakaraea, gare ana Barakaea na 'i'amou ai Jiu mou ngahu ha'amaesia na'i ahoanai dora ni ho'asi mana Ruma Maea ana God. 36Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i'amou inoni na'i 'ohani naigu auru hunimoou i ha'a-mama'ai nai haua God 'ini'i mae nara haa'i sae 'isi.’”

'Ia Jisas 'A Angisiai Jerusalem

(Luk 13:34-35)

37Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “‘Ei Jerusalem, Jerusalem. 'I'amou namou ngahu ha'amaesi'i rarabea mamou buta ha'amaesi'i sae heitaroha'i ana'ia God 'ini'i hau. 'A rago i 'oha nau rabasia domoi boi beiau 'anai 'omesuri'amou 'onaa bi'a i kua na abwa bwarasi'i gare ana'i. Mi'amou ai'a rabasia. 38Naasi moi rongoa! 'Ia God 'a hano'a baaniai 'omaa mana Ruma Maea amoo. 39Mawai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta 'oha namoigu 'omesiau tari 'oha namoi ha'atee o'ani, 'Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai.’”

'Ia Jisas 'A Ha'arangasia Hura'a

Do Ruma Maea Rai Kaia

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

24 'Oha 'ia Jisas 'a hano baaniai Ruma Maea ana God, 'iraau rongoiusuri ana'i rau 'ariwou beia marau maania tanaa i 'ome goro

na haa i Ruma Maea mana mwani gere ruma garigaria. ²Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Mou re'i'i mwani ruma 'isi? 'E 'oha nai boi mau na bwa'i ta ta'i hau 'ini'i hau 'isi naraigui awa suri'i dora nara heinagu suri'isi. Na mwane hau 'isi rai gaasi'i dio. 'E mareho ha'a-momori nau maania tana'amounisi.”

Ha'abasu 'Ini'i Maho Ta'a'i Narai Siri Mai

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³Na'i muri 'ia Jisas 'a heinagu na'i hungahungai 'Oliv. Miraauui rongoiusuri ana'i rau boi haariraaui beia marau o'ani 'inia, “Oi maania tana'ameu i 'oha he'ua nai to'o i mareho na'o maania ani? Ma 'e ha'ara he'ua na mei re'ia na meigu 'iraraa 'inia do 'a gaarangi'a i ha'ahakonai dangi mana madoraa na'oi aho'i mai?”

⁴Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Moi 'ome'ome goro. Ra gasi ha'ateha'amou tara'i sae. ⁵'Inia 'ai ragoi nei narai boi heitaroha'i na'i atagu narai o'ani, “Inau naasi Ha'atahi.’ Ma'ai ragoi nei narai ha'ateharaau 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i nara ai'a ha'a-momori. ⁶Moi rongo'i rongo raha suri'i hei'oi nara to'o gaarangi mana taroha 'ini'i nei ra to'o ha'atau. Ma'ai abui ta'aabemoou. 'Inia mareho 'isi rai to'o o'asi'a, ma ai'a do naasi'a i ha'ahakona dangi. ⁷'Iraau sae na'i ta'i kantri rai 'ari marai heingahui beiraaui sae na'i nata kantri. I hioro raha 'ai to'iraaui sae suri'i tara'i dora mana nunu raha rai 'ihara'ini'i tara'i dora na'i marewana. ⁸Maho 'isi 'e taraawa'adi moi rongo maata'i, 'onaai urao naga taraawa'a maesi ahu 'anai ha'ahutaai gare.

⁹“Na'i madoraasi, sae suri'i mwani dora hako na'i marewana rai 'utai'amou suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. Rai dau'amou 'anai nora ta'ai'amou marai ngahu ha'amaesi'amou. ¹⁰'Ai ragoi sae hinihini naraugu bwa'i raba hinihinau'a. 'Iraau rai 'itaraau hairiu marai usuha'iniraaui tanaraui maerongadaa'i. ¹¹Na'i 'ohasi 'ai ragoi rarabea pwapwaaari'i rai ta'eha mai, ma'ai ragoi sae narai ha'ateharaau 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i nara ai'a ha'a-momori. ¹²Suriai haa'i moe'a adaa'i here ra ta'a'i, gaarangi 'iraaui hako sae ra bwa'i to'oraa'a i heita'ahi. ¹³Ma 'onaa moi ura baabau tari ha'ahakonai madoraa ta'aasi, moigu daua namoou tahi tarau. ¹⁴Mana Taroha Goro 'abaiai heimarungi ana God rai taroha'inia hura'a 'ari suriai marewana hako neina mwani noni hako rai rongoa, maigui boi ha'ahakonai dangi.”

'Ia Jisas 'A Ha'arangasiai Taha Nai To'o Na'i Jiudea

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ta 'oha, 'i'amou moi re'iai mareho na ta'aa di'u na 'ia God na 'itaa. Naia naasi mareho na 'ia Rarabea Daniel 'a ha'atee rarabeanga'inia na'i 'oha bwani. 'Ai ura na'i Ruma Maea mai ha'ata'ai ai dorasi na'i maana God. 'Iatei na'oi 'oha'inia ha'ateeni, 'oi ha'imaania aidangisia ma'ata'a i 'ado'ado 'ana. ¹⁶Hoita, 'onaa 'oi awa na'i Provensi Jiudea na'i madoraasi, 'oi hora ta'eha suri'i hungahunga 'anai bainihu.

17¹Onaa 'oi awa hura'a i buriinai ruma amua, 'oi hora'a! 'Oi abui siri aho'i na'i ruma 'anai rahi'i tara'i mareho amu'i. 18¹Onaa 'oi awa na'i mou amua, 'oi abu aho'i 'ari ruma 'anai hauai bwana amua. 19¹Ha'a-arohai'araau di'u i urao ra pote mana hasuuri'i, 'inia 'ai bwara tanaraau hora. 20¹Moi ha'arahesi mana madoraasi 'ai abui to'o na'i 'oha na rangi ro'aro'a ma'ua na'i dangi ni mamaro. 21¹Inia ni rongomaata'i na'i madoraasi, 'ai ta'aa di'u baani'i mwane rongomaata'i nara taraawa'a mau na'i madoraa na ha'apwa'araa God i marewana tari dangini. Ma na'i muri, 'a bwa'i ta madoraa ta'aa o'asi'a ro'u naigu to'o. 22¹Onaa 'ia God 'ai abui ha'apwakuai madoraasi, 'a bwa'i sae nai tahi. Me suriai ta'ahiraau ana i sae na bwani 'ome sigihiraau, naia naigu ha'apwakua 'inia i madoraasi.

23¹“Na'i 'ohasi 'onaa ta sae nai o'ani, 'Moisu wana mai. Naani Ha'atahi,' ma'uasi 'ai o'ani, 'Na 'ariani.' Moi abui hinihinia. 24¹Ra'i sae pwapwaari'i rai boi ma rai o'ani, 'Inau naasi huunai Ha'atahi,' ma'uasi rai o'ani, 'Inau naasi huunai Rarabea ana God.' Rai haa'i ha'ara raha mana ha'abu'oahu 'anai ha'ateharaau sae. Rau raba ha'ateharaau ro'u i nei na 'ia God 'a bwani 'ome sigihiraau maagu bwara. 25¹Naasi moi mamataihere goro 'iniraau. Naia nau ha'abasu'amou 'inia na'i na'o 'ini'i mareho 'ini.

26¹“Onaa ta sae 'ai o'ani, 'Moi bahurongoau! 'I Ha'atahi na 'ari dora mangasarasi,' moi abui 'ari. Ma 'onaa 'ai o'ani, 'Iia na moi siriwou rumani,' mamoi abu hinihiniai taha na 'unuasi. 27¹Inia na'i 'oha na 'inau i Gare i Noni wai aho'i mai, wai ha'ata'i goro hura'a 'onaai mararea na marewa raha na'i ahoaa na marewasiai rua aba hairiu. 28¹Ma gau 'iraraa, na'i dora na awaei maho na mae, rai ruru wou iei manu nara matai ngaa'i maho mae.”[†]

'Ia Jisas 'A Ha'arangasia

i Aho'i Mai Mau Nai Haa

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29¹Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Na'i moi murinai madoraa ta'aasi,

'I sina 'a bwa'i marewa,

mana hura 'ai o'asi ro'u.

I hee'u rai ahoda

mana taraani maho na'i ahoasara rai 'iha'iha.’[†]

30¹“Na'i muri 'iraau hakoi saenai marewanani rai re'ia na'i ahoasara i ha'ara na ha'ata'iniiai aho'i mai agua, i Gare i Inoni. Na'i 'ohasi rai awara tau ta'aa 'iniiai mamaa'u. Maraigui 'omesiai boi aho'i agua suri'i rorodo beiai mena mana raraha na wetewete. 31¹E enjel nai uuhia wetewete i ahuri mawai ha'a-taariraau hura'ai enjel agu'i suriai mwani dora na'i marewana 'anai wairaa goni mai nei nau bwani 'ome sigihi'i. Rai taraawa'a na'i nata aba i marewana marai tari 'ari na'i nata aba.”

24:28 Ta'i 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: Na'i 'oha na 'ia Jisas 'ai aho'i mai, na mwani inoni hako rai 'omesia 'onaai 'omesi'i adaa'i manu narau roho garigariai dora na awa iei maho na mae.

24:29 Aisaea 13:10; 34:4

Ha'ausuringa'i Baaniai Hasi'e'i**Nara 'Unua 'Iniai Fig***(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³²Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, "Moisu 'adoma'iniai fig mai ha'ausuri'amou. Na'i 'oha na'o re'iai raraanai fig ra taraawa'ai asuru mana rawa ra pwira, ma'o 'iraraa do madoraa raorao 'a gaarangi'a. ³³A o'asi ro'u. 'Oha na maho ta'a'i 'isi rai to'o, mamou 'iraraa do 'inau gaarangi aho'i mai'a. ³⁴Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, mareho 'isi rai to'o, miraaui sae nara awa na'i madoraani ra bwa'i mae mau. ³⁵I ahoasara mana ano rarui anoro mana ha'atee agu'i rai awa tarau."

³⁶Mia Jisas 'a o'ani, "Na dangi mana madoraa he'ua nawai aho'i mai, ai'a ta sae nai 'iraraa. Rei'uaa 'inau i Gare'i Inoni miraaui enjel na'i aro mameu ai'a 'iraraa ro'u. 'Ia moia Amagu na 'iraraa. ³⁷Ni mareho na 'iraaui sae ra hahaa'i na'i madoraa ana Noa rai to'o ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i maisi. ³⁸Oha na ai'a boi mau i ruarua, 'iraaui sae rau poru moi 'iniai ngaungau mana gonogono mana ha'aha'iwai tari na'i 'oha na 'ia Noa 'agu buna siri na'i haka. ³⁹Rau ai'a 'adoma'inia do ta maho nai to'o. Raugu 'asu'a mana ruarua 'a to'o'a ma taresiraa'u. 'Ai o'asi taha nai to'o na'i madoraa na 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai.

⁴⁰"Na'i 'ohasi ta rua sae rarui tau'aro goni na'i mou. 'Iraau enjel agu'i rai waia ta nei mana nata nei 'ai awa mau. ⁴¹'E rua urao rarui tagora mahoingau goni, 'e ta'i rai waia mana nata nei 'ai awa mau. ⁴²Naasi moi 'ome'ome goro, 'inia mou ai'a 'iraraai madoraa he'ua 'inau Araha amou wai aho'i mai.

⁴³"Moisu 'adoma'iniai taha nau maaniani. 'Onaa sae na to'oraai ruma 'ai 'iraraai 'oha na sae beriberi 'ai siri na'i ruma ana, 'a bwa'i mauru. 'Ai 'ome'ome goro ma bwa'i ha'awatea doni saesi 'ai siri 'anai beri na'i ruma ana. ⁴⁴Naasi 'i'amou ro'u moi ha'aagau tarau, 'inia 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai na'i madoraa namou bwa'i 'iraraa ro'u."

Sae Tatau'aro Na Ha'aagau Tarau**'Iniai Boi Aho'i Ana Araha***(Luk 12:41-48)*

⁴⁵Naasi mia Jisas 'agu o'ani ro'u, "Sae tatau'aro he'ua ni saemaua 'ai ha'a-'omesuria 'ini'i mwane mareho na'i ruma ana, ma 'anai ha'atora'ini'i hura'ai mahoingau tanaraaui sae tatau'aro na'i madoraa 'ana? Naia i sae tatau'aro na madoma ma here goro suri'i mwane mareho nara ha'a-'u'uria 'ini'i.

⁴⁶Ha'amwaniai sae tatau'arosi na'i 'oha na saemaua ana 'ai boi sadoia do 'iia 'a here ha'agorohiai tatau'aro ana. ⁴⁷Ma wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i saemauasi 'ai ha'a-'u'uria mo'osi 'ini'i mwane mareho na to'ora'i.

⁴⁸"Ma 'onaa 'ia mo'osi 'e sae tatau'aro ta'aa, 'iia 'ai matai haua moi 'ado'ado o'ani, 'I saemaua agua 'a bwa'i aho'i raurau.' ⁴⁹Naasi ma taraawa'a ngahu ngahuraui sae tatau'aro na 'omesuri'i, ma awa moi 'anai ngau mana gonogono raha 'ini waini bweu beiraui sae nara gono raha. ⁵⁰Aigu 'asu'a

mana saemaua ana 'ai ataha na'i madoraa na saesi 'a bwa'i 'adoma'inia do 'a ga'i ataha. ⁵¹Na'i 'oha nai ataha, 'ai ha'a-mama'aia di'u i sae tatau'arosi, mai nugaa 'anai maaa'a beiraui sae narau here 'onaa dorau goro maraugu ai'a. Na'i 'isi naraigui angiangi na'i ei marai 'ara ngingita'i rihodaa'i 'inia rongomaata'i.”

Ha'atee Heiha'auu

'Iniai Ta'i Tangahurui Gere Urao

25 ¹Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mamaani 'inia tangahuru gere urao narau waa'i raita adaa'i 'anai 'ari ruma anai gere urao na ha'aagau 'anai heisadoi beiai sae na dorarui ha'iwai. ²Mana ta'i tangahurui uraosi, 'e waira rima 'iniraau narau madoma mana nata waira rima rau ai'a. ³Iraau waira rima narau ai'a madomasi, raugu ha'ahonu'i moi raita adaa'i 'inia rumu maraugu ai'a waiwai rumu ha'ararao'a ro'u. ⁴Miraa waira rima narau madoma rau ha'ahonu'i raita adaa'i 'inia rumu marau waiwai rumu ha'ararao. ⁵Ohasi na mwane na dorarui ha'iwai uraosi 'a gere boi poruporu'a. Rau mamasi wou miraaui ta'i tangahurui gere uraosi rau mamauru'a marau mauru'a. ⁶Raugu 'asu'a na'i 'ubutanai rodo marau rongo'i'a i sae ra awaawara. Ra o'ani, 'Ia mo'o nai ha'iwai 'a gaarangi ada'a. Moi hura'a mai 'anai ha'amaotoa.’

⁷“Iraui ta'i tangahurui uraosi rau rarai marau ha'aagau'i raita adaa'i. ⁸Mana rima urao narau ai'a waiwai rumu rau ha'angoni rumu beiraui nata rima urao, 'inia raita adaa'i ra gaarangi mamata'a. ⁹Mana rima urao narau madoma rau o'ani 'iniraa, 'Rumu nameu to'oraa 'a araria moi raita amee'i. Moi 'ari dora 'anai hori rumu mamoi hori namoo rumu.’

¹⁰“Oha raugu hano 'anai hori rumu, mana sae narau mamasia 'a ada'a. Mana rima urao narau ha'aagau rau hano'a beia. 'Oha naraugu siri na'i dora ni ngaugoni mara honosia'a i maraaruma. ¹¹Na'i muri, 'oha naraugu boi nata rima urao, mana maraaruma 'a bwani honohono'a. Miraa awara o'ani, 'Saemaua, 'oi tahangiai maraaruma tana'ameu mamei siriwou.’ ¹²Mia mo'o nara ha'aha'iwaia 'agu o'ani moi, 'Wai 'unua tana'amou ha'a-momori. 'Inau ai'a 'irara'amou.’”

¹³Na'i ha'ahakonai mamaani ana Jisas 'agu o'ani ro'u, “Moi awa ha'aagau tarau, 'inia mou ai'a 'iraraai dangi mana madoraa nawai aho'i mai.”

Mamaani Heiha'auu

'Iniai Oru Sae Tatau'aro

(Luk 19:11-27)

¹⁴Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Wai haua ta heiha'auu ro'u 'inia madoraa naigui boi i heimarungi ana God. 'Io, 'e ta'i 'oha 'e saemaua na ha'aagau 'anai hano ha'ata. 'A 'unuraui mai sae tatau'aro ana'i ma ha'a-'u'uriraaui 'ini'i toto'ora ana'i. ¹⁵'A haa'i ha'a tanaraui, mana ha'i ha'a na haua 'a suriai mataihere narau ha'ata'inia hura'a suri'i tatau'aro adaa'i. 'E ta'i abe na haua tanaai rima meru, nata abe 'e rua meru, mana nata abe 'e ta'i meru. Na'i muri maugu hano.

16“‘Ia mo'o nara haua tanaai rima meru 'a hano ma ha'atau'aroai ha'a ma sadoia ro'u i nata rima meru 'anai a'oia ara'a i ha'asi. 17'Ia mo'o ra haua tanaai rua meru 'a haua o'asi ro'u. 'A sadoiai nata rua meru ma nuga a'oia ara'a ro'u 'inia. 18'Mia mo'o nara haua tanaai ta'i meru, 'a hano ma dehiai giru ma ahunia'a na'iei.

19“‘A orea'a magu aho'i mai saemaua adaau ma 'unuraau mai 'anai re'i'i ha'a na haa'i tanaraau. 20'Na sae tatau'aro nara haua tanaai rima meru 'a waa mai ha'a ana ma o'ani 'inia saemaua ana, 'Saemaua, 'inau 'o haua tanaau rima meru, ma naani ro'u i nata rima meru nau to'oana 'inia.’

21“‘Mia mo'osi 'a o'ani 'inia, 'Goro di'u! I'oe 'e sae tatau'aro goro na 'o here goro suri'i mwani mareho nau ha'a-'u'uri'o 'ini'i. Suriai here goro amua na'i gere tagora nau haua tana'o, naasi na'i 'ohani wai ha'a-'u'uri'o 'ini'i mareho raha. 'Oi boi ma'oi wa'ewa'e tarau beiau.’

22“‘Mia mo'o nara haua tanaai rua meru 'a boi ma o'ani 'inia, 'Saemaua, 'e rua meru na'o haua tanaau. Ma naani ro'u i nata rua meru nau to'oana 'inia.’ 23'Mana saemauasi 'a o'ani, 'Goro di'u! I'oe 'e sae tatau'aro goro na 'o here goro suri'i mwani mareho nau ha'a-'u'uri'o 'ini'i. Suriai here ha'agorohia amua i gere tagora nau haua tana'o, na'i 'ohani wai ha'a-'u'uri'o 'ini'i mareho raha. Naasi 'oi boi ma'oi wa'ewa'e tarau beiau.’

24“‘Na'i muri, na sae tatau'aro nara haua tanaai ta'i meru 'a boi ma o'ani 'inia, 'Saemaua, nau 'iraraa do i'oe 'e sae here bwara. 'Au 'iraraa do rei'uaa na i'oe 'o ai'a tau'aro suri'i mou amu'i, ma'o 'adoma'iniai dau ha'a 'ini'i mahoingau na 'iraa sae tatau'aro amu'i ra hasi'i. 25'Suriai o'asi ana, 'inau maaa'usi'o mau giru'i'a i ha'a amu'i na'i ano. 'Ome! Nara mau 'ini ha'a amu'i.’

26“‘Mana saemauasi 'a o'ani 'inia mo'osi, 'I'oe 'e sae tatau'aro ta'aa! 'O 'age'age! 'O bwane 'iraraa do 'inau 'au 'adoma'iniai dau ha'a 'ini'i mahoingau na 'iraa sae tatau'aro agu'i ra hasi'i. 27'Naasi, 'o ga'i ha'atagoraai ha'a agua na'i rumani niga ha'a! Neina na'i 'oha nawai aho'i mai, wai matai daa goni beia ta gere ha'a narai a'oia ara'a ro'u na'i hungana.’

28“‘Mana saemauasi 'a o'ani 'iniraaui sae tatau'aro ana'i, 'Moi rahia baania mo'osi ha'asi mamoi haua tanaa mo'o na to'oraai tangahurui meru. 29'Ia mo'o na here ha'agorohiai taha nau haua tanaa, 'inau wai ha'arago'a ro'u wou tanaa mai to'o nei rago. Mia tei na ai'a here ha'agorohiai mareho nau haua tanaa, rei'uaa gere mareho na to'ora, wai rahia aho'i baania. 30'Hoita, moi daua mo'osi mamoi gaasia siri na'i dora kuhi. Na'i 'isi naigui angiangi na'iei mai 'ara ngingitai rihona.’”

Garei Inoni 'Ai Hiiriraui Sae

31'Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai 'onaai mwaeraha, wai boi beiai raraha ma beiraui enjel agu'i mawai heinagu na'i dorani mwaeraha agua. 32'Iraau hakoi sae na'i mwane marau rai goni mai na'i maagu mawai hoairaaui 'onaai sae 'omesuri siip na hoai'i siip baaniraui gout. 33'Wai nugaraui siip na'i aba odo, miraui gout na'i aba maha.

34“Minau mwaeraha waigu o'ani 'iniraaui nei na'i aba odo, 'Moi boi, 'i'amoui nei na ha'agorohi'amou a Amagu. Moi boi 'anai awa wa'ewa'e na'i heimarungi ana God na bwani ha'aagaua tana'amou mau mai na'i taraawa'anai marewana. 35Mou matai siri, 'inia na'i 'oha nau hioro mou hanganiau. 'Oha nau raba gono mou ha'agonoau. 'Au mahuara mamou ha'amaotoau suri'i ruma amoo'i. 36Na'i 'oha nau ai'a to'o bwana, mou ha'aho'owa'aa. 'Oha nau daoha mou 'omesuriau. 'Oha nau awa na'i rumaniho'o mou garihiau.’

37“Miraui sae nara odo-odo na'i maana God rai o'ani, 'Araha, na'i 'oha he'ua na'o hioro mameu hangani'o, ma'ua 'oha he'ua na'o raba gono mameu ha'agono'o? 38'Oha he'ua na'o mahuara mameu ha'amaoto'o, ma'ua 'oha he'ua 'o ai'a ho'owa'a mameu ha'aho'owa'a'o? 39'Oha he'ua na'o daoha ma'ua awa na'i rumaniho'o mameu garihio'?

40“Minau mwaeraha waigu o'ani, 'Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. Na'i 'oha 'o 'a'auhia tanei 'iniraaui do'oragu'i ma'ua asigu'i nara ai'a ororiu na'i marewanani, 'a 'onaa do'o 'a'auhiau ro'u.’

41“Na'i muri waigu rihota'i tanaraui nei na'i aba maha, mawai o'ani 'iniraaui, 'I'amou nei nai ha'a-mama'ai'amou a God, moi 'ariwou baaniau. Dora amoo na'i 'ari 'eu na bwa'i kuru'a ro'u ta'oha na 'ia God 'a bwani ha'aagaua tanaa Saetan mana enjel ana'i. 42'Inia 'inau 'au hioro mamou ai'a hanganiau. 'Au maesiai gono mamou ai'a ha'agonoau. 43'Au mahuara mamou ai'a 'unuuu siri suri'i ruma amoo'i, 'au ai'a to'o bwana mamou ai'a ha'aho'owa'aa. 'Au daoha mau awa na'i rumaniho'o mamou ai'a garihiau.’

44“Ma rai o'ani, 'Araha, na'i 'oha he'ua nameu re'i'o na'o hioro, ma'ua 'o raba gono, ma'ua 'o mahuara, ma'ua 'o ai'a to'o bwana, ma'ua 'o daoha, ma'ua 'o awa na'i rumaniho'o mameu ai'a 'a'uhio'?

45“Mawai o'ani, 'Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha na'o ai'a raba 'a'auhia tanei 'iniraaui do'oragu'i ma'ua asigu'i nara ai'a ororiu na'i marewanani, 'a 'onaa do'o ai'a raba 'a'auhiau ro'u.’

46“'Iraui sae 'isi rai siri na'i ha'a-mama'ai na bwa'i hako'a ta 'oha. Miraui nei ra odo-odo na'i maana God rai dauai tahi tarau.”

I Ha'aradorado 'Anai Ha'amaesia Jisas

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

26 1Na'i murinai mamaani hako ana Jisas tanaraui rongoiusuri, 'a o'ani 'iniraaui, 2“Mou 'iraraa do na'i ho'oa wou 'ai taraawa'a i rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. 'Inau i Gare'i Inoni, 'e nei nai usuha'iniau tanaraui nei rai ha'amaesia na'i hunganai dadaahoro.”

3Hoita, na'i maui 'ohasi 'iraaui Na'ohadaui Piriisi ma 'iraaui tara'i saemaua adaa'i Jiu ro'u rau rurugoni na'i ruma ana Kaeefas. 'Iia naasi bwauodo nadaui Piriisi na'i madoraasi. 4Rau hadanga'ini ai here narai haua narau bwa'i rongo raha 'inia na'i 'oha rai daua Jisas 'anai ha'amaesia. 5Rau 'adoma'i aratara dorai abui daua suri'i dangi narau haa i rongo, 'a gasi to'o ta ha'agogoru.

**'E Urao Na Ringisiai Rumu
Na'i Bwauna Jisas Na'i Betani**

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6^{Ia} Jisas 'a awa na'i Betani na'i ruma ana Saemon, 'e sae na lepa ga'u.
7^{Na'i} 'oha 'ia Jisas 'a ngau, 'e urao na sirimai beiai gere bei 'ome goro na awa
iei rumu na hori bwara ma si'ini goro. 'A boi ma ringisia na'i bwauna Jisas.
8^{Na'i} 'oha 'iraau rongoiusuri rau re'iai haua o'asi anai uraosi, rau taesu'a
'ana marau o'ani, "‘A 'ua na ha'agata'inia 'inia rumu na hori bwarasi?
9^{Onaa} 'a ga'i raonga'inia, 'e kae ha'a nara ga'i horia 'inia, mana ha'a 'a ga'i
hisungiraa 'ini'i sae pohara."

10^{Ia} Jisas 'a 'iraraa moi taha rau 'unua ma o'ani 'iniraa, "‘A 'ua namou
ha'atee ha'ata'aia 'inia? 'Iia 'a haua tanaau i here na goro. 11^{Iraau} sae
pohara rai awa tarau bei'amou. 'Inau na bwa'i. 12^{Ni} mareho na haua
tanaausi 'a ha'aagauai abegu 'anai 'oha rai toringiau. 13^{Mawai} 'unua ha'a-
momori tana'amou. Suri'i mwane dora na'i marewana narai taroha'inia ei
Taroha Goro, rai maaniai taha na haua i uraosi, marai 'adoma'i aho'isia
'inia."

**'Ia Jiudas 'A Raba Usuha'inia Jisas
Tanaraau Na'ohadaau Piriisi**

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14^{Mia} Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'iniraa i ta'i tangahuru mana rua
rongoiusuri, 'a 'ari beiraaui Na'ohadaa'i Piriisi. 15^{Ma} o'ani, "‘E siha ha'a
namoi haua tanaau 'onaa nawai haua tana'amou ta ha'a-aratara namoi matai
daua 'inia Jisas?" Miraau haua tanaa i oru tangahuru korai silva. 16^{Na'i}
'ohasi 'a taraawa'a sibasiba madoraa goro 'anai usuha'inia Jisas tanaraau.

Ha'aagau 'Anai Ha'ato'oai Roho Aharau

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13; Jon 13:21-30)

17^{Na'i} dangi tahamora 'ini'i dangi nara ha'ato'oai Rongo 'ini Bredi nara
ai'a dorari'i beiai draebam, 'iraau rongoiusuri rau boi beia Jisas marau
songa'inia o'ani, "‘Na'i hei na'o 'irisia domei ha'aagaua iei ngaugoni 'anai
'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?"

18^{Mia} Jisas 'a o'ani, "‘Moi siri na'i 'omaai Jerusalem mamoi taha beiai
sae nau 'unua tana'amou ani. Moi o'ani 'inia, 'I ha'ausuri ameeu 'a 'unua
doni madoraa ana 'a gaarangi'a. 'Ai ngau beiraaui rongoiusuri ana'i na'i
ruma amua 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau.'" 19^{Na'i} 'ohasi 'iraau
rongoiusuri rau haa 'onaai 'unua ana Jisas tanaraau marau ha'aagauai
ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau na'i rumasi.

20^{Na'i} su'urahi, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau heinagu 'anai ngau.
21^{Na'i} 'oha rau ngau, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraa, "‘Wai 'unua ha'a-momori
tana'amou. 'E ta'i abe 'ini'amou nai usuha'iniau tanaraau maerongagu."

22^{Na'i} 'oha rau rongoa o'asi, 'iraau rongoiusuri rau arunga ta'aa di'u. 'E
nei ma o'ani 'inia Jisas, "‘A 'ua Araha? 'O 'adoma'inia do 'inau gasi?"

²³Mia o'ani, "Ia mo'o miri ta'i toha'iniaia dorai bredi na'i ta'i rabo'oni nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu. ²⁴Inau i Gare'i Inoni wai mae 'onaai ha'arangasia ada na'i Usu-usu Maea. Ma'ata ha'arohaia di'u a mo'o nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu. 'A ga'i goro tanaa 'onaa 'a ga'i bwa'i huta."

²⁵Na'i 'ohasi 'ia Jiudas, sae na duruduru 'inia do'ai usuha'inia Jisas tanaraaui maerongana 'a o'ani, "Ha'ausuri, 'o 'adoma'inia do 'inau gasi?" Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "I'oe haari'o na'o 'unua o'asi."

'Ia Jisas

'A Ha'a-ngaumaearaui Rongoiusuri

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-23; 1 Korin 11:23-25)

²⁶Na'i 'oha rau ngau, 'ia Jisas 'a dauai huai bredi. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma uubia. 'A haua tanaraaui rongoiusuri ma o'ani, "Naani abegu. Moi daua mamoi ngaua." ²⁷Ma dauai panikeni waen. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma haua tanaraau ma o'ani, "I'amou hako moi gonohia. ²⁸Naani 'abugu 'anai ha'a-'o'oriai duruduru haoru ana God. 'Ai ahe 'iniraaui mwani noni rago neina 'ia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inodaa'i. ²⁹Wai 'unua tana'amou. 'Augu bwa'i gonohia'a ro'u ta waen tari 'oha wai gonohiai waen haoru bei'amou na'i dora ni heimarungi ana Amagu." ³⁰Rau suru'iaia gana marau hura'a 'anai hungahungai 'Oliv.

Jisas 'A 'Unua Do 'Ia Pita 'Ai Tohea

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, "Na'i rodoni, 'e mareho nai to'o tanaau. Mi'amou hako moi nugasiau mamoi hora hako baaniau 'iniaia marehosi. 'Ai 'onaai 'unua ada na'i Usu-usu Maea o'ani,

'Ia God 'ai ha'amaesiai 'omesuri siip
miraau siip ana'i rai 'adarara.'†

³²Ma'ata na'i 'oha wai suruta'e aho'i, wai 'ari na'i na'o 'ini'amou na'i Galili. Na'i 'isi nagaigui heito'oi ei."

³³Na'i 'ohasi 'ia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, "Rei'uaa na 'iraaui rongoiusuri amu'isi rai nugasi'o, minau 'au bwa'i moe'a!"

³⁴Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Pita, wai 'unua tana'o ha'a-momori. Na'i de'eni rodo, i kua 'a bwa'i tataraoke mau mi'oe 'oi bwani tohe ha'a-oru do i'oe 'o ai'a mataiaiu." ³⁵Mia Pita 'a o'ani, "Rei'uaa nawai mae bei'o, mau bwa'i 'unua moe'a do 'au ai'a matai'o!" Miraau hakoi rongoiusuri rau ha'atee o'asi ro'u.

'Ia Jisas 'A Ha'arahesi Na'i Getsemanii

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶Mia Jisas 'a wairaaui rongoiusuri 'ari na'i dora ra 'unua 'iniaia Getsemanii. Ma o'ani 'iniraaui, "Moi heinagu mamasi 'ini. 'Inau wai 'ari 'ani

'anai ha'arahesi.” ³⁷Ma waia Pita mana rua gare ana Sebedi, 'ia Jems mia Jon. Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ahutotou di'u mana 'adoma'ina 'a kuhi. ³⁸Ma o'ani 'iniraaui i waira orusi, “Na ahutotou nau haa 'a raha di'u, mau gaarangi maesia. Moi awa na'i 'ini mamoi rarai beiau.”

³⁹Ma gere sara 'ari wou baaniraaui. 'A topira'i ruru ma abwa auru dioi ano ma ha'arahesi o'ani, “Amagu, 'onaa 'ai mwada'u 'oi abu ha'awateau 'anai siri na'i rongomaata'ini. Ma'ata 'ai abu suriai hei'irisigu, ma 'ai suriai hei'irisimu.” ⁴⁰'A aho'i mai ma re'iraaui waira oru, rau poru mauru moi. Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “'A 'ua namou mauru moi 'inia? Mou bwa'i matai rarai beiau suria moi ta ta'i 'aoa? ⁴¹Moi rarai mamoi ha'arahesi neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohongi. Ra wetewete i 'adoma'imoo'i 'anai ha'isuri'i maho ra odo-odo, mana abemoo'i naragu maemae'a.”

⁴²'A aho'i ma ha'arahesi ro'u. Naasi ruanai 'oha. 'A o'ani, “Ama, 'onaa 'a bwara do'oi ha'abwarasiau baaniai rongomaata'ini, ma 'ai o'asi'a 'onaa 'irisia amua.”

⁴³'Oha na aho'i ro'u ma re'iraaui waira oru rau poru mauru moi. Ni maadaa'i ra hihi'a di'u 'iniai mamauru'a. ⁴⁴Ma aho'i 'anai ha'arahesi ro'u. Naasi orunai 'oha. 'A 'unua ro'u mau ta'i mareho ani. ⁴⁵'Oha nagu aho'i ro'u mai ma o'ani'a 'iniraaui, “'A 'ua? Mou mauru mamou mamaro mau? 'A tari'a i madoraa narai usuha'iniaui i Gare'i Inoni tanaraaui noni ta'a'i. ⁴⁶'Ome, 'ia mo'o nai usuha'iniaui tanaraaui maerongagu 'a boi'a. Moi ura ara'a magai 'ari beiraaui.”

Ra Boi 'Anai Daua Jisas

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷Na'i madoraa na hadahada mau a Jisas, mia Jiudas 'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri, 'a ada'a beiai ruruha raha narau ha'ataaria 'i Na'ohadaa'i Piriisi mana saemaua adaa'i Jiu. Rau boi bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu. ⁴⁸'Ia Jiudas 'a bwani hauai ha'a-aratara tanaraau o'ani, “'Ia mo'o nawai ngoonia, naasi na moi daua.” ⁴⁹Ma 'ari odo-odo beia Jisas ma o'ani 'inia, “Maia Ha'ausuri” ma ngoonia.

⁵⁰Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Gere sae agua, 'oi hauai mareho na'o boi 'ana.” Na'i mau 'ohasi mara daua'a Jisas 'anai waia. ⁵¹Ma'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri ana'ia Jisas 'a dau wou na'i naihi ana. 'A rahia ma taba taahiai karinganai sae tatau'aro anai Na'ohadaaui Piriisi.

⁵²Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “'O'i nugaa aho'i naihi amua na'i dora 'ana. 'Iatei nai heingahui 'iniai naihi, 'ai mae ro'u 'iniai naihi. ⁵³'A 'ua? 'O ai'a 'iraraa do 'onaa wai ha'angonia Amagu 'anai 'a'auhiau, 'a ga'i bwa'i hasi ha'ataari'i mai ta taringai merui enjel 'anai boi taatahi bwarasigaaui? ⁵⁴Me 'onaa nawai haua o'asi, me 'agu bwa'i to'o'a i taha na Usu-usu Maea na 'unua 'iniai mareho naagu to'o na'i 'ohanisi.”

⁵⁵Ma o'ani 'iniraaui mwani sae 'isi, “'A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'e sae hehere ta'aa namou boi 'inia bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu 'anai dauau? 'A 'ua namou ai'a bwani dauau 'inia na'i Ruma Maea ana God? 'Ado

dangi na'i 'isi'a nau ha'ausuri na'iei. ⁵⁶Ma'ata mareho namougu huanisi, 'e ha'ato'oa moi mareho narau bwani usua 'i rarabea na'i Usu-usu Maea."

Na'i 'ohasi miraaui rongoiusuri rau nugasia Jisas marau hora hako baania.

Ra Waia Jisas 'Ari Tanaraaui Kansol

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷Iraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraaui tara'i saemaua ro'u rau bwane goni mai hako na'i ruma ana Kaeafas, i Na'ohadaaui Piriisi. Miraaui nei rau daua Jisas rau waia 'ari na'i dorasi. ⁵⁸Mia Pita 'a haisuri ha'atau moi. 'A siri na'i raronai dora a'ora na'i maanai ruma anai Na'ohadaaui Piriisi. Ma heinagu beiraaui sae hehei'oi ra 'omesuriai Ruma Maea ana God 'anai re'iai taha nai to'o tanaa Jisas.

⁵⁹Hoita, na'i raronai ruma, 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui haru saemaua narau awa ro'u na'i Kansol rau bonasia do rai sadoia ta mamaani pwari'i 'anai subunia 'inia Jisas marai hiiri ha'amaesia 'inia. ⁶⁰'A rago i sae ra ura ara'a mara haa'i mamaani pwari'i 'ana Jisas. Ma rei'uaa na o'asi, rau ai'a sadoia ta maho 'anai ha'ahunia 'inia. 'Ari wou ma 'e rua sae ro'u nararugu boi ⁶¹mararu o'ani, "Ia mo'oni 'a 'unua do 'ai kaii Ruma Maea ana God ma 'ai matai ha'a-urasia aho'i ro'u moi na'i raronai oru dangi."

⁶²'I Na'ohadaaui Piriisi 'a ura ara'a ma o'ani 'inia Jisas, "A 'ua? 'O bwa'i haua ta heiarami 'ini'i mareho ra ha'ahunio 'ini'isi?" ⁶³Mia Jisas 'a ai'a aramia. Mana Na'ohadaaui Piriisi 'a o'ani ro'u, "O'i tohe na'i atana God tahitahi ma'oi ha'arangasia tana'ameu, i'oe naasi Ha'atahi, i garena God?"

⁶⁴Mia Jisas 'a o'ani, "A 'onaai 'unua amuasi. Mawai 'unua tana'amou. Na'i 'oha nai boi mau, moi re'iaui Gare'i Inoni, wai heinagu na'i dora ororiu na'i aba odona God huunai mena. Wai aho'i mai hungadi rorodo na'i aro."

⁶⁵Oha naagu rongo o'asi Na'ohadaaui Piriisi, 'a karia haaria i to'oni tewa ana 'anai ha'ata'ini'ai 'ado'adona doni mareho na haua Jisas 'a ta'aa di'ua. Ma o'ani, "Iia 'a ha'atee ha'ata'aia God! Gaugu bwa'i sibania'a ro'u ta sae 'anai ha'ahunia 'inia ta maho ro'u. Naia mou rongoa'a haarimoousi, 'a ha'atee ha'ata'aia God! ⁶⁶Naasi 'e taha namou 'adoma'inia?"

Miraaui o'ani, "A arari 'anai mae."

⁶⁷Naasi raugu ngisuhiai bwauna marau hidaria ma tara'i nei ra rubu'ia 'ini'i rimadaa'i. ⁶⁸Rau o'ani, "Onaa i'oe naasi Ha'atahi, ma 'oi 'unua 'ia tei na ngahui'o. 'Inia i'oe 'e rarabea, nita?"

'Ia Pita 'A Tohe Do 'A Ai'a 'Irraraa Jisas

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Na'i mau 'oha ra hiiria Jisas, 'ia Pita 'a heinagu na'i dora a'ora na'i maanai ruma anai Na'ohadaaui Piriisi. Ma'e gere urao na tau'aro na'i rumasi 'a boi ma o'ani 'inia, "I'oe ro'u 'o awa beia Jisas, 'i ai Galilisi."

⁷⁰Mia Pita 'a tohe na'i maadau hako, 'a o'ani, "Inau ai'a 'iraraai taha na'o 'unuasi."

⁷¹Ma hura'a na heinagu na'i maanai bara. Mana nata gere urao ro'u 'a boi ma o'ani 'iniraaui sae narau awa na'i 'isi, "Ia mo'oni 'a awa ro'u beia Jisas ni Nasaret."

⁷²Mia Pita 'a tohe ro'u o'ani, "Ha'amomori ara'ai aro, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi."

⁷³A ai'a orea miraaui sae rau ura na'isi rau boi marau o'ani 'inia Pita, "Ha'amori, i'oe 'e ta'i ro'u 'iniraaui. Meu rongo 'iraraai hadahadangamu do i'oe 'e sae ni Galili."

⁷⁴Mia o'ani, "Ha'amori beia God, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi. 'Onaa wai pware'i 'ia God 'ai ha'a-mama'ai'au." Na'i mau madoraasi mana kua 'a tataraoke'a. ⁷⁵Mia Pita 'agu 'adoma'i aho'isiai taha na 'unua Jisas. Na o'ani, "I kua 'a bwa'i tataraoke mau mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraaui." Maagu hura'a na'i maanai bara 'anai rumasi ma ru'uhiai angi.

Ra Waia Jisas Tanaa Paelat

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

27 ¹Na'i mau haho'oa ta'aa, 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaua adaa'i Jiu rau ruru goni aho'i 'anai ha'aradorado 'iniai mamaani he'ua narai haua tanaai Primia neina 'ai mwa'emwa'e 'anai ha'amaesia tanaraau a Jisas. 'Oha narau mamaani hako ²rau ho'osi'i rimana marau waia 'ari tanaa Paelat. 'Iia naasi ai Rom na Primia na'i 'ohasi.

Mae Na Haua Jiudas

(Buka Tatau'aro 1:18-19)

³'Oha na'ia Jiudas, mo'o ma ha'awatea Jisas tanaraaui maerongana'i, 'a rongoa do rau hiiria Jisas 'anai mae, 'a ahutotou di'u. Ma 'ari ma ha'a-aho'isiai aho'i oru tangahurui korai silva ani tanaraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaua adaa'i Jiu. ⁴'A o'ani, "Ia mo'o nau usuha'inia tana'amou ani, 'a ai'a haua ta maho taritari'a. Mareho nau haua ani, naasi na taritari'a na'i maana God."

Miraaui o'ani 'inia, "I'ameu 'a ai'a ta'aabemeeu 'iniai mareho na'o 'unuasi. Aba amua na."

⁵Mia Jiudas 'a rasaha'ini'i moi wou ha'a na'i Ruma Maea ana God ma hura'a na 'ari ri'o haaria. ⁶'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi rau si'ohi'i ha'a 'isi marau o'ani, "Ha'ani 'a ai'a arari dorai nugaa goni beiai ha'a anai Ruma Maea, 'inia 'e ha'a ra horia 'anai ha'amaesia sae. 'Onaa gai nugaa goni beiai ha'a anai Ruma Maea magari horosiai ringe." ⁷Rau hadanga'inia wou maraagu 'adoma'i aratara 'anai hauai ha'asi 'anai horiai dorai ano baaniai sae na tatagora rabo'o 'iniai mwago. Mana anosi rai haua 'inia ta hera nadaaui sae boboi. ⁸Tari dangini, anosi ra 'unua mau 'iniai ano ni 'abu. ⁹Ma to'o'a i taha na 'unua Rarabea Jeremaea na'i 'oha bwani na o'ani,

"'Iraaui saeni Israel rau dauai oru tangahurui korai silva.

Naasi horihori nara nugaa 'anai ta'i sae.

¹⁰Mana ha'asi rau horia 'iniai dorai ano baaniai sae tatagora rabo'o,

'onaai 'unua ana Araha God tanaau.”†

'Ia Paelat 'A Songa'inia Jisas

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

11Hoita, 'ia Jisas 'a ura na'i maanai Primia, 'ia Paelat, mia Paelat 'a songa'inia o'ani, “'A 'ua? 'I'oe naasi mwaeraha adaau Jiu?”

Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Naia na'o 'unuasi.”

12'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraau saemau rau taraawa'ai subunia Jisas, mia Jisas 'a ai'a 'unua ta maho. 13Mia Paelat 'a o'ani 'inia, “'A 'ua? 'O rongo'i mwani maho rau ha'ahuni'o 'ini'isi?” 14Mia Jisas 'a ai'a haua ta ta'i heiramia. 'Ia Paelat 'a heimwaota'i 'iniaia haua o'asi ana Jisas.

'Ia Paelat 'A Hiiria Jisas

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39—19:16)

15'Ado harisi, 'oha 'iraau Jiu rai ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau, 'ia Paelat 'a matai ha'awatea tanaraau ta ta'i nei 'iniraau sae na'i rumanih'o narau rabasia 'anai ha'ahura'ahia baaniai rumanih'o.

16Mana'i 'ohasi, 'e sae na atana 'ia Barabas 'a awa ro'u na'i rumanih'o na 'iraau sae rau 'iraraa goro. 17Na'i 'oha 'iraau sae rago rau ruru wou na'i maanai ruma ana Paelat, 'a songa'iniraau o'ani, “'Iatei namou 'irisia dowai ruhasia tana'amou mai hano dadara'a? 'Ia Barabas ma'ua Jisas ra 'unua 'iniaia Ha'atahi?” 18'Ia Paelat 'a ha'atee o'asi suria 'a bwane 'iraraa do 'iraau saemau adaa'i Jiu rau waia maia Jisas suria rau kakawa 'omesia 'iniaia rago anai sae nara ta'ahia.

19Na'i 'oha 'ia Paelat 'a heinagu mau na'i dorani hihiri 'anai hiiria Jisas, mana urao ana 'a ha'ataari hadahada'a mai. 'A o'ani, “'Oi abu haua ta here tanaai sae ododosi. 'Inia nabongi 'au mauru'aa i mareho 'abaia nau arunga ta'aa di'u 'inia.”

20Miraau Na'ohadaa'i Piriisi beiraau saemau adaa'i Jiu rau bonasiraau sae rago. Miraau 'adoma'i aratara beiraau dorai ha'abonga'inia Paelat mai ruhasia Barabas tanaraau mai ha'amaesia Jisas. 21Mia Paelat 'a songa'iniraau o'ani, “'Iatei 'iniraru i rua mwaneni namou 'irisia dowai ruhasia tana'amou?” Miraau awara o'ani, “'Ia Barabas!”

22Mia Paelat 'a o'ani ro'u, “'Onaa wai ruhasia Barabas tana'amou, ma wai ha'ah'e'uaa Jisas nara 'unua 'iniaia Ha'atahi?”

Miraau awara o'ani, “Rabua na'i dadaahoro!”

23Mia Paelat 'a o'ani, “'Ini 'uaana? 'E 'ino he'ua na haua?”

Miraau awara raha ro'u o'ani, “Rabuhita'inia na'i dadaahoro!”

24Na'i 'ohasi 'ia Paelat 'a 'omesia do 'ai bwarai ha'a-auruhi'i 'ado'adodaa'i ma 'omesia do 'a ga'i bwa'i orema mai to'o'a i ha'agogoru. Naasi ma 'unua dorai waa mai rabo'oi wai ma dorima na'i maadau. 'A o'ani, “'I mae nai haua mo'oni, 'a auru na'i hungamou. 'Inau 'au dadara'a.”

²⁵Miraa'u o'ani, "A goro moi. Nugaa mai auru na'i hungamee'u mana'i hungadi pwira amee'i."

²⁶Mia Paelat 'a ruhasia Barabas, ma 'unua tanaraaui sae hehei'oi ana'i dorai rohoa Jisas 'inia'i hasiwaro baabau marai waia hura'a 'anai rabua na'i dadaahoro.

'Iraau Sae Hehei'oi
Rau Ha'i Maho Ha'ada'ada'a 'Inia Jisas

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷'Iraaui sae hehei'oi ana'ia Paelat rau waia Jisas siri na'i kae ruma ana Paelat. Miraaui mwani sae hehei'oi hako na'i ruruha adaau rau goni wou beiraa'u marau ura garigaria Jisas. ²⁸Rau rahi'i bwana ana'i marau ha'ato'onia 'onaai mwaeraha 'inia'i to'oni tewa wangawanga. ²⁹Rau tagoraa'i hihiiiri bwau warorarak'i marau nugaa na'i bwauna. Rau ha'adaua 'inia'i 'a'abi ni mwaeraha na'i rima odona. Rau topira'i ruru tanaa, rau ha'ada'ada'a 'inia marau o'ani, "Ha'aasaai mwaeraha adaau Jiu." ³⁰Rau ngisuhia marau rahia 'a'abi baania marau ruburubu'i bwauna 'inia. ³¹Na'i 'oha rau ha'ada'ada'a hako 'inia rau rahia aho'i to'oni wangawanga narau ha'ato'onia 'inia marau ha'ato'onia aho'i 'inia'i to'oni ana maraugu waia 'ari 'anai rabua na'i dadaahoro.

Ra Rabua Ahita'inia Jisas Na'i Dadaahoro

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³²Na'i 'oha 'iraau hehei'oi rau waia Jisas hura'a, rau 'ariwou marau heisadoi beiai sae ni Saerin na atana 'ia Saemon. Miraaui sae hehei'oi rau ha'a-'usu'usua do 'ai suru'iai dadaahoro ana Jisas. ³³Rau 'ariwou ro'u marau ada na'i dora ra 'unua 'inia'i Golgota. 'Ado'ado 'ana naasi "Dora ni Korai Bwau Sae." ³⁴Mara haua tanaa Jisas i waen ra doraria 'inia'i maho mahai. 'Oha na gono maania 'a 'ageta'i gonohia.

³⁵'Iraau sae hehei'oi rau rabua'a Jisas na'i dadaahoro. Na'i muri, rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei nai to'ora'i to'oni ana'i. ³⁶Na'i muri rau heinagu marau boesuria Jisas, ra gasi 'a'auhia tara'i sae. ³⁷Marau usuai usu-usu na'i baba marau rabua na'i bwaunai dadaahoro 'anai ha'ata'inia'i taha na ta'aa narau 'adoma'inia do 'a haua. Rau usua o'ani,

NAANI A JISAS, MWAERAHA ADAAUI JIU

³⁸Mara rabua ro'u i rua sae beriberi beia Jisas. 'E ta'i na'i aba odo mana nata nei na'i aba maha. ³⁹Miraaui sae ra taha horo 'isi rau ha'atee ha'ata'aia Jisas. Rau arabwau 'ini ha'atotoo. ⁴⁰Rau o'ani, "Mmm naasi, i'oe na'o 'unua ani do'oi kai'ai Ruma Maea ana God ma'oi matai ha'a-urasia aho'i ro'u moi na'i raronai oru dangi? 'Onaa i'oe garena God ha'a-momori, 'oi ha'atahi'o haari'o ma'oi dio mai baaniai dadaahoro." ⁴¹'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraaui tara'i saemaui ro'u rau ha'ada'ada'a ro'u 'inia Jisas. ⁴²Rau o'ani, "'Ome, sae he'ete'i 'a matai ha'atahi'i ma bwa'i ha'atahia haaria. 'A 'ua? 'Iia naasi mwaeraha adaau Israel? 'Onaa 'ai dio baaniai dadaahoro, naasi gai

hinihinia. ⁴³A 'unua tarau do'a 'u'uria God ma 'unua do 'ia 'e Garena. Naasi, 'onaa 'ia God 'a 'adoma'inia magari re'ia God 'ai ha'atahia na'i 'ohani.” ⁴⁴Mana rua sae beriberi nara rabua beia Jisas raru ha'atee ha'ata'ia ro'u o'asi.

Jisas 'A Mae

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵Ma na'i angi ta'i tangahuru mana rua na'i dangisi, 'a kuhi bwarasiai kantri hako tari na'i angi oru. ⁴⁶Mana'i angi oru abaidangi 'ia Jisas 'a totoro o'ani, “'Elai, 'Elai, lama sabaktani.” 'Ado'ado 'ana, “God agua, God agua, 'ini 'uaana na'o gagata'iniau 'inia?”

⁴⁷Tara'i sae narau ura gaarangi rau rongoai awara o'asi ana marau o'ani, “'Ei, 'a kukua Elaija.” ⁴⁸'E ta'i abe 'iniraa na 'eba wou ma rahiai mareho na matai omi'i wai. 'A ha'abunia 'inia waen mahai ma nugaa na'i hasi'ei ma taranga'inia ara'a na'i ngoona Jisas do 'ai gono. ⁴⁹Ma tara'i sae rau o'ani, “'Gai 'ome'ome ga'u magari re'ia 'onaa 'ia Elaija 'ai boi 'anai ha'atahia.”

⁵⁰Mia Jisas 'a totoro raha ro'u maagu nuga manawa. ⁵¹Mana bwana ubu-ubu'a ra rohe bwarasia 'inia dora maea na'i Ruma Maea ana God, 'a maakari heihoa taraawa'a bo ta'eha ma dio. Mana nunu 'a 'ihara'inia ano. I hau ra makasa ⁵²mana wabwa suri'i hera ra wawaa'a. Ragoi sae nara odo-odo na'i maana God nara bwani mae ra suruta'e aho'i. ⁵³'Oha na suruta'e a Jisas baaniai mae, rau hura'a baani'i hera marau 'ari na'i 'omaa maea i Jerusalem. 'A rago i sae narau re'iraa.

⁵⁴Hoita, na na'otara adaui hehei'oi mana sae hehei'oi narau 'omesuriai abena Jisas, rau mamaa'u di'u 'oha rau arunganai nunu raha marau re'i'i mwani mareho nara to'o 'isi. Rau o'ani, “'Ha'amomori. 'Ia mo'oni huunai garena God.”

⁵⁵'A ragoi urao narau ta'i boi a Jisas baaniai Galili narau 'a'auhia na'i 'aariha na haasi. 'Iraausi rau gere ura ha'atau moi maraugu wanawana 'ari 'inia Jisas. ⁵⁶Tara'i nei 'iniraa naasia Meri ni Magdala, Meri inana Jems mia Josep, mana inana Jems mia Jon, gare ana'ia Sebedi.

Ra Rahia Dio i Abena Jisas

Baaniai Dadaahoro

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷'E sae toto'ora ni 'Arimatea na awa na'i Jerusalem, atana 'ia Josep. 'Iia 'e ta'i sae na suria ro'u a Jisas. Na'i 'oha na gaarangi suu'a i sina ⁵⁸'a 'ari beia Paelat ma ha'angoniai abena Jisas. 'Ia Paelat 'a ha'awatea dorai rahia dio i abena Jisas tanaa Josep. ⁵⁹Mia Josep 'a 'ari ma hauai abena. 'A ho'ua 'inia bwana mamaahui haoru ⁶⁰ma aoraa na'i wabwa ana haaria nara 'eria na'i abenai kae hau. Ai'a ta sae ga'u narai toringia na'i wabwasi. Ma hugesia kae hau 'anai honosiai maanai wabwa ma hano'a. ⁶¹'Ia Meri ni Magdala mia nata Meri raru heinagu gaarangi maanai wabwa na'i 'ohasi.

'Iraau Sae Hehei'oi Rau 'Omesuriai Wabwa

⁶²Dangi ahora naasi dangi ni mamaro adaui Jiu. 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraa Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'ari beia Paelat

63marau o'ani, “Saemaua, meu 'adoma'i aho'isiai mareho na 'unua i sae pwapwari'isi. Na'i 'oha na tahi mau 'a 'unua do 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'ai tahi aho'i. 64Naasi meu rabasia do'oi 'unua tanaraau sae hehei'oi amu'i marai 'omesuri na'i wabwa tari oru dangi. 'Iraau rongoiusuri ana'i rau gasi beriai abena maraigu pwari'iraau noni do 'a tahi aho'i. 'Onaa rai haua o'asi, mai ta'aa di'u baaniai pwari'i na haua ga'u na'i na'o.”

65Mia Paelat 'a o'ani 'iniraa, “Moi waa'i tara'i sae hehei'oi agu'i mamoi 'ari 'omesuri na'i wabwa suriai here namou 'adoma'inia do 'a ga'i goro.”

66Marau 'ari narau pono ha'ababauai maanai wabwa marau nuga'i sae hehei'oi 'anai 'omesuria. Marau nugaai maho na'iei 'anai 'iraraa do 'onaa ta sae nai raba tahangia.

Jisas 'A Tahi Aho'i

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

28 1Murina'i dangi ni mamaro, na'i wa'aria i dangi sade, 'ia Meri ni Magdala mia nata Meri, raru 'ari 'anai 'omesiai wabwa. 2Rarugu 'asu'a ma to'o'a i kae nunu raha, 'inia 'e enjel ana Araha God 'a dio mai baaniai aro ma hugesia'i hau baaniai maanai wabwa ma heinagu na'i hungana. 3Ni hauraena tari auru na'i 'u'una 'a wadora'i 'onaai mararea mana bwana ana 'a mamaahui di'u 'onaai tagai 'abe. 4'Iraau sae hehei'oi narau 'omesuri na'i wabwa rau mamaa'u marau 'idi'idi marau dionga'i narau dadao 'onaai sae na mae.

5Mana enjel 'a o'ani 'inirarua rua urao, “Murui abu mamaa'u. 'Au 'iraraa muru boi siba 'inia Jisas nara rabua na'i dadaahoro. 6'Iia 'a ai'a awa 'ini, 'a bwani suruta'e aho'i 'onaai 'unua ana mau na'i na'o. Murui boi mamurui re'iai dora na dadao ga'u iei. 7Hoita, murui aho'i raurau mamurui maania tanaraau rongoiusuri ana'i o'ani, “Ia Jisas 'a tahi'a aho'i. 'Iia 'ai na'o 'ari Galili 'ini'amou. Na'i 'isi namoigu sadoia na'iei.' Naasi maho nau boi 'inia 'anai 'unua tana'amurua.”

8Mararu 'eba aho'i raurau ha'i mamaa'u. Ma'ata raru wa'ewa'e di'u ro'u. Raru 'eba 'ari 'anai maaniai tarohasi tanaraau rongoiusuri. 9Rarugu 'asu'a mararu heito'oi beia Jisas mia o'ani 'inirarua, “Maia.” Raru 'ari wou mararu topira'i ruru auru mararu dau na'i uwana mararu ha'arahesia. 10Mia Jisas 'a o'ani, “Murui abu mamaa'u. Murui 'ari mamurui maania tanaraau do'oragu'i, rai 'ari Galili. Na'i 'isi naraigu sadoiau na'iei.”

Saemaua Adaa'i Jiu Rau Haa i Pwari'i

11Na'i 'oha na rua uraosi raru 'ari 'anai 'omaa, tara'i nei 'iniraaui sae hehei'oi narau 'omesuri na'i wabwa rau 'ari beiraui Na'ohadaa'i Piriisi marau maania tanaraau i taha na to'o. 12Miraau Na'ohadaa'i Piriisi ma tara'i saemaua ro'u, rau rurugoni. Rau 'adoma'i aratara 'anai ha'a-karekeraaui sae hehei'oi narau 'omesuriai wabwa 'inia'i kae ha'a. 13Rau 'unuraau mai sae hehei'oi 'isi 'anai horiraaui marau o'ani, “Moi ha'arangasia do 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi waa i abena na'i rodo 'oha mou mauru. 14'Ai

abui ta'aabemoou. 'Onaa 'ia Paelat 'ai rongoa domou mauru na'i 'ohasi, 'i'ameu nameigu mamaani ha'a-odoodoa tanaa neina bwa'i taesu'a momoou." 15Miraau sae hehei'oi rau daa i ha'a marau 'ari narau maaniai mamaanisi 'onaai 'unua ada tanaraau. I mamaanisi 'a 'adarara 'ari beiraau Jiu. Tari dangini ra mamaania mau.

**'Ia Jisas 'A Ha'a-'u'uriraau
Rongoiusuri 'Iniai Kae Tagora**

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Buka Tatau'aro 1:6-8)

16'Iraau ta'i tangahuru mana ta'i rongoiusuri rau hano 'anai Galili. Rau 'ari na'i hungahunga na 'ia Jisas 'a 'unua dorai 'ari na'iei. 17'Na'i 'oha rau re'ia Jisas, rau ha'arahesia. Ma'ata tara'i nei 'iniraa rau ai'a taraa hinihini do 'ia Jisas naasi.

18'Mia Jisas 'a boi beiraau ma o'ani, "Ia God 'a 'unua do 'inau wai marungi'i mwani mareho hako na'i aro mana ano. 19'Naasi moi hura'a suria hako i marewana mamoi taroha'iniau tanaraau sae marai ha'i rongoiusuri agu'i. Moi bwareomaearau na'i atana Ama mana Gare mana Hi'ona Maea. 20'Moi ha'ausuriraa marai araisuri'i hako i Ha'atora nau haa'i tana'amou. Mamoi 'iraraa do 'inau wai awa tarau bei'amou tari 'oha nai hakoi marewana."